

algemeen ambtsbericht noordelijke Kaukasus

mei 2006

Directie Personenverkeer, Migratie- en Vreemdelingenzaken
afdeling Asiel- en Migratiezaken
Postbus 20061
2500 EB DEN HAAG

	<i>Pagina</i>
Inhoudsopgave	
1 Inleiding	5
2 Politieke- en veiligheidssituatie	7
2.1 Land en volk	7
2.2 Geschiedenis	9
2.3 Staatsinrichting	11
2.4 Politieke ontwikkelingen	13
2.5 Veiligheidssituatie	19
2.6 Sociaal-economische situatie	29
3 Mensenrechten in Tsjetsjenië	32
3.1 Juridische context	32
3.2 Toezicht	33
3.2.1 Nationaal toezicht	33
3.2.2 Internationaal toezicht	40
3.3 Naleving en schendingen	44
4 Ontheemden uit Tsjetsjenië in de Russische Federatie	54
4.1 Juridische status van ontheemden in de Russische Federatie	54
4.2 Documenten in de Russische Federatie	56
4.3 Situatie in de aangrenzende deelrepublieken	62
4.3.1 Situatie in Ingoesjetië	63
4.3.2 Situatie in Dagestan	66
4.3.3 Situatie in de rest van de noordelijke Kaukasus	68
4.4 Verblijf in andere delen van de Russische Federatie	75
5 Specifieke groepen	90
5.1 Militaire dienstplicht in de Russische Federatie	90
5.1.1 Oproepsystematiek	92
5.1.2 Militaire documenten	92
5.1.3 Uitstel en vrijstelling	93
5.1.4 Alternatieve dienstplicht	95
5.1.5 Dienstplichtontduiking	96
5.1.6 Dienstweigering en desertie	98
5.1.7 Specifieke situatie in Tsjetsjenië	99
5.2 Etnische minderheden uit Tsjetsjenië	100
5.3 Minderjarigen	102
6 Vluchtelingen buiten de Russische Federatie en beleid van andere landen	104
6.1 Vluchtelingen buiten de Russische Federatie	104
6.1.1 Georgië	104
6.1.2 Azerbeidzjan	106
6.1.3 Kazachstan	108
6.2 Beleid van andere landen	110

6.2.1	België	110
6.2.2	Denemarken	111
6.2.3	Verenigd Koninkrijk	111
6.2.4	Zwitserland	111
6.3	Standpunten van UNHCR	112
7	Samenvatting	113
	Bijlage(n)	116
I	Lijst van gebruikte afkortingen	116
II	Lijst van geraadpleegde bronnen	118
III	Overzichtskaart van Tsjetsjenië	131

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt informatie gegeven over de situatie in de noordelijke Kaukasus, die is ontstaan door het conflict tussen de Russische federale autoriteiten en Tsjetsjeense gewapende groepen, voor zover van belang voor de beoordeling van asielverzoeken en voor de beoordeling van de vraag of terugkeer van afgewezen asielzoekers verantwoord is. Voorts wordt aandacht besteed aan de positie van etnische Tsjetsjenen in andere delen van de Russische Federatie.¹ Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere algemene ambtsberichten over de situatie in de noordelijke Kaukasus (laatstelijk januari 2005). Dit algemeen ambtsbericht beslaat de periode januari 2005 tot en met april 2006.

Alhoewel de bevolking van Tsjetsjenië vóór 1994 uit verschillende etnische groepen bestond, zijn de burgerbevolking in, en ontheemden en vluchtelingen uit Tsjetsjenië thans vrijwel uitsluitend van etnisch Tsjetsjeense origine en nog slechts voor een klein deel van een andere etniciteit. Het onderhavige ambtsbericht richt zich derhalve grotendeels op de situatie van etnisch Tsjetsjeense burgers, ontheemden en vluchtelingen. Het is echter niet altijd mogelijk om bij een beschrijving van de situatie in de noordelijke Kaukasus een onderscheid te maken tussen de situatie van etnisch Tsjetsjenen en de situatie van de etnische minderheden uit Tsjetsjenië. Daar waar dit onderscheid mogelijk en relevant is, zal dit expliciet worden genoemd. In dit algemeen ambtsbericht wordt voor iedere persoon die Tsjetsjenië verlaten heeft met het oogmerk het geweld achter zich te laten de term ‘ontheemde’ gebruikt, ongeacht de juridische status die deze persoon in de Russische Federatie heeft. Voorts worden in dit ambtsbericht verschillende benamingen gebruikt voor de gewapende groeperingen die binnen en buiten Tsjetsjenië actief zijn. Wanneer over Tsjetsjeense rebelligroeperingen wordt gesproken, wordt bedoeld dat de groepen hun oorsprong vinden in het conflict in Tsjetsjenië. Bij een groep zullen dikwijls echter ook personen van niet-Tsjetsjeense etniciteit zijn aangesloten, evenals personen die niet afkomstig zijn uit Tsjetsjenië. Evenzo wordt met de termen Tsjetsjeense rebel / terrorist / strijder niet noodzakelijkerwijs een persoon bedoeld die etnisch Tsjetsjeen is dan wel uit Tsjetsjenië afkomstig is.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, de Raad van Europa, verschillende niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een

¹ Volgens artikel 1 van de Grondwet van de Russische Federatie zijn de namen “Russische Federatie” (Российская Федерация) en “Rusland” (Россия) synoniem. Ook in dit ambtsbericht worden deze benamingen als synoniem gebruikt.

overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van onder andere de Nederlandse vertegenwoordiging te Moskou en andere Europese landen aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daarnaast wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en humanitair gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een overzicht van de geschiedenis van de deelrepubliek Tsjetsjenië. In dit hoofdstuk is ook een korte passage over geografie en bevolking van Tsjetsjenië opgenomen.

In hoofdstuk 3 wordt de mensenrechtensituatie in Tsjetsjenië geschetst. Na een beschrijving van de federale wetgeving en internationale verdragen waarbij de Russische Federatie partij is, komen de mogelijkheden van toezicht aan de orde. In paragraaf drie volgt de daadwerkelijke beschrijving van de mensenrechtensituatie.

In hoofdstuk vier wordt de situatie in de naburige deelrepublieken: Ingoesjetië, Dagestan, Noord-Ossetië, Kabardië-Balkarië en Karatsjaj-Tsjerkessië beschreven en wordt de positie van Tsjetsjenen elders in de Russische Federatie in kaart gebracht.

In hoofdstuk vijf wordt de positie van specifieke groepen belicht. In hoofdstuk zes wordt aandacht besteed aan de positie van Tsjetsjenen in de regio, buiten de Russische Federatie, alsmede het beleid van een aantal Europese landen inzake asielzoekers uit Tsjetsjenië en de positie van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen (UNHCR).

Een samenvatting volgt in hoofdstuk zeven.

De in dit ambtsbericht gebruikte Nederlandse spelling van Russische plaatsnamen volgt de spelling van de Nederlandse Taalunie.²

²

Zie <http://taalunieversum.org/taalunie> [laatst geraadpleegd op 8 maart 2006].

2 Politieke- en veiligheidssituatie

2.1 Land en volk

Tsjetsjenië ligt in de olierijke, noordelijke Kaukasus en is wat grootte betreft – ongeveer 17.000 vierkante kilometer – te vergelijken met Nederland bezuiden de rivieren.³ De Tsjetsjenen – of *Nokchtsjo* (Нокччо) zoals zij zichzelf ook wel noemen – vormen samen met de Ingoesjen een volk dat reeds eeuwenlang de noordelijke hellingen van het Kaukasusgebergte bewoont. De meeste Tsjetsjenen hebben het Tsjetsjeens als moedertaal,⁴ maar velen spreken daarnaast Russisch. De Tsjetsjeense samenleving is sterk traditioneel van aard; gewoonten en normen en waarden als respect voor ouderen, gastvrijheid, loyaliteit jegens vrienden, gebruik van het gewoonterecht (adat), bloedwraak en een sterke machocultuur worden nog steeds in ere gehouden. Hoewel als gevolg van de twee Tsjetsjeense conflicten in de afgelopen jaren het belang van de tribale structuren is verminderd, voelen Tsjetsjenen zich nog steeds duidelijk verbonden met hun clan, de zogenaamde *teip* (тейп).⁵

Eind achttiende, begin negentiende eeuw bekeerden de meeste Tsjetsjenen zich tot de islam, zonder hun oude “heidense” gebruiken op te geven.⁶ De Tsjetsjenen zijn

³ De stad Grozny is het administratieve centrum van de huidige deelrepubliek Tsjetsjenië. Op 14 december 2005 stelde de Tsjetsjeense Assemblée voor de naam van de stad officieel te wijzigen in “Achmad-Kala”, als eerbetoon aan wijlen president Achmad Kadyrov; zie Gazeta Wyborcza, Władze Czeczenii chcą zmienić nazwę Groznego, 14 december 2005 of Chechen Weekly, Will “Grozny” soon become “Akhmadkala”?, 15 december 2005. Het voorstel werd vrijwel onmiddellijk verworpen door de federale regering; zie Rzeczpospolita, Grozny bez zmiany nazwy, 15 december 2005.

⁴ Het Tsjetsjeens, tezamen met het Ingoesj ook *Vajnach* (вайнах) genoemd, behoort tot de Ibero-Kaukasische taalgroep; zie E. Souleimanov, Chechen society and mentality, 25 mei 2003 en <http://www.chechen.org> [laatst geraadpleegd op 28 oktober 2005]. Voor een uitvoerige beschrijving van de Tsjetsjeense taal wordt verwezen naar Ю.Д. Дешериев, Чеченский язык, in: Языки народов СССР, 1967.

⁵ *Teips*, ook wel *taip*, *tajp* of *taup* geschreven, zijn verder verenigd in de zogenaamde *toekchoems* (тукхум). In totaal telt Tsjetsjenië circa 150 *teips*. Niet alle *teips* behoren tot een *toekchoem*. Zie bijvoorbeeld E. Souleimanov, Chechen society and mentality, 25 mei 2003 of Traditional social organisation of the Chechens, verkrijgbaar via <http://www.lautonomy.org> [laatst geraadpleegd op 28 oktober 2005]. Voor een overzicht van *teips* en *toekchoems* zie <http://www.chechen.org> [laatst geraadpleegd op 28 oktober 2005].

⁶ Zo bleef men het gewoonterecht (adat) in plaats van het islamitische recht (sharia) toepassen. Voor een uitvoerige beschrijving van de geschiedenis van islam in Tsjetsjenië zie bijvoorbeeld А. Зелькина, История ислама в Чечне, verkrijgbaar via <http://www.chechen.org> [laatst geraadpleegd op 28 oktober 2005].

over het algemeen gematigde soennitische moslims.⁷ Voorts kent soefisme, in de zin van de oude, volkse islam, veel aanhang.⁸ Hoewel de islam een belangrijke rol speelt in het dagelijkse leven, is deze rol nooit allesbepalend geweest. Wel is de islam altijd een factor geweest die het in clans verdeelde volk verbond. Om deze reden is de islam in het kader van de Tsjetsjeense onafhankelijkheidsstrijd bewust bevorderd. Daar komt bij dat godsdienst na de periode van onderdrukking door het communisme, overal in de voormalige Sovjet-Unie tot op zekere hoogte een wederopleving heeft doorgemaakt.⁹

Onder interim-president Jandarbiyev en de begin 1997 gekozen president Maschadov werd het islamitische sharia-recht geïntroduceerd. Alcohol werd verboden en op alle middelbare scholen werd islamitisch onderwijs en de Arabische taal verplicht gesteld. Hoewel verreweg de meeste Tsjetsjenen hun traditionele, liberale vorm van islam bleven belijden, is naar schatting 5% tot 10% thans aanhanger van het wahabisme.¹⁰ Het wahabisme is een fundamentalistische, uit Saudi-Arabië afkomstige stroming binnen de islam. Wahabieten streven naar een islamitische staat en samenleving, waarin alle burgers (dus ook andersdenkenden) zich dienen te voegen naar de meest strikte, conservatieve interpretatie van islamitische gedragsnormen. Zo dienen vrouwen volledig gesluierd te zijn en hebben zij een volstrekt ondergeschikte positie. In principe mogen vrouwen zelfs niet werken. Wahabieten hebben een grote weerzin van moderniteit en alle invloeden van buitenaf (vooral die uit het Westen), die de pure islam in hun ogen corrumperen. Om deze reden dient de meeste kunst, muziek, literatuur, film et cetera wat hen betreft verboden te worden. Voorts beoogt het wahabisme strikte toepassing van het sharia recht, waaronder lijfstraffen en steniging.

De meest recente officiële volkstelling in de Russische Federatie werd gehouden in oktober 2002. Uit de telling kwam naar voren dat het land in 2002 145,2 miljoen inwoners telde. Het huidige aantal inwoners van de Russische Federatie wordt door de Russische Federale Dienst voor de Statistiek geschat op circa 143,5 miljoen mensen.¹¹ Volgens de volkstelling van 2002 telde de deelrepubliek

⁷ In 1991 beschouwde 94% van de Tsjetsjenen zichzelf als moslim. Recentere officiële cijfers zijn niet beschikbaar. Zie E. Souleimanov, Islam as a uniting and dividing force in Chechen society, 13 augustus 2004.

⁸ Zie in deze context ook Chechnya Weekly, The role of sufism in the Chechen resistance, 28 april 2005.

⁹ E. Souleimanov, Islam as a uniting and dividing force in Chechen society, 13 augustus 2004.

¹⁰ E. Souleimanov, Islam as a uniting and dividing force in Chechen society, 13 augustus 2004. In augustus 2005 kondigde de Raad van Moefiti's van de Tsjetsjeense Republiek een fatwa af, die alle vormen van wahabisme in Tsjetsjenië verbood; zie Chechnya Weekly, Chechen clerics declare jihad against "Wahabis", 10 augustus 2005.

¹¹ Zie <http://www.gks.ru> [laatst geraadpleegd op 20 november 2005]. Sinds meerdere jaren kampt Rusland met een sterke daling (circa 0,7% per jaar) van het aantal inwoners; zie

Tsjetsjenië 1.100.300 inwoners.¹² Het daadwerkelijke aantal inwoners¹³ wordt geschat op circa 800.000 personen, waaronder circa 200.000 ontheemden.¹⁴ In totaal verblijven ongeveer een half miljoen etnische Tsjetsjenen in andere delen van de Russische Federatie, waarvan een groot aantal reeds decennia lang.

2.2 Geschiedenis

In de achttiende en negentiende eeuw lieten beurtelings het Russische, het Ottomaanse en het Perzische Rijk hun invloed gelden in de strategisch gelegen Kaukasus. In 1864 kwam de gehele Kaukasus definitief onder het Russische gezag.

De Tsjetsjeense en Ingoesjetische autonome *oblasts* werden, respectievelijk, in 1922 en 1924 opgericht. Deze *oblasts* werden in 1934 samengevoegd en vervolgens in 1936 opgewaardeerd tot de Tsjetsjeens-Ingoesjetische autonome socialistische Sovjetrepubliek binnen Rusland. In 1944 werd deze republiek ontbonden als vergelding voor verscheidene gewapende opstanden tegen de Sovjetautoriteiten en vermeende collaboratie met nazi-Duitsland. Het gehele Tsjetsjeense volk werd naar Centraal-Azië en Siberië gedeporteerd.¹⁵ Tsjetsjenië werd een aantrekkelijk vestigingsgebied voor onder andere Russische en Armeense migranten. In 1957 werd het de verbannen volkeren toegestaan terug te keren. In hetzelfde jaar werd de Tsjetsjeens-Ingoesjetische autonome republiek opnieuw opgericht. In 1991 werd de republiek in een Tsjetsjeense en een Ingoesjetische autonome republiek opgedeeld. Deze Tsjetsjeense autonome republiek verklaarde zich eind 1991 onafhankelijk van de Russische Federatie. De Tsjetsjeense onafhankelijkheid is internationaal niet erkend.

bijvoorbeeld Pravda, [Russia Is Given Up for Lost](#), 29 januari 2003. Volgens NRC Handelsblad, [In Moskou groeit steun voor xenofobe partijen](#), 10-11 december 2005 krimpt het aantal inwoners van Rusland met ruim een half miljoen per jaar.

¹² Zie bijvoorbeeld OCHA, [North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005](#), 2005.

¹³ Onder inwoners wordt in deze context uitsluitend de burgerbevolking begrepen.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld VN, [Chechnya and Neighbouring Republics \(North Caucasus – Russian Federation Mid-Year Review\)](#), 2005 of “Chechen society” newspaper, [Chechnya the Draft](#), 30 augustus 2005. Volgens UNHCR, [UNHCR to open office in Chechnya as soon as security allows, says High Commissioner António Guterres](#), 11 april 2006, zijn circa 60.000 personen in Tsjetsjenië door de Tsjetsjeense autoriteiten als binnenlands ontheemd geregistreerd.

¹⁵ Het Tsjetsjeense volk werd samen met tien andere etnische minderheden, waaronder de Ingoesj, Meskhet-Turken en de Krim-Tataren, onder dwang gedeporteerd door Stalin. Als gevolg van deze acties kwamen honderdduizenden mensen om het leven; zie in deze context bijvoorbeeld N.M. Naimark, [Fires of Hatred; Ethnic Cleansing in Twentieth-Century Europe](#), 2001.

Op 27 oktober 1991 werd Dzjochar Doedajev gekozen tot president van Tsjetsjenië. Hij bleek echter niet in staat de republiek effectief te besturen en het land werd een centrum van criminele activiteiten. November 1994 was de maat vol voor de federale regering en werden Russische troepen naar het gebied gestuurd. Ondanks hevige strijd slaagden de federale troepen er niet in Tsjetsjenië weer onder controle te krijgen. Uiteindelijk werden in augustus 1996 de vijandelijkheden beëindigd met de ondertekening van het Akkoord van Chasavjoert.¹⁶

In januari 1997 won de relatief gematigde Aslan Maschadov presidentsverkiezingen. Zijn benoeming leidde echter niet tot een verbetering van de politieke en sociaal-economische situatie. Hij beschikte over onvoldoende macht en middelen om zijn autoriteit te vestigen en te handhaven. Tsjetsjenië verviel in het oude patroon van anarchie, bestuurlijke onbekwaamheid, wisselende machtscoalities, mensenrechtenschendingen en grootschalige criminele activiteiten. Deze anarchie werd vergroot doordat Arabische wahabieten dankzij zeer aanzienlijke financiële middelen binnen het verzet een radicaal-islamitische vleugel wisten te creëren. Maschadov probeerde zijn macht te handhaven door compromissen te sluiten met de fundamentalisten, onder andere door de invoering van de sharia in Tsjetsjenië. Hierdoor hadden de bevolking en de krijgsheren steeds minder vertrouwen in hem.

In de zomer van 1999 vielen fundamentalistische milities de buurrepuk Dagestan binnen. Bijna tegelijkertijd werd Rusland getroffen door een reeks bomaanslagen. Hoewel sluitende bewijzen niet openbaar werden gemaakt, werden de Russische autoriteiten Tsjetsjeense rebellen als dader aan. In september 1999 gaf president Poetin het Russische leger opdracht de strijd aan te binden met de Tsjetsjeense rebellen. Tegelijkertijd gaf Moskou aan Maschadov als terrorist te beschouwen en niet langer te erkennen als president van Tsjetsjenië. Er volgde een zwaar lucht- en grondoffensief van de Russische troepen. In het voorjaar van 2000 werd de inmiddels in puin liggende stad Grozny ingenomen door de federale troepen. In oktober 2000 verklaarde Poetin de oorlog voor gewonnen.

Sinds zomer 2002 beoogt de Russische regering Tsjetsjenië te stabiliseren middels een politiek proces van normalisatie en 'Tsjetsjenisering'¹⁷ van het lokale bestuur en de ordehandhavende organen. Op 23 maart 2003 werd, in het kader van dit proces, een referendum gehouden, waarbij 96% van de bevolking zich uitsprak vóór aanvaarding van een nieuwe Grondwet voor Tsjetsjenië. Na de positieve uitslag van het referendum werd Achmad Kadyrov aangesteld als waarnemend

¹⁶ In het Akkoord van Chasavjoert werd onder andere de terugtrekking van de Russische troepen geregeld. Verder werd bepaald dat vijf jaar lang niet over de staatsrechtelijke positie van Tsjetsjenië zou worden gesproken. Een officieel vredesakkoord volgde op 12 mei 1997.

¹⁷ Tsjetsjenisering houdt in dat het bestuur van Tsjetsjenië wordt overgelaten aan Tsjetsjenen.

president. Hij won ook de presidentsverkiezingen die in oktober 2003 werden gehouden. Op 9 mei 2004, tijdens viering van Ruslands overwinning op nazi-Duitsland, kwam hij om bij een bomaanslag, die later door rebellenleider Basajev werd opgeëist. Op 29 augustus 2004 werd de door Poetin gesteunde Alu Alchanov gekozen als president van Tsjetsjenië. De zoon van wijlen president Achmad Kadyrov, Ramzan Kadyrov, werd benoemd tot eerste vice-premier van de Tsjetsjeense regering.¹⁸ Op 4 maart 2006 werd Ramzan Kadyrov, nadat Sergej Abramov zijn functie had neergelegd, premier van de deelrepubliek Tsjetsjenië.¹⁹

2.3 Staatsinrichting

De Russische Federatie bestaat uit 89 federale territoriale eenheden, ook wel *subjecten van de Russische Federatie* (субъекты Российской Федерации) genoemd, te weten: 21 autonome republieken, 6 *krais* (provincies), 49 *oblasts* (regio's), 2 steden met federale status, 1 autonome *oblast* en 10 autonome *okroegs* (districten).²⁰ Naast Tsjetsjenië telt de noordelijke Kaukasus de volgende autonome republieken: Dagestan, Ingoesjetië, Noord-Ossetië,²¹ Kabardië-Balkarië,

¹⁸ Volgens vele analisten zal Ramzan Kadyrov in de toekomst, zodra hij de 30-jarige leeftijd bereikt (in oktober 2006), de functie van de president van Tsjetsjenië bekleden. Volgens de Grondwet van de deelrepubliek Tsjetsjenië (artikel 60) kunnen alleen personen die de 30-jarige leeftijd hebben bereikt worden gekozen tot president; zie bijvoorbeeld Reuters, "[Little Stalin](#)" [Kadyrov runs Russia's Chechnya](#), 21 december 2005; The Financial Times, [Kadyrov's 'legalised bandits' bring lawlessness to Chechnya](#), 4 januari 2006; The Economist, [Putin's heroes](#), 3 december 2005; The Moscow Times, [Chechnya's Prime Minister Resigns](#), 1 maart 2006 of the Economist, [A thug in charge](#), 11 maart 2006.

¹⁹ Zie bijvoorbeeld Reuters, [Kadyrov Takes Post as Prime Minister](#), 6 maart 2006; Regnum, [Ramzan Kadyrov approved as Chechen Prime Minister](#), 4 maart 2006; Chechnya Weekly, [Ramzan confirmed as prime minister](#), 9 maart 2006 of The Economist, [A thug in charge](#), 11 maart 2006.

²⁰ Zie artikel 5 en artikel 65 van de Grondwet van de Russische Federatie. Het aantal subjecten van de Russische Federatie werd voor het laatst in januari 2005 gewijzigd; zie E.Ю. Вархатова, [Комментарий к Конституции Российской Федерации](#), 2005.

²¹ De volledige naam van de deelrepubliek Noord-Ossetië luidt: Republiek Noord-Ossetië – Alanië; zie artikel 65 van de Grondwet van de Russische Federatie.

Karatsjaj-Tsjerkessië en Adygeja.²² De deelrepubliek Tsjetsjenië is nader onderverdeeld in 12 administratieve districten.²³

Vanaf zomer 2002 heeft de federale regering stapsgewijs de bestuurlijke structuur van Tsjetsjenië genormaliseerd en in lijn gebracht met die van de rest van de Russische Federatie. Voorts is het beleid van de federale autoriteiten gericht op ‘Tsjetsjenisering’ van het lokale bestuur en van de lokale ordehandhavende organen. Dit politieke proces begon met het opstellen van een Tsjetsjeense Grondwet die in 2003 in werking trad, gevolgd door presidentsverkiezingen voor Tsjetsjenië en participatie in de federale parlements- en presidentsverkiezingen. Sinds december 2005 beschikt de deelrepubliek tevens over een eigen volksvergadering.²⁴ De rechtsprekende organen van Tsjetsjenië maken, daarentegen, integraal deel uit van de federale structuren.²⁵ Begin 2005 telde de deelrepubliek, naast het Hooggerechtshof van de Republiek Tsjetsjenië, 19 functionerende rechtbanken.²⁶ Deze rechtbanken beschikken over algemene jurisdictie in eerste aanleg in zowel straf- als burgerlijke zaken. Tegen de uitspraken van deze rechtbanken kan beroep worden ingesteld bij het Hooggerechtshof van de Republiek Tsjetsjenië. Voorzover dezerzijds bekend, kent Tsjetsjenië geen bijzondere militaire rechtbanken. Wel zijn sinds 2002 speciale militaire aanklagers actief. Tsjetsjenië is de enige regio in de Russische Federatie zonder juryrechtspraak. Naar verwachting zal dit systeem in 2007 in Tsjetsjenië worden geïmplementeerd.²⁷

²² De bevolking van de in 1991 opgerichte deelrepubliek Adygeja, geografisch een enclave binnen de Krasnodar *krai*, bestaat slechts voor een klein deel (circa 23%) uit etnische Adygejers (ook wel Circassiërs genoemd). In april 2005 ontstond in Adygeja (wederom) een discussie over een mogelijke inlijving van de deelrepubliek bij de Krasnodar *krai*; zie bijvoorbeeld IWPR, [Adygeia: Special Status Under Threat](#), CRS No. 282, 15 april 2005 of Caucasus Times, [Unification of Agygea and Krasnodar Region: 22% for, 39% against](#), 21 april 2005.

²³ Achkoy-Martanovsky, Groznensky, Gudermessky, Itum-Kalinsky, Nadterechny, Naursky, Nozhay-Yurtovsky, Shalinsky, Shatoisky, Shelkovskoy, Urus-Martanovsky en Vedensky; zie OCHA, [North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005](#), 2005.

²⁴ Voor meer informatie over de laatste assembleeverkiezingen in Tsjetsjenië zie paragraaf 2.4.

²⁵ Tsjetsjenië kent geen “eigen” rechterlijke structuren.

²⁶ 15 districtsrechtbanken en 4 stadsrechtbanken (in de stad Grozny). De rechtbanken voor de regio’s Nozhay-Yurtovski, Shatoyski, Kurchaloevski, Itum-Kalinski, Sharoyski en Sunzhenski waren begin 2005 nog niet in functie. De inwoners van deze regio’s kunnen zich wenden tot de rechtbanken in andere regio’s binnen de deelrepubliek.

²⁷ Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, [Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation](#), Doc. 10568, 3 juni 2005.

Republiek Itsjkerië

De door de rebellen uitgeroepen “onafhankelijke Republiek Itsjkerië”²⁸ kent een eigen “regering”,²⁹ die sinds de dood van de vorige president, Aslan Maschadov, onder leiding van Abdul-Chalim Saidulajev staat.

2.4 Politieke ontwikkelingen

Dood van Maschadov³⁰

Aslan Maschadov werd op 8 maart 2005 in Tolstoj Jurt, een dorp vlakbij Grozny, gedood.³¹ Nog voor zijn dood wees hij Abdul-Chalim Saidulajev aan als zijn toekomstige opvolger. Saidulajev was een redelijk onbekende,³² niet invloedrijke persoon binnen de rebellenbeweging, die in zijn politieke keuzes onder de invloed

²⁸ Ook wel ‘Tsjetsjeense Republiek Itsjkerië’ genoemd.

²⁹ In augustus 2004 werd het aantal “ministeries” binnen het kabinet van de Republiek Itsjkerië teruggebracht van 60 tot 11; zie decreet van de president van de Republiek Itsjkerië No. 625 van 5 juli 2004. Het kabinet van Itsjkerië kende, op grond van decreet van de president van de Republiek Itsjkerië No.627 van 20 juli 2004, de volgende “ministeries” en “ministers” (stand van zaken november 2004): ministerie van Gezondheid (Umar Khanbiyev); ministerie van Financiën (Supyan Abdullayev); ministerie van Cultuur, Informatie en Massamedia (Ahmed Zakayev); ministerie van Binnenlandse Zaken (Apti Sulumhajiyevev); ministerie van Nationale Veiligheid (Dokku Umarov); ministerie Sociale Bescherming (Apti Bisultanov); ministerie van Buitenlandse Zaken (Ilyas Ahmedov); ministerie van Justitie (Kazbek Mahashev); ministerie van Communicatie (Vahit Murdashev); ministerie van Economische Zaken (Isa Bisayev); ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (Abdul-Vahab Husainov). Voor een Engelse vertaling van de genoemde decreten wordt verwezen naar <http://www.chechentimes.org> [laatst geraadpleegd op 20 december 2005]. Begin februari 2006 voerde Saidulajev een herschikking van posten door, waarbij alle buiten Tsjetsjenië verblevende “ministers” hun functie verloren; zie Chechnya Weekly, [Sadulaev's new decrees reveal divisions within the separatist movement](#), 9 februari 2006.

³⁰ Zie bijvoorbeeld IWPR, [Chechnya Shocked by Maskhadov Killing, Obituary: Aslan Maskhadov](#), CRS No. 277, 9 maart 2005 en [Chechen Rebels Name Successor, Fight Over Maskhadov Burial](#), CRS No. 278, 16 maart 2005; OCHA, [North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005](#), 2005 of BBC News, [Regions and territories: Chechnya](#), 18 oktober 2005.

³¹ Het is niet duidelijk hoe Maschadov precies om het leven is gekomen. Volgens sommige bronnen zou hij in de gevechten tussen de rebellen en de Russische troepen na de ontdekking van zijn schuilplaats door een Russische granaat zijn gedood. Volgens andere bronnen heeft hij zelfmoord gepleegd; zie bijvoorbeeld IWPR, [Chechnya Shocked by Maskhadov Killing](#), CRS No. 277, 9 maart 2005. Weer andere bronnen meldden dat hij werd gedood door zijn lijfwacht; zie bijvoorbeeld Kommersant, [Maskhadov Killed by His Kin](#), 28 oktober 2005 en Gazeta Wyborcza, [Maschadov chciał umrzeć aby nie dostać się w ręce Rosjan](#), 28 oktober 2005. Zie ook Le Monde, [Mort de Maskhadov: un quotidien russe met en doute le version officielle](#), 15 maart 2005 en Chechnya Weekly, [Politkovskaya reveals new details of Maskhadov killing](#), 22 september 2005.

³² Zie ook Chechnya Weekly, [New policies of a Chechen rebel leader: pragmatism and self-reliance](#), 22 september 2005.

van meer radicale elementen binnen de rebellenbeweging stond, zoals Basajev en Umarov.³³ Tot de dood van Maschadov vervulde hij de functie van voorzitter van het Tsjetsjeense sharia-Hof.³⁴ Eind augustus 2005 werd Basajev door Saidulajev tot vice-president benoemd.³⁵ Tussen juni en augustus 2005 werd deze functie officieel vervuld door Dokku Umarov.³⁶

Volgens velen vertegenwoordigde Maschadov binnen de rebellenbeweging een relatief gematigde vleugel, die voorkeur gaf aan een vreedzame oplossing van het conflict en bereid was tot dialoog en onderhandelingen met de Russische autoriteiten.³⁷ Maschadov genoot bovendien veel aanzien onder de Tsjetsjeense bevolking en werd door velen gezien als de enige legitieme president van Tsjetsjenië omdat hij in 1997 bij officiële verkiezingen als president was gekozen. De dood van Maschadov heeft een machtsvacuüm gecreëerd, dat voor een belangrijk deel door meer militante en extremistische elementen binnen de rebellenbeweging is opgevuld,³⁸ die de gewapende strijd – vaak in de vorm van terroristische aanslagen – tegen de Russen voort willen zetten.³⁹ De mogelijkheid van vredesbesprekingen tussen de strijdende partijen lijkt hierdoor in de nabije toekomst volledig uitgesloten.⁴⁰

De Russische autoriteiten hebben, met beroep op de Wet op de bestrijding van terrorisme,⁴¹ geweigerd het lichaam van Maschadov vrij te geven aan zijn

³³ Zie in deze context ook Chechnya Weekly, [A biography of Abdul-Khalim Sadulaev](#), 16 maart 2005.

³⁴ Door sommigen wordt hij beschouwd als een religieuze moslim die sympathiseert met de idealen van het wahabisme.

³⁵ Gazeta Wyborcza, [Szamil Basajew wiceprezydentem niepodległej Czechnii](#), 26 augustus 2005.

³⁶ Gazeta Wyborcza, [Dokku Umarow wiceprezydentem niepodległej Czechenii](#), 19 juni 2005.

³⁷ Zie bijvoorbeeld BBC News, [Chechen resistance 'to continue'](#), 9 maart 2005 of Chechnya Weekly, [Rights activists see darker times ahead](#), 9 maart 2005.

³⁸ Zie bijvoorbeeld IWPR, [Chechen Rebels Radicalise](#), CRS No. 330, 9 maart 2006.

³⁹ In een interview met Gazeta Wyborcza liet Saidulajev weten dat hij, hoewel hij een voortzetting van de gewapende strijd tegen de Russische autoriteiten noodzakelijk acht, geen voorstander is van bepaalde aspecten ervan, bijvoorbeeld gijzeling van burgers; zie Chechnya Weekly, [Sadulaev explains his relations with Basaev](#), 15 september 2005. In een eerder interview keurde hij alle vormen van geweld gericht tegen burgers af; Chechnya Weekly, [Sadulaev vows attacks, but not on civilians](#), 8 juni 2005.

⁴⁰ Onder andere "Chechen society" newspaper, [Chechnya the Draft](#), 30 augustus 2005; Norwegian Refugee Council, [Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees](#), mei 2005 of Russia Profile, [More Clarity, Less Security](#), 23 maart 2005. Zie in deze context ook Chechnya Weekly, [New policies of a Chechen rebel leader: pragmatism and self-reliance](#), 22 september 2005 en [Sadulaev explains his relations with Basaev](#), 15 september 2005.

⁴¹ Artikel 16.1 van de federale Wet op de bestrijding van terrorisme van 3 juli 1998 (wet N 130-Ф3) bepaalt dat de lichamen van gedode terroristen niet worden vrijgegeven aan hun

familie.⁴² Door velen in Tsjetsjenië werd dit gezien als een openlijke belediging van de Tsjetsjeense cultuur en traditie.

Na de dood van Maschadov kondigden de Russische autoriteiten aan met hernieuwde energie de opsporing van Basajev voort te zetten. Tot op heden werd het beoogde resultaat niet behaald. Wel werden enkele minder belangrijke lokale krijgsheren geëlimineerd.

Ontwikkelingen sinds het aantreden van president Alchanov

Door verschillende analisten wordt gesteld dat de werkelijke macht in Tsjetsjenië niet in handen van president Alchanov, maar van Ramzan Kadyrov berust.⁴³

Assembleeverkiezingen

Op 25 november 2005 werden in Tsjetsjenië verkiezingen⁴⁴ voor beide kamers van de Tsjetsjeense assemblee gehouden.⁴⁵ In verband met de verkiezingen werd met ingang van 17 november 2005 in de hele deelrepubliek de hoogste staat van paraatheid uitgeroepen. Op de dag van de verkiezingen werden alle 430 kieslokalen, en andere openbare gebouwen, door circa 24.000 militairen en politieagenten bewaakt.⁴⁶ De verkiezingen verliepen zonder noemenswaardige

familieleden, en dat deze op een onbekende plaats in een ongemarkeerd graf begraven worden.

⁴² Zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Maschadow chciał umrzeć aby nie dostać się w ręce Rosjan, 28 oktober 2005 en Chechnya Weekly, Maskhadov's body buried in secret grave, 28 april 2005.

⁴³ Zie bijvoorbeeld Der Standard, Wahlbeobachter: Klima der Angst, 27 november 2005; The Financial Times, Kadyrov's 'legalised bandits' bring lawlessness to Chechnya, 4 januari 2006 of Chechnya Weekly, Security forces not happy with "Chechenization" policy, 30 juni 2005 en Ramzan confirmed as prime minister, 9 maart 2006. De controle van Ramzan Kadyrov in Tsjetsjenië beperkt zich overigens niet tot de machtstructuren van de deelrepubliek op het centraal niveau, maar in vele gevallen ook op lokaal niveau; zie International Helsinki Federation for Human Rights e.a., In a Climate of Fear: "Political Process" and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005.

⁴⁴ De laatste assembleeverkiezingen vonden plaats in 1997. In 1999 werden de werkzaamheden van de Tsjetsjeense assemblee opgeschort.

⁴⁵ De Tsjetsjeense assemblee bestaat uit twee kamers: de Raad van Republiek (18 zetels) en de Volksvergadering (40 zetels); zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Czeczenia: wybory wygrywa Jedna Rosja, 28 november 2005 of Wprost, Czeczeni wybierają lokalny parlament, 27 november 2005. Eind maart 2006 stelde de assemblee voor om de kamers van de Tsjetsjeense assemblee samen te voegen en het aantal zetels in de verenigde kamer terug te brengen naar 'niet maar dan 40'; zie Interfax, Chechens to elect one-house parliament at next elections, 30 maart 2006.

⁴⁶ Zie bijvoorbeeld Chechnya Weekly, Chechnya prepares for elections, 23 november 2005 of Wprost, Czeczeni wybierają lokalny parlament, 27 november 2005.

veiligheidsincidenten.⁴⁷ In een officiële verklaring liet president Poetin weten de verkiezingen in Tsjetsjenië te beschouwen als het slotstuk van het proces van herstel van grondwettelijke orde in de deelrepubliek.⁴⁸ De nieuwe Tsjetsjeense volksvertegenwoordiging werd op 12 december 2005 officieel beëdigd.⁴⁹

Aan de verkiezingen nam, volgens officiële bronnen, ruim 66% van alle kiesgerechtigden deel.⁵⁰ Zoals verwacht won de *Jedinaja Rossija*⁵¹ de verkiezingen.⁵² Volgens sommige analisten zijn echter alle gekozen leden van de Tsjetsjeense assemblee, ondanks hun officiële politieke affiliatie, gelieerd aan Ramzan Kadyrov.⁵³ Geen van de partijen die deelnamen aan de verkiezingen⁵⁴

⁴⁷ Onder andere Chechnya Weekly, [Chechen parliamentary vote goes as planned](#), 1 december 2005. Volgens Gazeta Wyborcza, [Znów gorącej w Czeczenii](#), 18 november 2005, werd in de aanloop naar de verkiezingen wel een stijging van het aantal arrestaties gesignaleerd.

⁴⁸ Zie bijvoorbeeld Rzeczpospolita, [Putin: odbudowa ustroju Czeczenii zakończona](#), 28 november 2005; Gazeta Wyborcza, [Farsa wyborcza w Czeczenii](#), 27 november 2005 of Gazeta Wyborcza, [Putin o wyborach w Czeczenii](#), 28 november 2005.

⁴⁹ Itar-Tass, [Chechnya parliament to open first sitting](#), 12 december 2005. Zie ook Gazeta Wyborcza, [Putin z błyskawiczną wizytą w Czeczenii](#), 12 december 2005 en Chechnya Weekly, [Putin makes a "lightening visit" to Chechnya's capital](#), 15 december 2005. De beëdigingceremonie werd bijgewoond door president Poetin, die, onderweg naar een bijeenkomst in Maleisië, een bliksembezoek aan Grozny bracht.

⁵⁰ Gazeta Wyborcza, [Czeczenia: wybory wygrywa Jedna Rosja](#), 28 november 2005. Zie ook Prague Watchdog, [Results of parliamentary elections in Chechnya were as predicted](#), 30 november 2005. Tsjetsjenië telde circa 600.000 kiesgerechtigden, waaronder circa 34.000 soldaten van de federale strijdkrachten; zie Wprost, [Czeczeni wybierają lokalny parlament](#), 27 november 2005. Door andere bronnen wordt deze schatting betwist. Volgens deze bronnen zou het opkomstpercentage in werkelijkheid hooguit 10% kunnen bedragen; onder andere Chechnya Weekly, [Chechen parliamentary vote goes as planned](#), 1 december 2005.

⁵¹ Единая Россия – in de Nederlandse vertaling vaak als “Verenigd Rusland” aangeduid – is momenteel een van de grootste en belangrijkste federale partijen in de Russische Federatie. Zie in deze context ook <http://www.edinros.ru> [laatst geraadpleegd op 11 april 2006].

⁵² De *Jedinajaja Rossija* kreeg meer dan 60% van alle uitgebrachte stemmen. De Communistische Partij van de Russische Federatie kreeg, als de tweede partij, circa 11% van alle uitgebrachte stemmen; zie Gazeta Wyborcza, [Putin zadowolony z przebiegu wyborów w Czeczenii](#), 28 november 2005. De *Jedinajaja Rossija* won daarmee 9 (van de 18) zetels in de Raad van de Republiek en 24 (van de 40) zetels in de Volksvergadering. De Communistische Partij van de Russische Federatie won 6 zetels (respectievelijk 3 zetels in elke kamer); zie Itar-Tass, [Chechnya parliament to open first sitting](#), 12 december 2005.

⁵³ Gazeta Wyborcza, [Farsa wyborcza w Czeczeni](#), 27 november 2005 en [Putin zadowolony z przebiegu wyborów w Czeczenii](#), 28 november 2005; zie ook Chechnya Weekly, [Will "Grozny" soon become "Akhmadkala"?](#), 25 december 2005. In deze context dient tevens te worden vermeld dat Ramzan Kadyrov de voorzitter is van de Tsjetsjeense afdeling van de *Jedinajaja Rossija*; zie onder andere Reuters, ["Little Stalin" Kadyrov runs Russia's Chechnya](#), 21 december 2005.

⁵⁴ Aan de verkiezingen in Tsjetsjenië namen 8 politieke partijen deel; Wprost, [Czeczeni wybierają lokalny parlament](#), 27 november 2005.

hadden de mogelijkheid van onafhankelijkheid voor Tsjetsjenië in hun verkiezingsprogramma opgenomen.⁵⁵

Volgens de waarnemers van de Gemeenschap van Onafhankelijke Staten (GOS), Arabische Liga en de leden van de Shanghai Group⁵⁶ waren de verkiezingen vrij en democratisch.⁵⁷ Deze conclusie wordt niet gedeeld door de rapporteur voor Tsjetsjenië van de Raad van Europa, Andreas Gross.⁵⁸

Amnestieregeling

In juni 2003 werd door het federale parlement een amnestiewet voor de Tsjetsjeense Republiek aangenomen.⁵⁹ Deze regeling gold officieel tot 1 september 2003. Ook na het verstrijken van de deze deadline bleef het in de praktijk voor rebellen mogelijk amnestie te verkrijgen, meestal op voorwaarde dat zij zich aan zouden sluiten bij de veiligheidsdienst van de Tsjetsjeense president – de zogenaamde *Kadyrovtsy* – en hun loyaliteit aan Kadyrov zouden bewijzen, bijvoorbeeld door een rebel te doden. Tot op heden hebben circa 7.000 voormalige strijders een aanvraag ingediend in het kader van deze regeling.⁶⁰ Het aantal personen aan wie op grond van deze regeling amnestie is verleend, is niet bekend. Sommige bronnen geven aan dat het merendeel van de *Kadyrovtsy* uit voormalige rebellen die amnestie hebben gekregen, bestaat.⁶¹ In de praktijk wordt de

⁵⁵ Dit aspect van de verkiezingen stuitte op de kritiek van Andreas Gross. Hij benadrukte dat de voorstanders van een onafhankelijk Tsjetsjenië moeten worden betrokken bij het normalisatieproces; Gazeta Wyborcza, [Czeczenia: wybory wygrywa Jedna Rosja](#), 28 november 2005. Zie in deze context ook Chechnya Weekly, [Chechnya's parliamentary elections: public relations trump democracy](#), 3 november 2005. Zie ook IWPR, [Chechen Election Offers Little Hope for Stability](#), CRS No. 316, 25 november 2005.

⁵⁶ Tot de leden van de in 2001 opgerichte Shanghai Group behoren: Rusland, China, Kazachstan, Kirgizië, Oezbekistan en Tadzjikistan.

⁵⁷ Andere internationale organisaties, zoals de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europe (OVSE), Europese Unie of Verenigde Naties stuurden geen waarnemers naar Tsjetsjenië; zie bijvoorbeeld Wprost, [Czeczeni wybierają lokalny parlament](#), 27 november 2005; Gazeta Wyborcza, [Farsa wyborcza w Czaczenii](#), 27 november 2005 of OBWE [coraz trudniej pracuje się z Rosją](#), 2 december 2005; Chechnya Weekly, [Chechnya prepares for elections](#), 23 november 2005.

⁵⁸ Zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, [Putin zadowolony z przebiegu wyborów w Czaczenii](#), 28 november 2005 of Chechnya Weekly, [Chechen parliamentary vote goes as planned](#), 1 december 2005.

⁵⁹ Deze regeling was één van de vier amnestieregelingen die sinds het einde van het eerste Tsjetsjeense conflict werden ingesteld; zie IWPR, [Amnestied Chechen Rebels Live in Fear](#), CRS No. 290, 9 juni 2005. Voor een uitvoerige beschrijving van deze regeling wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Noordelijke Kaukasus van januari 2005.

⁶⁰ Zie bijvoorbeeld Rzeczpospolita, [Szansa na przełom](#), 29 november 2005 of Chechnya Weekly, [Alkhanov: talks with rebels possible, but not with Zakaev](#), 1 december 2005.

⁶¹ Volgens The Financial Times, [Kadyrov's 'legalised bandits' bring lawlessness to Chechnya](#), 4 januari 2006 komt het in de praktijk voor dat personen die gebruik hebben gemaakt van de amnestieregeling zich onder dwang bij de *Kadyrovtsy* aansluiten. Zie ook International

amnestieregeling niet in alle gevallen nageleefd. Het komt voor dat personen aan wie amnestie is verleend, alsnog worden gearresteerd.⁶²

Compensatieregeling

Personen die na 12 december 1994 als gevolg van de militaire handelingen hun huis in Tsjetsjenië hebben verloren,⁶³ komen onder voorwaarden in aanmerking voor een compensatieregeling.⁶⁴ Verzoekers die op het moment van het indienen van de aanvraag in Tsjetsjenië verblijven, kunnen aanspraak maken op een compensatiebedrag van 350.000 roebel.⁶⁵ Voor de overige categorieën geldt een bedrag van 120.000 roebel.⁶⁶ Alle aanvragen worden geregistreerd in een centrale database teneinde – in het verleden voorgekomen – fraude, met name het indienen van meerdere verzoeken, tegen te gaan. Door velen wordt gesuggereerd dat het verschil in de hoogte van het compensatiebedrag primair bedoeld is om zoveel mogelijk Tsjetsjeense ontheemden tot terugkeer naar Tsjetsjenië te bewegen.⁶⁷

Voor het indienen van een verzoek in het kader van de compensatieregeling bestaat geen tijdslimiet. De Federale Migratiedienst gaat ervan uit dat meer dan 95% van alle potentiële aanvragers inmiddels een verzoek om uitbetaling van compensatie heeft ingediend. De uitbetaling van compensatie verloopt relatief goed. In 2004 ontvingen naar schatting 39.000 families compensatie. Voor 2005 wordt dit aantal geschat op circa 25.000 families. Hierbij dient echter te worden vermeld dat betrokkenen, teneinde het bedrag daadwerkelijk te kunnen ontvangen,

Helsinki Federation for Human Rights e.a., In a Climate of Fear: “Political Process” and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005.

⁶² Zie IWPR, Amnestied Chechen Rebels Live in Fear, CRS No. 290, 9 juni 2005.

⁶³ De van kracht zijnde regeling spreekt in de geval van “onherstelbare schade”, die nader wordt gedefinieerd als “schade voor meer dan 90%”. Hierdoor vallen veel huiseigenaren buiten de regeling. Daarnaast bestaat er veel onenigheid over de betekenis en het ‘meten’ van “schade voor meer dan 90%”.

⁶⁴ Voor meer gedetailleerde achtergrondinformatie over de compensatieregeling(en) wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Noordelijke Kaukasus van januari 2005.

⁶⁵ 350.000 roebel is gelijk aan circa EUR 10.240 (stand van zaken december 2005).

⁶⁶ 120.000 roebel is gelijk aan circa EUR 3.500 (stand van zaken december 2005). In zijn brief van 13 oktober 2005 aan de President van de Russische Federatie stelde de Russische Ombudsman dat dit onderscheid in strijd is met artikel 19 van de Russische Grondwet (gelijkheidbeginsel); zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Обращение в защиту прав граждан, пострадавших в ходе урегулирования кризиса в Чеченской Республике и покинувших ее безвозвратно, 13 oktober 2005, in: Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

⁶⁷ Zie bijvoorbeeld Organisation suisse d’aide aux réfugiés, La Tchétchénie et sa population au sein de la Fédération de Russie, 24 mei 2004.

een aanzienlijk deel van het compensatiebedrag (naar schatting tussen 30% en 50% van het gehele bedrag) moesten afstaan aan steekpenningen.⁶⁸

Akkoord inzake afbakening van bevoegdheden

In juni 2005 werd bekendgemaakt dat de ondertekening van het akkoord tussen de federale autoriteiten en de Tsjetsjeense regering inzake afbakening van bevoegdheden voor onbepaalde tijd is uitgesteld. Op grond van dit akkoord, waarover sinds circa 2002 werd onderhandeld, zou Tsjetsjenië een *status aparte* binnen de Russische Federatie verkrijgen op het gebied van financiële aangelegenheden, economie en het beheer van natuurlijke bronnen. De door de Tsjetsjeense delegatie voorgestelde autonomie op het terrein van internationale betrekkingen en een bijzonder fiscaal regime werden door de federale autoriteiten verworpen.⁶⁹

2.5 Veiligheidssituatie

De algemene veiligheidssituatie in Tsjetsjenië bleef in de verslagperiode onverminderd slecht. Veiligheidsincidenten, waarbij doden en gewonden vallen, vinden vrijwel dagelijks plaats.⁷⁰ In de verslagperiode hebben de federale troepen slechts een gering aantal “schoonmaakoperaties” uitgevoerd. Hoewel in de verslagperiode grote terroristische aanslagen uitbleven,⁷¹ werd 2005 gekenmerkt door verdere uitbreiding en/of intensivering van geweld naar de rest van de noordelijke Kaukasus. In oktober 2005 vond in Naltsjik, het administratieve centrum van de deelrepubliek Kabardië-Balkarië, de enige grootschalige gewapende operatie van de rebellen plaats.

⁶⁸ Onder andere US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, 2005.

⁶⁹ Zie Russian News & Information Agency Novosti, Will Russia and Chechnya come to terms without signing a treaty?, 1 februari 2005; RFE/RL, Chechnya: Is Basaev Planning To Torpedo The Russian-Chechen Power-Sharing Treaty?, 26 mei 2005; Rossiiskaya Gazeta, Great Status, 14 juni 2005; MosNews, Power Delimitation Treaty Between Russia and Chechnya Put on Hold Again, 28 juni 2005.

⁷⁰ Zie in deze context ook bijvoorbeeld US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005 of Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchétchénie; Mise à jour: Développement en Tchétchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

⁷¹ Naar aanleiding van de gebeurtenissen in Naltsjik in oktober 2005 (zie paragraaf 4.3.3) werden echter in Moskou veiligheidsmaatregelen aangescherpt; zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Rosja: Moskwa boi się zamachu, 15 november 2005. Reeds in juli 2005 gaf de directeur van het Moskouse metrobedrijf voornemes te zijn bewakingscamera te installeren in alle stations van de Moskouse metro; zie Gazeta Wyborcza, Rosja: będą kamery w moskiewskim metrze, 18 juli 2005.

Hoewel heel Tsjetsjenië onveilig is en veiligheidsincidenten vrijwel dagelijks voorkomen, kan onderscheid worden gemaakt tussen drie gebieden. Het noordelijke deel van de deelrepubliek (bij benadering de gebieden ten noorden van de rivier Terek) staat onder controle van de federale troepen en is relatief rustig. Zo beperken de activiteiten van de rebellengroepen zich in dit deel van de republiek tot incidentele, kleinschalige aanvallen, vaak gericht tegen personen in overheidsfuncties.⁷² In het centrale deel van de republiek rondom Grozny doen zich nog steeds met regelmaat veiligheidsincidenten voor. Over de zuidelijke, bergachtige gebieden van Tsjetsjenië hebben de federale troepen geen volledige controle. Alleen de hoofdwegen, en dan meestal alleen overdag, staan onder hun controle. In dit gebied vinden met grote regelmaat gewelddadige confrontaties plaats tussen de federale troepen en Tsjetsjeense rebellen, meestal in de vorm van kortstondige gevechten tussen de federale en Tsjetsjeense troepen of hinderlagen.⁷³ Daarnaast dient te worden vermeld dat in bepaalde steden – onder andere Grozny, Vedeno, Avtury en Shali – de algemene veiligheidssituatie voor een belangrijk deel gekenmerkt wordt door een relatief groot aantal aanslagen.

Op 22 februari 2006 werd door de Doema in tweede lezing de Wet op antiterroristische operaties aangenomen. Deze wet bepaalt, naast een aantal andere wijzigingen, dat de Russische Federale Veiligheidsdienst (FSB) voortaan leiding heeft over alle antiterroristische operaties. Dit houdt in dat de FSB eindverantwoordelijk is geworden voor alle gewapende operaties die zich in de noordelijke Kaukasus voordoen.

Militairen en veiligheidsdiensten

In het nog altijd zeer omvangrijke Russische leger zijn de omstandigheden over het algemeen (zeer) slecht.⁷⁴ Leiderschap, training, opleiding en materieel zijn vaak onder de maat. Mishandeling van soldaten – in het bijzonder van dienstplichtigen die gedurende een jaar onderworpen worden aan wrede ontgroeningrituelen – komt regelmatig voor. Soldaten krijgen over het algemeen slecht te eten en worden slecht betaald.⁷⁵ Hiermee samenhangend kampt het Russische leger met een slechte moreel, veel drugs- en alcoholgebruik, veel ziekte

⁷² Zie in deze context ook Chechen Society newspaper, [Chechnya the Draft](#), 30 augustus 2005; Chechnya Weekly, [More rebel activity in Northern Chechnya](#), 22 juni 2005 of International Helsinki Federation for Human Rights e.a., [In a Climate of Fear: "Political Process" and Parliamentary Elections in Chechnya](#), november 2005.

⁷³ Volgens Human Rights Watch, [Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity](#), maart 2005, vinden gewelddadige confrontaties tussen de rebellen en federale eenheden in het zuiden van de deelrepubliek (bijna) dagelijks plaats.

⁷⁴ Voor meer informatie over de omstandigheden in het leger en de militaire dienstplicht wordt verwezen naar paragraaf 5.1 van dit ambtsbericht.

⁷⁵ In het leger komen afpersing en corruptie veelvuldig voor. In de praktijk leidt dit er veelvuldig toe dat soldaten slechts een klein deel van de toch al lage soldij waarop zij recht hebben, daadwerkelijk ontvangen.

(en slechte gezondheidszorg), hoge corruptie en criminaliteit, veel desertie en zelfmoorden. Deze problemen worden verergerd door het feit dat de autoriteiten nauwelijks optreden tegen militairen die de wet overtreden. Dit geldt zowel voor gevallen waarin militairen criminele activiteiten ontplooiën als voor mishandeling van andere militairen en schending van mensenrechten in een situatie van gewapend conflict.⁷⁶

In de noordelijke Kaukasus zijn circa 200.000 federale troepen gestationeerd,⁷⁷ waarvan 80.000 tot 100.000 in Tsjetsjenië.⁷⁸ Hiervan behoren circa 30.000 tot de strijdkrachten van het ministerie van Defensie.⁷⁹ De rest is voornamelijk afkomstig van de Russische Federale Grensdienst (FPS), Russische Federale Veiligheidsdienst (FSB)⁸⁰ en het ministerie van Binnenlandse Zaken. In aanvulling op permanent geplaatste troepen worden in Tsjetsjenië tevens eenheden van bijvoorbeeld politie (met inbegrip van OMON) of genietroepen uit andere delen van de Russische Federatie op roulatiebasis ingezet. Daarnaast worden vanaf locaties buiten Tsjetsjenië federale luchtmachteenheden ingezet.⁸¹

In de praktijk wordt in Tsjetsjenië de inzet van het reguliere leger zoveel mogelijk beperkt tot het afgrendelen van inzetgebieden tijdens gevechtsacties. Vuurcontact met strijdgroepen wordt echter zoveel mogelijk overgelaten aan speciale eenheden van het ministerie van Binnenlandse Zaken, de politie, de Federale Veiligheidsdienst en in steeds toenemende mate de lokale veiligheidstroepen, met name de *Kadyrovtsy*. Daarnaast verricht het reguliere leger routinezaken zoals het opruimen van explosieven en andere geniewerkzaamheden.

⁷⁶ Hierbij dient te worden vermeld dat volgens het officiële standpunt van de Russische autoriteiten in de deelrepubliek Tsjetsjenië als geruime tijd geen sprake meer is van een gewapend conflict, maar van activiteiten gericht op het bestrijden van terrorisme en bescherming van recht en orde.

⁷⁷ Het betreft hier het totale aantal federale troepen bestaande grotendeels uit eenheden van het leger, de strijdkrachten die onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken vallen en de grenstroepen.

⁷⁸ In december 2005 stelde de Tsjetsjeense president Alchanov voor het aantal in Tsjetsjenië gestationeerde federale troepen verder te reduceren, mede in het kader van verdere overdracht van bevoegdheden aan de lokale veiligheidsdiensten; zie bijvoorbeeld Interfax, [Military contingents in Chechnya should be considerably reduced](#), 19 december 2005 of The Moscow Times, [Grozny Seeks Troop Reduction](#), 20 december 2005.

⁷⁹ De genoemde aantallen zijn een ruwe schatting, omdat het precieze aantal soldaten dat in Tsjetsjenië is gestationeerd, door de Russische autoriteiten als een militair geheim wordt beschouwd. Freedom House, [Annual Survey of political rights and civil liberties in related and disputed territories: Russia, Chechnya](#), augustus 2005 schat het aantal federale troepen in Tsjetsjenië op meer dan 70.000.

⁸⁰ De Federale Veiligheidsdienst is de opvolger van de voormalige KGB.

⁸¹ Een belangrijke luchtmachtbasis bevindt zich in Mozdok in Noord-Ossetië (nabij de grens met Tsjetsjenië). De luchthaven van Grozny wordt momenteel ook voor militaire doeleinden gebruikt.

Binnen de 42^e gemotoriseerde divisie van het Russische leger bestaan twee bijzondere bataljons, te weten *Vostok* (Oost) en *Zapad* (West), die voor een overgroot deel gevuld zijn met Tsjetsjenen, met name Tsjetsjeense jongeren. Het bataljon *Vostok*, dat onder leiding van Sulim Jamadajev staat en in de volksmond ook wel de *Jamadajevtsy* wordt genoemd, telt circa 470 manschappen en is gestationeerd in de stad Gudermes. Het bataljon *Zapad*, dat onder leiding van Saïd-Magomed Kakijev staat en in de volksmond ook wel de *Kakijevtsy* wordt genoemd, telt circa 400 manschappen en is gestationeerd in het district Staropromyslovsky van de stad Grozny. In tegenstelling tot andere delen van het federale leger, worden deze twee bataljons wel actief ingezet in het strijd tegen de rebellen in met name het zuiden van Tsjetsjenië.⁸² Volgens verschillende mensenrechtenorganisaties maken de leden van deze bataljons zich veelvuldig schuldig aan schendingen van mensenrechten, zoals buitengerechtigde arrestaties, ontvoering, mishandeling en moord.⁸³

Inmiddels hebben door rotaties reeds circa 1,5 miljoen soldaten en politieagenten dienst gedaan in Tsjetsjenië. Velen van hen zijn naar huis gekeerd met psychische problemen als gevolg van vaak traumatische ervaringen, hetgeen zich uit in depressies, drugs- en alcoholmisbruik, en gewelddadig gedrag (zowel thuis als bijvoorbeeld jegens arrestanten).⁸⁴ Inmiddels wordt dit het “Tsjetsjenië-syndroom” genoemd. Voorzover dezerzijds bekend bestaan er momenteel in Rusland zeer beperkte mogelijkheden van behandeling van het Tsjetsjenië-syndroom.⁸⁵

Een aanzienlijk deel van de soldaten die in Tsjetsjenië worden ingezet, zijn zogenaamde contractsoldaten, dat wil zeggen “beroepsstrijders” die in ruil voor een relatief hoge soldij bereid zijn in Tsjetsjenië te dienen. Bij zowel

⁸² Volgens Chechnya Weekly, [Ramzan confirmed as prime minister](#), 9 maart 2006, worden “vrijwel alle grote acties tegen militanten” uitgevoerd door de bataljons *Vostok* en *Zapad*.

⁸³ Onder andere International Helsinki Federation for Human Rights e.a., [In a Climate of Fear: “Political Process” and Parliamentary Elections in Chechnya](#), november 2005.

⁸⁴ Zie in deze context ook Amnesty International, [Russian Federation: Nowhere to turn to – Violence against women in the family](#), EUR/46/056/2005, 14 december 2005. Volgens Amnesty International telt Rusland elk jaar tussen circa 9.000 en 14.000 dodelijke slachtoffers van huiselijk geweld. Het geweld en mensenrechtenschendingen die een deel van de Russische mannelijke bevolking in, onder andere, Tsjetsjenië heeft meegemaakt wordt door Amnesty International genoemd als een van de oorzaken van huiselijk geweld in Rusland. Zie ook Gazeta Wyborcza, [Rosja: co godzinę ofiara przemocy domowej](#), 19 december 2005.

⁸⁵ Volgens Amnesty International, [Russian Federation: Nowhere to turn to – Violence against women in the family](#), EUR/46/056/2005, 14 december 2005, bestaat in Rusland momenteel slechts één crisiscentrum waartoe mannen met psychische problemen die gewelddadig gedrag vertonen, zich kunnen wenden. Het aantal mannen dat om hulp vraagt is doorgaans zeer laag. Het is dezerzijds niet bekend of dit centrum speciale programma’s heeft voor mannen die in het bijzonder aan het “Tsjetsjenië-syndroom” lijden.

legerofficieren als mensenrechtenorganisaties staan deze contractsoldaten bekend om hun corruptie, gebrek aan discipline, wreedheid en alcohol- en drugsmisbruik. Ondanks eerdere toezeggingen van president Poetin, bestaat een deel van de in Tsjetsjenië gestationeerde soldaten uit deze contractsoldaten (zie in deze context ook paragraaf 5.1.7).⁸⁶

In de eerste helft van 2005 zijn in Tsjetsjenië volgens officiële tellingen 51 Russische soldaten om het leven gekomen.⁸⁷

Kadyrovtsy

Deze onder wijlen president Achmad Kadyrov opgerichte ‘veiligheidsdienst van de Tsjetsjeense president’,⁸⁸ waarvan de grootte momenteel op circa 7.000 manschappen wordt geschat,⁸⁹ heeft officieel twee taken: de beveiliging van de president van Tsjetsjenië en bestrijding van de rebellen. De dienst staat momenteel onder leiding van de zoon van zijn oprichter, Ramzan Kadyrov. De groep bestaat uit veteranen-rebellen die in het eerste Tsjetsjeense conflict meevochten (veelal uit de groep die destijds werd aangevoerd door Achmad Kadyrov), (voormalige) criminelen, rebellen die amnestie (zie paragraaf 2.4) hebben gekregen⁹⁰ en andere nieuwe rekruten. Vooral de laatste groep bestaat uit jonge mannen, die vanwege een combinatie van druk van de omgeving en van andere leden van de *Kadyrovtsy* alsmede het gebrek aan werkgelegenheid lid zijn geworden.⁹¹

⁸⁶ In het Russisch worden deze soldaten *kontraktniki* (контрактники) genoemd.

⁸⁷ Gazeta Wyborcza, [Rosja nie będzie wysyłać poborowych do Czeczenii](#), 7 juli 2005. Organisation suisse d’aide aux réfugiés, [Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d’autres parties de la Fédération de Russie](#), 7 november 2005, maakt melding van 113 gedode soldaten in de maanden januari tot en met september 2005. Chechnya Weekly, [Putin’s forlorn Chechen policy](#), 15 december 2005, gaat uit van 99 dodelijke slachtoffers in 2005. Het getal van 99 betreft alleen soldaten behorend tot het ministerie van Defensie, en alleen over de periode januari tot en met november 2005. Naar alle waarschijnlijkheid is het daadwerkelijke aantal militaire slachtoffers (aanzienlijk) hoger.

⁸⁸ De naam *Kadyrovtsy* verwijst naar de naam van de oprichter van de oprichter, Achmad Kadyrov.

⁸⁹ Onder andere The Financial Times, [Kadyrov’s ‘legalised bandits’ bring lawlessness to Chechnya](#), 4 januari 2006 of The Economist, [Putin’s heroes](#), 3 december 2005. Door andere bronnen wordt het aantal gewapende troepen, waarover de lokale Tsjetsjeense regering nu beschikt op circa 30.000 manschappen geschat.

⁹⁰ Door verschillende bronnen worden twijfels geuit over de (ware) loyaliteit van voormalige strijders. Het komt in de praktijk voor van dat leden van de *Kadyrovtsy* actief de Tsjetsjeense rebellen steunen; zie bijvoorbeeld Chechnya Weekly, [Pro-Kremlin website questions loyalty of Chechen police](#), 20 april 2005.

⁹¹ Onder andere Organisation suisse d’aide aux réfugiés, [Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d’autres parties de la Fédération de Russie](#), 7 november 2005 of The Financial Times, [Kadyrov’s ‘legalised bandits’ bring lawlessness to Chechnya](#), 4 januari 2006.

De *Kadyrovtsy* zijn berucht om de meedogenloze manier waarop zij in de afgelopen jaren de rebellen hebben bevochten. Door verschillende mensenrechtenorganisaties worden zij tevens verantwoordelijk geacht voor een aanzienlijk deel van de mensenrechtenschendingen die in de deelrepubliek worden begaan (zie paragraaf 3.3).⁹² In de afgelopen jaren heeft Ramzan Kadyrov met de hulp van de *Kadyrovtsy* veel rijkdom en invloed kunnen vergaren voor zichzelf en zijn *teip* (Benoi), middels grootschalige corruptie, ontvoering voor losgeld,⁹³ afpersing, illegale verkoop van olie⁹⁴ en smokkel.⁹⁵

Hoewel de *Kadyrovtsy* officieel onder het toezicht van de federale ministeries van Defensie en van Binnenlandse Zaken staan, hebben zij zich in de verslagperiode steeds vaker onafhankelijk opgesteld.⁹⁶ In de praktijk opereren de *Kadyrovtsy* regelmatig samen met of – in het kader van ‘Tsjetsjenisering’ – in opdracht van de federale troepen.⁹⁷ Hierbij dient te worden vermeld dat het gebied waarin zij opereren, zich niet tot het grondgebied van de deelrepubliek Tsjetsjenië beperkt. In incidentele gevallen worden zij ook in Dagestan en Ingoesjetië ingezet.⁹⁸ Volgens sommige bronnen komt het ook voor dat de *Kadyrovtsy* betrokken raken in gevechten met, of zelfs aanvallen organiseren op de federale troepen.⁹⁹

-
- ⁹² Onder andere Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Doc. 10774, 21 december 2005 of The Financial Times, Kadyrov's 'legalised bandits' bring lawlessness to Chechnya, 4 januari 2006.
- ⁹³ Russia Profile, More Clarity, Less Security, 23 maart 2005 meldt daarentegen dat ontvoeringen voor losgeld nauwelijks meer voorkomen.
- ⁹⁴ Dagelijks ‘verdwijnt’ naar schatting tussen 100 en 200 ton door de Grozneftgaz (oliemaatschappij van Tsjetsjenië) gewonnen olie; Rossiiskaya Gazeta, Great Status, 14 juni 2005.
- ⁹⁵ Zie bijvoorbeeld The Economist, Putin's heroes, 3 december 2005 en International Helsinki Federation for Human Rights e.a., In a Climate of Fear: "Political Process" and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005.
- ⁹⁶ Onder andere Human Rights Watch, Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity, maart 2005. Volgens Der Standard, Tschetscheniens Normalität, 28 november 2005 en Chechen Society newspaper, Chechnya the Draft, 30 augustus 2005, is de controle van de federale troepen over de *Kadyrovtsy* in de praktijk vrijwel nihil.
- ⁹⁷ Zie bijvoorbeeld Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchétchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005 en Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005. Zie in deze context ook The Financial Times, Kadyrov's 'legalised bandits' bring lawlessness to Chechnya, 4 januari 2006.
- ⁹⁸ Zie in deze context onder andere Caucasus Times, Dagestan, Chechnya agree on joint antiterror operations, 26 april 2005 en Chechnya Weekly, The Kadyrov-ication of Dagestan, 18 mei 2005.
- ⁹⁹ Onder andere The Financial Times, Kadyrov's 'legalised bandits' bring lawlessness to Chechnya, 4 januari 2006 en The Economist, Putin's heroes, 3 december 2005. Zie in deze

Naast de ‘echte’ *Kadyrovtsy* bestaan in Tsjetsjenië verschillende kleine, vaak min of meer spontaan en op dorpsniveau in het leven geroepen, milities die een los samenwerkingsverband met de *Kadyrovtsy* onderhouden.¹⁰⁰

*Politie*¹⁰¹

Het Tsjetsjeense politiekorps bestaat uit circa 13.000 manschappen en valt onder de verantwoordelijkheid van het Tsjetsjeense ministerie van Binnenlandse Zaken. De politie houdt zich bezig met algemene taken als verkeersdienst en administratieve taken, maar ook met onder meer het bemannen van controleposten, het lopen van patrouilles, het uitvoeren van huiszoekingen en het bewaken van pijpleidingen. Voorts is er een kleine eenheid (ongeveer 60 man) speciale politie, de OMON, die in de praktijk onder leiding van Ramzan Kadyrov staat. Daarnaast bestaat er een speciale politiemacht die als taak heeft het bestrijden van extremisten, zowel binnen als buiten de deelrepubliek.

Een – in het kader van de Tsjetsjenisering steeds kleiner geworden – deel van de politiemanschappen in Tsjetsjenië bestaat uit, op basis van een rotatiesysteem, gedetacheerde agenten vanuit andere deelrepublieken.¹⁰² Ook voor politieagenten geldt dat zij geconfronteerd worden met gebeurtenissen die kunnen leiden tot het ontstaan van het “Tsjetsjenië-syndroom”.

Het politiekorps van Tsjetsjenië is onvoldoende in staat de veiligheid van burgers te garanderen en criminaliteit tegen te gaan. De politie wordt, net als de overige diensten, geplaagd door corruptie. Bovendien ligt de loyaliteit van veel Tsjetsjeense agenten niet primair bij het (federale) gezag, doch bij clanleiders, criminele organisaties of de rebellen.

context ook Chechnya Weekly, [Tensions rise between federal and pro-Moscow Chechen forces](#), 20 juli 2005. Zie ook Chechnya Weekly, [Not-so-friendly fire](#), 18 mei 2005.

¹⁰⁰ Zie bijvoorbeeld Organisation suisse d’aide aux réfugiés, [Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d’autres parties de la Fédération de Russie](#), 7 november 2005 of The Financial Times, [Kadyrov’s ‘legalised bandits’ bring lawlessness to Chechnya](#), 4 januari 2006. Zie in deze context ook Coalition to stop the use of child soldiers, [Child Soldiers Global Report 2004](#), waarin melding wordt gemaakt van minderjarigen die zich bij dergelijke groeperingen hebben aangesloten.

¹⁰¹ In het Russisch wordt de politie *militia* (милиция) genoemd.

¹⁰² Het dienen in Tsjetsjenië is voor Russische politieagenten verplicht. Tijdens hun detachering in Tsjetsjenië ontvangen zij naast het gewone salaris een speciale – inmiddels bescheiden – toelage.

In de maanden januari tot en met september 2005 zijn in Tsjetsjenië naar schatting meer dan 100 politieagenten om het leven gekomen.¹⁰³

*Tsjetsjeense illegale gewapende groeperingen*¹⁰⁴

Het precieze aantal rebellen dat in Tsjetsjenië actief is, is niet bekend. Schattingen lopen uiteen van ‘enkele honderden’ tot ‘enkele duizenden’.¹⁰⁵ Bij gelegenheid worden zij gesteund en versterkt door met hen sympathiserende (Tsjetsjeense) burgers. Het komt bijvoorbeeld voor dat sympathiserende burgers voor specifieke acties worden ingehuurd. Hierbij dient tevens te worden vermeld dat rebellengroepen mobiel zijn en vaak van schuilplaats wisselen. Zij beperken zich dan – ook wat hun acties betreft – al lang niet meer tot het grondgebied van de deelrepubliek Tsjetsjenië.

De gehele gewapende oppositie is geenszins homogeen¹⁰⁶ en bestaat uit vele verschillende groepen en subgroepen, die echter ruwweg onderverdeeld kunnen worden in groepen binnen een meer gematigde, nationalistische vleugel,¹⁰⁷ en groepen behorend tot een radicaal-islamitische vleugel.¹⁰⁸ Sinds de dood van Maschadov is sprake van een verdere versplintering van de Tsjetsjeense rebellengroepen. Bij de radicaal-islamitische vleugel vechten ook buitenlandse moslims mee, doorgaans wahabieten en voor het merendeel afkomstig uit Arabische landen.¹⁰⁹ Volgens onder andere de Russische en Amerikaanse

¹⁰³ Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

¹⁰⁴ Zie in deze context voor meer achtergrondinformatie bijvoorbeeld Organisation suisse d'aide aux réfugiés, La Tchéchénie et sa population au sein de la Fédération de Russie, 24 mei 2004.

¹⁰⁵ Sinds 2000 wordt door de Russische autoriteiten vaak het (min of meer constante) aantal van circa 2.000 rebellen genoemd; zie Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005. Volgens Chechnya Weekly, General says number of Chechen rebels is underestimated, 13 oktober 2005. is het daadwerkelijke aantal rebellen aanzienlijk hoger. Andere bronnen gaan uit van een aantal van circa 700 tot maximaal 1.200 gewapende strijders. Xinhua News Agency, Russia says 290 rebels killed in Chechnya last year, 10 januari 2006 meldt dat in Tsjetsjenië in 2005 circa 290 rebellen werden gedood. Volgens Chechnya Weekly, Rebel attacks continue, waren het er 341.

¹⁰⁶ Zie Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

¹⁰⁷ Tot de gematigde, nationalistische vleugel kunnen bijvoorbeeld worden gerekend de groepen die, tot diens dood, onder de leiding van Maschadov stonden.

¹⁰⁸ Naast de belangrijkste leider, Shamil Basajev, die aan het hoofd van de “Internationale Martelarenbrigade” en de groep “Tuinen van de vrome gelovigen” – oftewel “Riyadh-as-Salihin” – staat, behoort Dokku Umarov tot deze vleugel.

¹⁰⁹ Zie bijvoorbeeld Caucasus Times, Investigators find evidence of a Saudi's involvement in terror attacks in the Northern Caucasus, 3 maart 2005.

veiligheidsdiensten zijn er contacten tussen Tsjetsjeense rebellen en het Al-Qaeda netwerk.¹¹⁰ Hierbij dient wel te worden vermeld dat deze extremistische moslimgroeperingen doorgaans vervlochten zijn met de bestaande etnische-, criminele- en clanstructuren. Naast nationalisten / separatisten en islamisten zijn er ook personen die persoonlijke wraak zoeken voor vermoorde familieleden.¹¹¹ Daarnaast bestaat er een groep rebellen die zich primair om financieel gewin bij de gewapende groeperingen heeft aangesloten.

Als in 1997 verkozen president was Maschadov, tot zijn dood in maart 2005, formeel de opperbevelhebber van de Tsjetsjeense strijdkrachten. De terroristische aanslagen die in de vorige verslagperiode plaatsvonden, maakten duidelijk dat zijn invloed op de rebellengroeperingen steeds kleiner werd en dat de daadwerkelijke leiding steeds meer in handen van Basajev kwam. De wens van Basajev is om het gewapende conflict uit te breiden naar de hele regio en met gebruik van geweld – met inbegrip van het plegen van terroristische aanslagen – uiteindelijk een kalifaat te vestigen in de noordelijke Kaukasus.¹¹² Na de dood van Maschadov is, zoals reeds vermeld, een verdere versplintering binnen de rebellengroepen ontstaan, waarbij een deel van de aan Maschadov gelieerde strijders zich bij Basajev dan wel bij Umarov heeft aangesloten.¹¹³ De werkelijke invloed van Saidulajev, de

¹¹⁰ Het betreft hier strijders die om idealistische redenen zich bij de Tsjetsjeense rebellengroepen aansluiten. Volgens andere bronnen zijn de contacten tussen Tsjetsjeense rebellen en het Al-Qaeda netwerk in de praktijk (zeer) beperkt. Ook de financiering van Tsjetsjeense rebellen door internationale netwerken zou volgens deze bronnen in de praktijk klein zijn. De aantallen moslimextremisten zouden, volgens deze bronnen, door Russische woordvoerders vaak worden overdreven om te benadrukken dat het conflict in Tsjetsjenië primair een manifestatie is van internationaal terrorisme en geen zuiver binnenlands probleem. Volgens Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005, is de invloed van dergelijke groeperingen sinds de dood van Maschadov gegroeid.

¹¹¹ International Helsinki Federation for Human Rights, In a Climate of Fear: "Political Process" and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005. Zoals reeds vermeld speelt bloedwraak nog steeds een rol binnen de Tsjetsjeense cultuur en traditie; zie paragraaf 2.1 van dit ambtsbericht.

¹¹² Onder andere The Economist, Caucasian dominoes, 15 oktober 2005. Zie in deze context ook bijvoorbeeld Chechnya Weekly, Basajev threatens to "cross the Volga", 12 januari 2006. Deze wens wordt overigens gedeeld door Saidulajev; zie Abdul-Khalim Sadulaev: leader of Chechnya or the entire North Caucasus?, 17 november 2005. In een interview in januari 2006 gaf Basajev aan voornemens te zijn in 2006 een 'Grote Verenigde Raad' van alle Kaukasische moslims op te richten.

¹¹³ Zie onder andere Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005

nieuwe 'president' van Itsjkerië, blijkt in de praktijk (zeer) beperkt; hij staat in belangrijke mate onder invloed van Basajev.¹¹⁴

In tegenstelling tot de vorige verslagperiode vonden in 2005 geen grote terroristische aanslagen plaats. Het enige grootschalige rebellenoffensief vond plaats in Naltsjik in oktober 2005. Voor een deel is de afname in gewelddadigheden te verklaren door de veiligheidsmaatregelen die door de Russische troepen na de tragische gebeurtenissen in Beslan in september 2004 zijn getroffen. Volgens sommige bronnen kunnen ook de dood van Maschadov en de versplintering van de rebellengroeperingen, waardoor zij moeilijker in staat zouden zijn grote, gecoördineerde acties te plegen, een rol spelen. Daarentegen werd in de verslagperiode een toename van het aantal kleinschalige, gerichte aanslagen gesignaleerd. Deze aanslagen, vooral gericht tegen personen die als vertegenwoordigers van de federale autoriteiten worden beschouwd (bijvoorbeeld politieagenten, rechters, medewerkers van de *Prokuratura*) en hun familieleden, vinden niet alleen in Tsjetsjenië maar ook in de aangrenzende deelrepublieken plaats. Vooral in Dagestan is het aantal dergelijke aanslagen in de verslagperiode sterk toegenomen.¹¹⁵

Landmijnen

Zowel de federale troepen als de Tsjetsjeense strijders maken veelvuldig gebruik van landmijnen.¹¹⁶ Sinds 1995 hebben landmijnen in Tsjetsjenië meer dan 3.000 doden en gewonden – van wie circa meer dan 730 kinderen – geëist.¹¹⁷ Het aantal doden en gewonden door landmijnen daalt echter gestaag.¹¹⁸

De aanwezigheid van landmijnen leidt vooral in berggebieden en op het platteland waar burgers afhankelijk zijn van landbouw en veeteelt, tot grote risico's voor de

¹¹⁴ Door Chechnya Weekly, Political vs military power: contrasting Basaev and Sadulaev's roles, 29 september 2005 wordt deze conclusie niet gedeeld. Volgens deze bron stelt Saidulajev zich in toenemende mate onafhankelijk op.

¹¹⁵ Een deel van de aanslagen in Dagestan kan echter worden toegeschreven aan de lokale omstandigheden in de deelrepubliek.

¹¹⁶ Zie bijvoorbeeld International Campaign to Ban Landmines, Russian Federation, Landmine Monitor 2004, 28 februari 2005. De Tsjetsjeense strijders maken, naast de 'traditionele' herkenbare landmijnen, ook veelvuldig gebruik van zelfgefabriceerde explosieven (zogenaamde *Unexploded Ordnance*, afgekort UXO).

¹¹⁷ OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

¹¹⁸ In 2000 zijn 812 incidenten bekend, 204 in 2003 en 88 in 2004; zie OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005. International Campaign to Ban Landmines, Russian Federation, Landmine Monitor 2004, 28 februari 2005 noemt 1.153 gevallen van slachtoffers van landmijnen in 2001, 298 in 2002 en 246 in 2003. Recentere gegevens zijn niet beschikbaar. US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005 noemt 3.100 slachtoffers van landmijnen sinds 1995.

lokale bevolking en is bovendien van negatieve invloed op de economische situatie.¹¹⁹

Veiligheidsrisico's voor de burgerbevolking

Nog steeds geldt dat Tsjetsjeense burgerbevolking op verschillende manieren in het dagelijks leven veiligheidsrisico's loopt: als gevolg van gevechtshandelingen, van 'schoonmaakoperaties' en doelgerichte acties van de federale troepen en *Kadyrovtsy* en als gevolg van aanslagen door de Tsjetsjeense rebellen. Daarnaast is sprake van omvangrijke, gewelddadige criminaliteit.

2.6 Sociaal-economische situatie

Hoewel er in vergelijking met de vorige verslagperiode sprake is van een zeer lichte verbetering, is de sociaal-economische situatie in Tsjetsjenië, vooral buiten de stad Grozny, over het algemeen slecht. Er bestaan nog steeds problemen op vrijwel alle vlakken, zoals huisvesting, drinkwatervoorziening, sanitaire voorzieningen, gezondheidszorg, onderwijs en werkgelegenheid.¹²⁰

Economische wederopbouw van Tsjetsjenië behoort tot de verantwoordelijkheden van de vice-premier van de Russische Federatie¹²¹ in samenwerking met de Tsjetsjeense autoriteiten. De aandacht van de autoriteiten gaat in de eerste plaats uit naar het herstel van de infrastructuur. Tot op heden hebben de inspanningen van deze overheden weinig tastbare resultaten opgeleverd.¹²² Voor een deel is dit te wijten aan alom aanwezige corruptie,¹²³ afpersing en diefstal.¹²⁴ Tijdens de relatieve rust die in de verslagperiode in vooral Grozny en de noordelijke delen van de deelrepubliek heerste, werd er vooral door particulieren – deels dankzij compensatiebetalingen – redelijk veel gebouwd in Tsjetsjenië. Deze activiteiten

¹¹⁹ OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005 en OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

¹²⁰ Zie bijvoorbeeld OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

¹²¹ Op 14 november 2005 werd Minister van Defensie, Sergej Ivanov, door President Poetin benoemd tot vice-premier, met speciale verantwoordelijkheden voor veiligheidsorganen van de Russische Federatie. Ivanov werd tevens belast met de wederopbouw van Tsjetsjenië, een taak die voorheen aan de Minister voor Economische Ontwikkeling, German Gref, was toebedeeld.

¹²² OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005. Zie ook Human Rights Watch, Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity, maart 2005.

¹²³ Van de 62 miljard roebel die sinds 2000 voor de wederopbouw van Tsjetsjenië is besteed, heeft naar schatting slechts circa 10 miljard roebel de gealloceerde bestemming bereikt.

¹²⁴ Zie bijvoorbeeld "Chechen society" newspaper, Chechnya the Draft, 30 augustus 2005 of New York Times, A street in Chechnya, 23 maart 2005.

mei 2006

beperkten zich echter grotendeels tot de stedelijke gebieden, in het bijzonder Grozny. In Grozny bestaan inmiddels, dankzij particuliere initiatieven, de eerste winkels, cafés en kapperszaken.¹²⁵ Sinds augustus 2004 is het de inwoners van Tsjetsjenië weer toegestaan een mobiele telefoonaansluiting te hebben.¹²⁶

Het werkloosheidspercentage in Tsjetsjenië wordt geschat op circa 80%.¹²⁷ Financiële uitkeringen, zoals ouderdomspensioen of invaliditeitsuitkering, worden in Tsjetsjenië in de praktijk wel uitbetaald.¹²⁸

Grote delen van de Tsjetsjeense bevolking leven nog steeds onder de armoedegrens en zijn voor hun dagelijkse behoeftes zoals voedsel aangewezen op humanitaire hulp.¹²⁹

Ook huisvesting vormt nog steeds een groot probleem in Tsjetsjenië. Volgens schattingen van de Federale Migratiedienst beschikken circa 100.000 personen niet over adequate huisvesting. Hiervan wordt een groep van circa 40.000 ondergebracht in collectieve accommodatiecentra (de zogenaamde TACs), een klein deel verblijft in lege school- of industriegebouwen.¹³⁰ Deze personen kunnen ook aanspraak maken op beperkte humanitaire hulp in de vorm van bijvoorbeeld kleding of voedselpakketten.¹³¹ Een groep van circa 60.000 personen vindt onderdak bij vrienden of familie in Tsjetsjenië. Ook deze groep komt in aanmerking voor beperkte humanitaire hulp van de federale autoriteiten.¹³²

¹²⁵ Zie bijvoorbeeld IWPR, Grozny's Unwanted Facelift, CRS No. 307, 6 oktober 2005.

¹²⁶ IWPR, Chechnya's Mobile Scramble, CRS No. 284, 27 april 2005.

¹²⁷ OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005; OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus en Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchétchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005. In december 2004 telde Tsjetsjenië circa 360.000 geregistreerde werklozen en werkzoekenden.

¹²⁸ Onder andere Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchétchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005 en OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

¹²⁹ OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005. Volgens deze bron worden jaarlijks voedselpakketten aan circa 230.500 personen verstrekt.

¹³⁰ Volgens IWPR, Chechnya: Property Black Hole, CRS No. 285, 5 mei 2005, daarentegen, telt Tsjetsjenië circa 190.000 ontheemden, waarvan slechts circa 33.000 adequate opvang heeft.

¹³¹ Zowel deze collectieve accommodatiecentra als hulp in natura worden gefinancierd door de federale autoriteiten. Per persoon per dag wordt een bedrag van 50 roebel (circa EUR 1,45; stand van zaken december 2005) besteed.

¹³² Voor personen die niet in collectieve accommodatiecentra verblijven wordt een bedrag van maximaal 46 roebel (circa EUR 1,35; stand van zaken december 2005) per dag uitgekeerd.

Primaire gezondheidszorg is, mede dankzij humanitaire hulp, beschikbaar in alle grote steden in Tsjetsjenië.¹³³ Op het platteland, en met name in de zuidelijke delen van de deelrepubliek, is geen gezondheidszorg aanwezig. Voor meer ingewikkelde medische ingrepen zijn de inwoners van Tsjetsjenië aangewezen op ziekenhuizen in Grozny en Gudermes. In de praktijk wordt door inwoners van Tsjetsjenië ook beroep gedaan op medische voorzieningen in andere delen van de Russische Federatie.¹³⁴

In Tsjetsjenië functioneren momenteel circa 460 scholen, die doorgaans overbevolkt zijn en over onvoldoende capaciteit en materieel beschikken. Vooral op het platteland vormt bereikbaarheid van scholen een blijvend probleem.¹³⁵

¹³³ Grozny, Gudermes, Urus-Martan en Achkoi-Martan.

¹³⁴ OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005.

¹³⁵ OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005 en OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus. Volgens deze bronnen telde Tsjetsjenië begin 2005 circa 212.000 schoolgaande kinderen.

3 Mensenrechten in Tsjetsjenië

3.1 Juridische context

De Russische Federatie, als rechtsopvolger van de voormalige Sovjet-Unie, maakt sinds haar oprichting deel uit van de Verenigde Naties en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Sinds 28 februari 1996 is het land lid van de Raad van Europa.

De Russische Federatie is partij bij alle belangrijke mensenrechtenverdragen van de Verenigde Naties. Het Europees Verdrag voor de Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) is door de Doema in 1998 geratificeerd, evenals de Europese Conventie tegen Marteling. Hierdoor is het voor inwoners van de Russische Federatie mogelijk geworden individuele klachten in te dienen bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) te Straatsburg.¹³⁶ Algemeen erkende beginselen van internationaal recht en de door Rusland geratificeerde internationale verdragen maken, volgens de Grondwet, een onlosmakelijk deel uit van het rechtssysteem van Rusland. Deze bepalingen prevaleren ook boven de daarmee strijdige nationale wetgeving.¹³⁷

De Grondwet geeft in hoofdstuk twee (artikel 17 tot en met 64) een gedetailleerde opsomming van de door Rusland erkende mensenrechten en fundamentele vrijheden.¹³⁸ Het betreft zowel de klassieke mensenrechten als een aantal sociale, culturele en economische rechten. De staat is gehouden de grondrechten in acht te nemen en deze te beschermen. Alle (vermeende) schendingen van grondrechten door de staat kunnen worden voorgelegd aan de rechter.¹³⁹ De bepalingen van de Grondwet hebben een directe werking binnen het rechtssysteem van de Russische Federatie en prevaleren boven alle nationale wetgeving.¹⁴⁰ De uitoefening van een aantal grondrechten heeft nadere uitwerking gekregen in specifieke wetgeving.¹⁴¹

¹³⁶ Zie in deze context artikel 46, derde lid, van de Grondwet van de Russische Federatie. Op grond van deze bepaling kan eenieder wiens grondrechten zijn geschonden zich wenden tot interstatelijke organen met een verzoek om bescherming, nadat alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput.

¹³⁷ Zie artikel 15, vierde lid, van de Grondwet van de Russische Federatie.

¹³⁸ De bescherming en uitoefening van de mensenrechten en fundamentele vrijheden is in Rusland niet alleen voorbehouden aan Russische staatsburgers, maar is van toepassing op eenieder die zich op het grondgebied van de Russische Federatie bevindt; zie bijvoorbeeld E.Ю. Вархатова, *Комментарий к Конституции Российской Федерации*, 2005. De huidige Grondwet van de Russische Federatie is op 25 december 1993 in werking getreden.

¹³⁹ Zie artikelen 45 en 46 van de Grondwet van de Russische Federatie.

¹⁴⁰ Artikel 15, eerste lid (directe werking in het algemeen) en artikel 18 (directe werking van mensenrechtelijke bepalingen) van de Grondwet van de Russische Federatie.

¹⁴¹ Enkele voorbeelden van deze wetgeving zijn de Wet op het recht van de staatsburgers van de Russische Federatie op de vrijheid van beweging, en de keuze van woonplaats op het

Tsjetsjenië is een deelrepubliek binnen de Russische Federatie. Alle federale wetgeving, met inbegrip van de Grondwet van de Russische Federatie, en alle verdragen waarbij de Russische Federatie zich heeft aangesloten, zijn derhalve ook van toepassing op Tsjetsjenië. Zoals alle andere deelrepublieken van de Russische Federatie beschikt Tsjetsjenië tevens over een eigen Grondwet.¹⁴² Volgens deze Grondwet vormt Tsjetsjenië een onlosmakelijk onderdeel van de Russische Federatie.¹⁴³ In hoofdstuk twee van de Tsjetsjeense Grondwet worden de grondrechten en fundamentele vrijheden die ook in de Grondwet van de Russische Federatie zijn genoemd, herhaald.¹⁴⁴

Mensenrechtenorganisaties zijn het erover eens dat op de Russische wetgeving weinig aan te merken valt; deze voldoet grotendeels aan de standaard van organisaties als de Raad van Europa. De problemen op mensenrechtenterrein die desondanks in Rusland bestaan, worden veroorzaakt door de gebrekkige implementatie van de wetgeving.¹⁴⁵

3.2 Toezicht

3.2.1 Nationaal toezicht

*Mensenrechtenraad bij de president van de Russische Federatie*¹⁴⁶

In 2002 werd door president Poetin een presidentiële mensenrechtencommissie, onder voorzitterschap van Ella Pamfilova, in het leven geroepen.¹⁴⁷ In november

grondgebied van de Russische Federatie van 1993 of de Wet op de godsdienstvrijheid van 1990. Zie in deze context bijvoorbeeld E.Ю. Вархатова, Комментарий к Конституции Российской Федерации, 2005.

¹⁴² De huidige Grondwet van de deelrepubliek Tsjetsjenië werd op 27 maart 2003 aangenomen bij referendum. De Grondwetten van (enkele) andere deelrepublieken zijn te vinden op <http://www.legislature.ru> [laatst geraadpleegd op 4 november 2005].

¹⁴³ Artikel 1, tweede lid, van de Grondwet van de deelrepubliek Tsjetsjenië.

¹⁴⁴ Artikelen 14 tot en met 57 van de Grondwet van de deelrepubliek Tsjetsjenië zijn een exacte kopie van de bepalingen van artikelen 17 tot en met 60 van de Grondwet van de Russische Federatie. Volgens artikel 12 van de Grondwet van de deelrepubliek Tsjetsjenië geniet elke staatsburger van de Russische Federatie die zich op het grondgebied van Tsjetsjenië bevindt alle rechten genoemd in de Grondwet van de Russische Federatie.

¹⁴⁵ Zie onder andere Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

¹⁴⁶ De volledige naam van deze instelling luidt: Council for the encouragement of the development of civil society organisations and human rights (Совет по содействию развитию институтов гражданского общества и правам человека); zie <http://www.kremlin.ru> [laatst geraadpleegd op 20 december 2005].

2004 werd deze commissie omgevormd tot een officiële raad bij de president van de Russische Federatie.¹⁴⁸

Naast de voorzitter (Ella Pamfilova) bestaat de raad uit 32 vertegenwoordigers van verschillende niet-gouvernementele organisaties¹⁴⁹ en experts op het gebied van mensenrechten, die op vrijwillige basis hun diensten aanbieden. Tot de taken van de mensenrechtenraad behoort, onder andere, het onderzoeken en analyseren van vraagstukken die betrekking hebben op de mensenrechtensituatie in Rusland alsmede het adviseren van de president en andere organen over de praktische toepassing van mensenrechten in hun dagelijkse werkzaamheden. De aanbevelingen van de raad hebben geen bindend karakter. De raad is niet bevoegd individuele klachten in behandeling te nemen.¹⁵⁰ In de verslagperiode kwam de situatie in Tsjetsjenië en/of de positie van Tsjetsjenen in andere delen van de Russische Federatie niet expliciet onder de aandacht van de raad.¹⁵¹

Ombudsman

Sinds 22 mei 1998 kent de Russische Federatie een Ombudsman voor de mensenrechten, die zich bezighoudt met diverse vormen van mensenrechtenschendingen. Het ondersteunend bureau van de Ombudsman is onderverdeeld in gespecialiseerde afdelingen die verantwoordelijk zijn voor onderzoek naar ingediende klachten over mensenrechtenschendingen.¹⁵² Naast de federale Ombudsman telt de Russische Federatie 32 regionale ombudsmannen.¹⁵³

¹⁴⁷ In de periode 1993-1996 kende de Russische Federatie een vergelijkbare commissie; zie Совет по содействию развитию институтов гражданского общества и правам человека, О Совете, История Совета, (ongedateerd), verkrijgbaar via <http://www.sovetpamfilova.ru> [laatst geraadpleegd op 20 december 2005].

¹⁴⁸ Zie in deze context ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005.

¹⁴⁹ Onder andere Memorial (O.P. Orlov), Soldatenmoeders (I.N. Kuklina) en de Moskouse afdeling van het Helsinki Comité (L.M. Aleksejeva). De samenstelling van de raad werd voor het laatst in november 2005 bij verordening van de president van de Russische Federatie bepaald. Voor een volledig overzicht van de leden van de raad zie <http://www.kremlin.ru> [laatst geraadpleegd op 20 december 2005].

¹⁵⁰ De taken en bevoegdheden van de mensenrechtenraad zijn vastgelegd in de verordening van de president van de Russische Federatie N° 1417 van 6 november 2004; zie <http://www.kremlin.ru> [laatst geraadpleegd op 20 december 2005].

¹⁵¹ Voor een overzicht van de (recente) activiteiten van de mensenrechtenraad zie <http://www.sovetpamfilova.ru> [laatst geraadpleegd op 20 december 2005].

¹⁵² Voor meer informatie over de Ombudsman en zijn bureau zie bijvoorbeeld <http://ombudsman.gov.ru> [laatst geraadpleegd op 24 april 2006].

¹⁵³ Zo hebben bijvoorbeeld Ingoesjetië (Karim-Soeltan Kokurchajev), Karatsjaj-Tsjerkessië (Vladimir Titarenko), Krasnodarsk krai (Aleksandr Kozitskij), Stavropol krai (Aleksej Seljukov), Astrachan oblast (Jurij Saltykov) en Moskou oblast (Sergei Kryzjov) een eigen lokale ombudsman. In Tsjetsjenië wordt deze functie bekleed door Noerdi Noechazjijev; zie <http://ombudsman.gov.ru> [laatst geraadpleegd op 24 april 2006].

Sinds februari 2004 wordt de functie van de federale Ombudsman vervuld door Vladimir Loekin. Mensenrechtenorganisaties zijn over het algemeen redelijk positief over Loekin, die zich betrokken en integer heeft getoond. Hij heeft regelmatig kritische uitspraken gedaan over, onder andere, de mensenrechtensituatie in Tsjetsjenië.

In 2004 ontving de Ombudsman meer dan 48.200 klachten en verzoeken.¹⁵⁴ Meer dan de helft van de klachten had betrekking op (vermeende) schendingen van sociaal-economische rechten (53,3% van alle klachten), gevolgd door klachten verband houdende met (vermeende) schendingen van het straf(proces)recht door de rechtshandhavende organen (33,5%).¹⁵⁵ In 2005 ontving de Ombudsman meer dan 54.600 klachten en verzoeken. Ook in dat jaar betrof meer dan de helft van klachten (vermeende) schendingen van sociaal-economische rechten (51,3%), gevolgd door klachten en verzoeken verband houdende met (vermeende) schendingen van het straf(proces)recht door de rechtshandhavende organen (32,2%), met name de politie (16,2% van het totale aantal klachten).

Het overgrote deel van klachten van Tsjetsjeense burgers houdt verband met de compensatieregeling.¹⁵⁶ In zijn jaarverslag signaleert de Ombudsman dat het aantal klachten afkomstig van asielzoekers, (gedwongen) migranten en klachten omtrent de afgifte van paspoorten en registratie in 2005 met circa 10% daalde ten opzichte van het voorgaande jaar.¹⁵⁷

In zijn jaarverslag 2004 noemt de Ombudsman de situatie in Tsjetsjenië een “humanitair probleem”. In algemene bewoordingen spreekt hij over “serieuze en massale mensenrechtenschendingen”, die begaan worden door alle bij het conflict betrokken partijen.¹⁵⁸ In het jaarverslag 2005 schrijft de Ombudsman dat, hoewel er sprake is van enige stabilisatie, de situatie in de deelrepubliek “een bron van bedreiging voor het leven en de veiligheid van staatsburgers van de Russische Federatie” zowel in Tsjetsjenië zelf als in andere delen van het land vormt. De Ombudsman uit tevens zijn bezorgdheid over de uitbreiding van “destructieve processen” naar andere delen van de noordelijke Kaukasus.

¹⁵⁴ In 2003 ontving de Ombudsman 36.634 klachten. Sinds de oprichting in 1998 tot en met 2004 ontving de Ombudsman in totaal 203.154 klachten.

¹⁵⁵ Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005.

¹⁵⁶ Met name betreft het klachten over het feit dat de hoogte van het compensatiebedrag ontoereikend is.

¹⁵⁷ Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

¹⁵⁸ Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005.

Leden van de Doema

In december 2003 werden in Rusland verkiezingen gehouden voor het federale parlement. In de huidige Doema zijn geen leden meer die zich (actief) sterk maken voor individuele Tsjetsjeense burgers, dit in tegenstelling tot de vorige samenstelling van de Doema.

Niet-gouvernementele organisaties

In Rusland zijn vele niet-gouvernementele organisaties actief op tal van terreinen. Een aantal mensenrechtenorganisaties is zeer actief en beschikt bovendien over uitstekende internationale en nationale contacten en weet op een effectieve wijze aandacht te vestigen op zowel algemene als individuele misstanden en mensenrechtenschendingen. Voorzover het de situatie in Tsjetsjenië en die van Tsjetsjenen in andere delen van de Russische Federatie betreft, kunnen met name de volgende niet-gouvernementele organisaties worden genoemd: Memorial Human Rights Center, Moscow Helsinki Group tezamen met de International Helsinki Federation for Human Rights, Human Rights Watch en het Civic Assistance Committee. Deze organisaties hebben, ook in de verslagperiode, met regelmaat kritische, onafhankelijke rapporten uitgebracht en daarnaast zich sterk gemaakt voor individuele slachtoffers, onder andere door gratis juridische bijstand aan te bieden. In de verslagperiode ontving *Memorial* de Max van der Stoel-prijs voor de “onophoudelijke en moedige inspanningen om bewustzijn te creëren voor onrecht en mensenrechtenschendingen en om vertrouwen op te bouwen tussen verschillende etnische groepen”.¹⁵⁹

In de verslagperiode is de situatie van niet-gouvernementele organisaties in Rusland verder verslechterd. President Poetin, leden van de Doema, regeringsfunctionarissen en de (invloedrijke) Russische orthodoxe kerk hebben zich allen herhaaldelijk zeer kritisch uitgelaten over Russische niet-gouvernementele organisaties, in het bijzonder mensenrechtenorganisaties die buitenlandse steun ontvangen.¹⁶⁰ De autoriteiten probeerden niet-gouvernementele organisaties in hun werk te belemmeren door, onder andere, het opwerpen van bureaucratische obstakels voor registratie en irreguliere en zeer minutieuze inspecties (bijvoorbeeld brandweer- of belastinginspecties), waarbij ook documenten en computers in beslag werden genomen.¹⁶¹ Indien een organisatie

¹⁵⁹ Zie bijvoorbeeld Novum, [Van der Stoel-prijs naar Memorial](#), 5 oktober 2005 of OVSE, (press release) [Memorial Society to receive 2005 Max van der Stoel Award](#), 5 oktober 2005.

¹⁶⁰ Freedom House, [Nations in Transit 2005, Russia](#), juni 2005; Gazeta Wyborcza, [Putin skrytkował organizacje pozarządowe](#), 20 juli 2005. Zie ook Zie in deze context ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, [Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation](#), Doc. 10568, 3 juni 2005.

¹⁶¹ Zie in deze context ook Freedom House, [Countries at the Crossroads 2005, Russia](#), 2005; Amnesty International, [Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen](#)

niet nauwgezet aan alle voorschriften voldoet, wordt niet zelden door de autoriteiten getracht via een juridische procedure de organisatie te sluiten.¹⁶²

In december 2005 werd door de federale Doema een nieuwe wet aangenomen, die alle nationale niet-gouvernementele organisaties die in Rusland actief zijn, onder verregaande staatscontrole stelt. De nieuwe wet legt aan alle (naar schatting 450.000) niet-gouvernementele organisaties die in Rusland opereren de verplichting op tot hernieuwde registratie.¹⁶³ De activiteiten van een niet-gouvernementele organisatie kunnen worden verboden indien deze, volgens de Russische autoriteiten, “Ruslands soevereiniteit, onafhankelijkheid, territoriale integriteit, nationale eenheid, cultureel erfgoed of nationaal belang” schaden. Daarnaast kunnen de autoriteiten van niet-gouvernementele organisaties op elk moment een compleet overzicht van financiën verlangen. De autoriteiten kunnen bovendien specifieke programma’s verbieden.¹⁶⁴ Deze wet werd door president, ondanks protesten van de EU,¹⁶⁵ Poetin in januari 2006 bekrachtigd.¹⁶⁶

Voor medewerkers van niet-gouvernementele organisaties geldt in Rusland nog steeds dat zij risico lopen slachtoffer te worden van bedreigingen, mishandeling, ontvoering of zelfs moord.¹⁶⁷ Mensenrechtenactivisten die Tsjetsjenië in willen,

Republic, EUR/46/029/2005, 1 juli 2005 of US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005.

¹⁶² In 2005 werd een dergelijke procedure tegen 825 niet-gouvernementel organisaties ingezet; zie The Mosco Times, Rights Group Faces Closure, 30 januari 2006.

¹⁶³ De hernieuwde registratieprocedure moet zijn voltooid in de eerste helft van 2006.

¹⁶⁴ Zie bijvoorbeeld NRC Handelsblad, Rusland stelt NGO's onder staatscontrole, 22 december 2005.

¹⁶⁵ Ook niet-gouvernementele organisaties, zoals Amnesty International, hebben kritiek geuit op deze wet; zie Amnesty International, Russian Federation: New law stifles independent civil society, 17 januari 2006. Daarnaast heeft de Ombudsman van de Russische Federatie kritische opmerkingen over deze wetswijziging geuit; zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Заявление о недопустимости принятия законодательных изменений, противоречащих концепции Федеральных законов “Об общественных объединениях” и “О некоммерческих организациях”, 21 november 2005, in: Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

¹⁶⁶ Zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Rosja wyrzuca organizacje pozarządowe, 17 januari 2006 of Международная Амнистия – Amnesty International, Российская Федерация: новый закон подавляет независимое гражданское общество, EUR 46/001/2006, 17 januari 2006. Deze wet treedt in april 2006 in werking; zie Amnesty International, Russian Federation: New law stifles independent civil society, 17 januari 2006.

¹⁶⁷ Zie bijvoorbeeld Freedom House, Nations in Transit 2005, Russia, juni 2005; Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/46/029/2005, 1 juli 2005; Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie: Mise à jour: Développements en Tchétchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de

krijgen hier nog steeds nauwelijks toestemming voor. In Tsjetsjenië zelf werkzame mensenrechtenactivisten worden door de autoriteiten nauwlettend in de gaten gehouden en in hun werkzaamheden belet,¹⁶⁸ door bijvoorbeeld intimidatie, bedreiging, aanhouding of zelfs mishandeling.¹⁶⁹ In de verslagperiode hebben verschillende niet-gouvernementele organisaties hun activiteiten in de hele noordelijke Kaukasus verder beperkt.¹⁷⁰

Media

De regering Poetin heeft de media in Rusland steeds meer onder regeringscontrole gebracht. Van het bestaan van onafhankelijke televisiezenders is inmiddels nauwelijks nog sprake.¹⁷¹ Er zijn, daarentegen, nog steeds voldoende onafhankelijke kranten die zich kritisch opstellen ten aanzien van de regering en haar beleid.¹⁷² Kritische journalisten worden echter vaak onder druk gezet middels smaadprocessen, belastinginvallen waarbij alle inboedel wordt geconfisqueerd, en

la Fédération de Russie, 7 november 2005 of Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Doc. 10774, 21 december 2005.

¹⁶⁸ Onder andere Amnesty International, Russian Federation, Chechnya: Council of Europe must take action to ensure real change for human rights, EUR/46/002/2006, 20 januari 2006.

Volgens Kommersant, Принцип датский; Рамзан Кадыров нашел нового врага Чечни, 7 februari 2006 is er in dit geval sprake van "beleid van de Russische autoriteiten" om dergelijke organisaties in hun activiteiten in Tsjetsjenië te belemmeren.

¹⁶⁹ Zie bijvoorbeeld Freedom House, Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005 en Annual Survey of political rights and civil liberties in related and disputed territories; Russia, Chechnya, augustus 2005 of Human Rights Watch, World Report 2006, 2006. Daarnaast komt het incidenteel voor dat niet-gouvernementele organisaties die actief zijn in Tsjetsjenië door de Russische autoriteiten beschuldigd worden van bijvoorbeeld spionage of samenwerking met de rebellen; zie IWPR, Chechnya: Aid Groups Face Hostility From Moscow, CRS No. 302, 1 september 2005. In januari 2005 werd een bekende mensenrechtenactivist, Makhmut Magomadov, in Gronzy ontvoerd. Volgens Human Rights Watch, Chechnya: Human Rights Defender Abducted, 22 januari 2005 bestaan er aanwijzingen dat Magomadov door de *Kadyrovtsy* werd ontvoerd.

¹⁷⁰ Zie onder andere US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005 of IWPR, Chechnya: Aid Groups Face Hostility From Moscow, CRS No. 302, 1 september 2005. In januari 2006 werden, bijvoorbeeld, de activiteiten van het Center for Peacemaking and Community Development en de Duitse organisatie HELP in Ingoesjetië bij rechterlijke uitspraak verboden; zie Gazeta Wyborcza, Rosja wyrzuca organizacje pozarządowe, 17 januari 2006 en Kommersant, Как международные организации выгоняли из Чечни, 7 februari 2006.

¹⁷¹ Zie bijvoorbeeld RSF, Russie – Rapport annuel 2005, 2 mei 2005, Cas de censure à Ren-TV: Reporters sans frontières s'inquiète du sort de la dernière chaîne indépendante russe, 28 november 2005; of Freedom House, Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005.

¹⁷² Freedom House, Nations in Transit 2005, Russia, juni 2005. RSF, Russie – Rapport annuel 2005, 2 mei 2005. Dergelijke kranten, die meestal in kleine oplagen worden gedrukt, zijn echter (zeer) beperkt verkrijgbaar.

tal van bureaucratische obstakels.¹⁷³ Bovendien komt het in Rusland voor dat journalisten bedreigd, aangevallen,¹⁷⁴ ontvoerd, gearresteerd¹⁷⁵ of vermoord¹⁷⁶ worden.¹⁷⁷ Dergelijke incidenten zijn niet beperkt tot de noordelijke Kaukasus, maar doen zich in heel Rusland voor.¹⁷⁸ Met betrekking tot buitenlandse journalisten in het bijzonder, komt het voor dat hun accreditatie wordt ingetrokken¹⁷⁹ of dat zij Rusland worden uitgezet.¹⁸⁰

-
- ¹⁷³ Zie in deze context bijvoorbeeld Freedom House, Nations in Transit 2005, Russia, juni 2005 en Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005.
- ¹⁷⁴ Zie bijvoorbeeld RSF, Un journaliste politique passé à tabac en pleine campagne électorale, 18 maart 2005, Un photographe de la région de Voronej passé à tabac par de policiers, 6 april 2005, Tentative d'assassinat contre le directeur d'un groupe de presse, 24 mei 2005, Un journaliste polonais passé à tabac à Moscou, 12 augustus 2005. Volgens Rzeczpospolita, W Rosji giną dziennikarze, 28 februari 2006 zijn in Rusland sinds 1998 691 gevallen van aanvallen en mishandeling, waarvan 63 in 2005, van journalisten bekend. De Ombudsman noemt in zijn jaarverslag 2005 37 dergelijke gevallen in de eerste negen maanden van 2005; zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.
- ¹⁷⁵ Zie bijvoorbeeld RSF, Deux journalistes lettons et leur chauffeur interpellés par la police russe, 12 mei 2005, Trois journalistes polonais détenus 14 heures par les services secrets, 2 juni 2005. Zie ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Doc. 10774, 21 december 2005.
- ¹⁷⁶ Zie bijvoorbeeld RSF, Mort d'un cameraman: Reporters sans frontières demande l'ouverture immédiate d'une enquête, 31 mei 2005, Un journaliste assassiné en pleine rue au Daghestan, 1 juli 2005 of US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005. Volgens Rzeczpospolita, Giną reporterzy, 28 februari 2006 en W Rosji giną dziennikarze, 28 februari 2006 zijn in Rusland sinds 1992 179 journalisten vermoord.
- ¹⁷⁷ Zie ook Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/46/029/2005, 1 juli 2005.
- ¹⁷⁸ In het jaar 2004 telde RSF, Russie – Rapport annuel 2005, 2 mei 2005, 2 gevallen van moord van journalisten, 2 ontvoeringen, 18 aanhoudingen, 17 gevallen van geweld jegens journalisten. Zie ook Freedom House, Nations in Transit 2005, Russia, juni 2005.
- ¹⁷⁹ In augustus 2005 werd de accreditatie van Andrei Babitski, een journalist van de Amerikaanse zender ABC, ingetrokken, nadat ABC een interview met Basajev had uitgezonden. Ook de licentie van de zender werd ingetrokken; zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Rosja oburzona na wywiad amerykańskiej telewizji, 29 juli 2005; RSF, L'accréditation des journalistes d'ABC ne sera pas renouvelée, 2 augustus 2005 en La chaîne américaine ABC et Andrei Babitski dans le collimateur de Moscou, 1 augustus 2005 of Chechnya Weekly, Interview provokes Russian outrage, 3 augustus 2005. In september 2005 weigerden de Russische autoriteiten de accreditatie van een onafhankelijke Zweedse journalist, Bert Sundström, te verlengen; zie Refus de prolongement d'accréditation pour un journaliste suédois, 8 september 2005.
- ¹⁸⁰ In 2004 werden volgens RSF, Russie – Rapport annuel 2005, 2 mei 2005, 3 buitenlandse journalisten gedeporteerd. Zie ook US Department of State, Russia, Country Reports on

In de berichtgeving over de Tsjetsjeense problematiek zijn twee stromingen te onderscheiden. Enerzijds is de verslaggeving vaak bevooroordeeld of ongenueanceerd, anderzijds is er ook een aantal media en journalisten met een meer kritische en onafhankelijke berichtgeving. In het algemeen geldt dat het onderwerp vaak wordt verzwegen.¹⁸¹ Van vrije nieuwsgaring in Tsjetsjenië is geen sprake. Journalisten dienen speciale toestemming aan te vragen voor het werken in Tsjetsjenië.¹⁸² Buitenlandse journalisten hebben alleen toegang tot het gebied met speciale persreizen, georganiseerd door de Russische autoriteiten.¹⁸³

3.2.2 Internationaal toezicht

Het aantal internationale organisaties dat in Tsjetsjenië toezicht houdt op de mensenrechtensituatie is in de afgelopen jaren door uiteenlopende oorzaken aanzienlijk gedaald. Internationale organisaties die het conflict volgen zijn onder andere de Verenigde Naties, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en de Raad van Europa.¹⁸⁴ Naast internationale (gouvernementele) organisaties hebben ook verschillende internationale niet-gouvernementele organisaties in de verslagperiode kritische rapporten uitgebracht over de situatie in de deelrepubliek.¹⁸⁵ Voor alle internationale organisaties geldt als belangrijk probleem dat zij niet of in (zeer) beperkte mate in Tsjetsjenië zelf kunnen rondreizen.¹⁸⁶ In de verslagperiode werd nog steeds door internationale mensenrechtenorganisaties, en incidenteel door internationale organisaties, gemeld dat toestemming om Tsjetsjenië te bezoeken door de Russische autoriteiten werd geweigerd.¹⁸⁷ Indien men wel toestemming kreeg de deelrepubliek te bezoeken,

Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005. Zie in deze context ook Caucasus Times, Journalist of Radio Liberty to be deported from Russia, 14 februari 2005.

181 Zie bijvoorbeeld US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005.

182 Sinds juni 2004 is het ministerie van Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor de afgifte van dergelijke toestemmingen; zie Freedom House, Nations in Transit 2005, Russia, juni 2005 of Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005. Gazeta Wyborcza, Kaukaz: przesłuchanie polskich dziennikarzy, 1 juni 2005, maakt melding van een geval van (vermeende) intimidatie van journalisten door de federale troepen.

183 Freedom House, Annual Survey of political rights and civil liberties in related and disputed territories: Russia, Chechnya, augustus 2005. Zie ook US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005.

184 In Tsjetsjenië zelf zijn inmiddels internationale organisaties die toezicht houden op de mensenrechtensituatie – zoals OVSE of Raad van Europa – niet langer aanwezig.

185 Onder andere Amnesty International, Human Rights Watch en International Helsinki Federation for Human Rights.

186 Zie Kommersant, Как международные организации выгоняли из Чечни, 7 februari 2006.

187 Enkele bronnen melden dat in het afgelopen jaar het voor internationale organisaties minder moeilijk is geworden dergelijke toestemming te verkrijgen. Zo werden volgens OCHA, 2006

vormden de veiligheidssituatie en de overheidsrestricties een ernstige belemmering voor het afleggen van zinvolle bezoeken.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Sinds 1998 hebben de inwoners van Rusland de mogelijkheid een individuele klacht in te dienen bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Volgens schattingen van de Russische Ombudsman heeft het Hof in de periode 1998 tot en met 2004 circa 18 duizend klachten tegen de Russische staat ontvangen.¹⁸⁸

Momenteel zijn bij het Hof circa 200 klachten ingediend, die verband houden met de situatie in Tsjetsjenië.¹⁸⁹

Op 24 februari 2005 deed het Hof uitspraak in een zestal zaken tegen Rusland, waarvan drie de mensenrechtensituatie en het optreden van de federale troepen in de deelrepubliek betroffen.¹⁹⁰ Kort weergegeven kwam het Hof in alle zaken tot de conclusie dat de Russische autoriteiten de bepalingen van artikel 2 EVRM (recht op het leven) hadden geschonden, dit zowel met betrekking tot de omstandigheden van de dood van de familieleden van de klagers, alsmede de vaak zeer gebrekkige wijze waarop het strafrechtelijk onderzoek naar aanleiding daarvan werd uitgevoerd.¹⁹¹

Verskillende mensenrechtenorganisaties maakten in de verslagperiode melding van ernstige bedreiging alsmede mishandeling, moord en ontvoering van personen

Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus in 2005 80 VN-missies naar Tsjetsjenië georganiseerd, in vergelijking met 70 missies in 2004.

¹⁸⁸ Zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005. De overgrote meerderheid van deze klachten werd overigens, met name op procedurele gronden, niet-ontvankelijk verklaard. In het jaar 2004 werd in slechts 64 gevallen een klacht gericht tegen Rusland wel ontvankelijk verklaard (15 gevallen in 2003 en 12 gevallen in 2002). In 2004 heeft het Hof in 15 zaken tegen Rusland een beslissing genomen; zie EHRM, Survey of Activities 2004, 2005. Chechnya Weekly, Hundreds of Chechens file suit in Strasbourg, gaat daarentegen uit van 24.000 klachten afkomstig uit de Russische Federatie sinds 1998.

¹⁸⁹ Chechnya Weekly, Hundreds of Chechens file suit in Strasbourg, 6 januari 2006. Human Rights Watch, World Report 2006, 2006, spreekt van 'honderden klachten'.

¹⁹⁰ De overige drie zaken (*Petrushko tegen Rusland*, *Gasan tegen Rusland* en *Koltsov tegen Rusland*, 24 februari 2005) betroffen een schending van artikel 6 EVRM (recht op een eerlijk proces) en artikel 1 van het Eerste Protocol. In deze drie zaken werd – kort weergegeven – door de Russische rechter aan de klagers in 2001 een schadevergoeding toegekend voor schade die zij als gevolg van het conflict in Tsjetsjenië hadden geleden. De schadevergoeding werd pas in 2003 daadwerkelijk uitbetaald.

¹⁹¹ Zie de uitspraak van Europees Hof voor de Rechten van de Mensen in de zaken van *Isayeva tegen Rusland*, *Khashiyev en Akayeva tegen Rusland* en *Isayeva, Yusupova en Bazayeva tegen Rusland* van 24 februari 2005. Zie in deze context ook bijvoorbeeld European Human Rights Cases, Europees Hof voor de Rechten van de Mens 24 maart 2005, nr. 57950/00, aflevering 5, 13 mei 2005, met noot Roscini.

of familieleden van personen die bij het Hof een klacht tegen Rusland hebben ingediend, dit met als doel betrokkenen onder zware druk te zetten hun klacht in te trekken.¹⁹² In november 2005 werd Bill Bowring, een van de advocaten die in de bovengenoemde zaken bij het Europees Hof de Tsjetsjeense klagers bijstonden, toegang tot Russisch grondgebied geweigerd.¹⁹³

Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa

In 2003 werd Andreas Gross tot rapporteur van de Parlementaire Assemblée voor Tsjetsjenië benoemd. Daarnaast hebben diverse commissies van de Assemblée in de verslagperiode rapporten uitgebracht, naar aanleiding waarvan de Assemblée in de verslagperiode een resolutie met een aantal kritische opmerkingen over de situatie in Tsjetsjenië aanvaardde. In Resolutie 1455 (2005) riep de Parlementaire Assemblée de Russische autoriteiten op onmiddellijk een einde te maken aan de ontvoeringen, verdwijningen, marteling, buitengerechtelijke arrestaties en executies in Tsjetsjenië alsmede de daders van mensenrechtenschendingen te berechten.¹⁹⁴ Deze kritische opmerkingen werden voor een groot deel herhaald in Resolutie 1479 (2006).¹⁹⁵

¹⁹² Onder andere Freedom House, Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005; Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/46/029/2005, 1 juli 2005; Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Doc. 10774, 21 december 2005. 10568, 3 juni 2005 of US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005, 8 maart 2006. Zie in deze context de uitspraak van het Hof in de zaak van *Shamayev en 12 anderen tegen Georgië en Rusland* van 12 april 2005, waarin het Hof zijn bezorgdheid uitspreekt over dergelijke incidenten: “Enfin, la Cour relève le nouveau phénomène extrêmement alarmant de persécutions et de meurtres de personnes d’origine tchéchène ayan introduit une requête devant elle” (overweging 366).

¹⁹³ Zie bijvoorbeeld International Helsinki Federation for Human Rights, British lawyer barred from entering Russia to monitor trial of the Russian-Chechen Friendship Society in Nizhny-Novgorod, 15 november 2005; Rzeczpospolita, Brytyjski prawnik broniący Czeczenów wydalony z Rosji, 18 november 2005; Gazeta Wyborcza, Znów goręcej w Czeczenii, 18 november 2005 of Chechnya Weekly, British lawyer planning to observe Dmitrievsky trial expelled, 17 november 2005.

¹⁹⁴ Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Resolutie 1455 (2005) van 22 juni 2005. Volgens deze Resolutie heeft Rusland nog steeds niet voldaan aan de aanbevelingen van de Raad van Europa vervat in Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Human rights situation in the Chechen Republic, Resolutie 1403 (2004) van 7 oktober 2004.

¹⁹⁵ Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Resolutie 1479 (2006) van 25 januari 2006. Zie ook IWPR, Chechnya: Europe Lashes Moscow, CRS No. 325, 2 februari 2006 en Chechnya Weekly, PACE slams Russia over Chechnya, 26 januari 2006.

Op 21 maart 2005 werd, onder auspiciën van de Parlementaire Assemblee, een bijeenkomst georganiseerd tussen vertegenwoordigers van de Russische autoriteiten, mensenrechtenorganisaties en Tsjetsjeense separatisten.¹⁹⁶ De bijeenkomst liep uit op een fiasco aangezien zowel de uitgenodigde mensenrechtenactivisten als vertegenwoordigers van de rebellen weigerden de bijeenkomst bij te wonen, mede naar aanleiding van de recente dood van rebellenleider Maschadov.¹⁹⁷ Eind november 2005 gaf president Alchanov aan onder voorwaarden bereid te zijn tot dialoog met separatisten.¹⁹⁸ Op 7 februari 2006 werd een soortgelijke mededeling bevestigd door president Poetin.¹⁹⁹

Comité ter Voorkoming van Marteling

Het aan de Raad van Europa gelieerde Comité ter Voorkoming van Marteling (CPT) heeft, in tegenstelling tot de voorgaande jaren,²⁰⁰ in de verslagperiode geen bezoeken gebracht aan de Noordelijke Kaukasus.²⁰¹ De Russische Federatie is nog steeds de enige lidstaat die niet akkoord is met openbaarmaking van de rapporten van het Comité.²⁰²

OVSE Assistance Group

Per januari 2003 heeft de OVSE de *Assistance Group* voor Tsjetsjenië moeten terugtrekken uit Tsjetsjenië, aangezien geen overeenstemming met de Russische

¹⁹⁶ Op aandringen van de Russische autoriteiten werden de vertegenwoordigers van Tsjetsjeense separatisten op persoonlijke titel uitgenodigd, en niet als 'vertegenwoordigers' van de Republiek Itsjkerië.

¹⁹⁷ Bijvoorbeeld IWPR, Chechnya: Not All Around the Table, CRS No. 279, 25 maart 2005. Zie in deze context ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005.

¹⁹⁸ Rzeczpospolita, Szansa na przełom, 29 november 2005 en Chechnya Weekly, Alkhanov: talks with rebels possible, but not with Zakaev, 1 december 2005.

¹⁹⁹ Volgens Chechnya Weekly, Putin supports "dialogue" with some rebels who stop fighting, 9 februari 2006 gaf president Poetin aan bereid te zijn tot dialoog "met Tsjetsjeense strijders die eerst geweld afzweren en hun wapens inleveren".

²⁰⁰ In de periode 2000 tot en met 2004 heeft het Comité ter Voorkoming van Marteling zeven keer een bezoek gebracht aan de Noordelijke Kaukasus, zie Raad van Europa / Comité ter Voorkoming van Marteling, 15th General Report on the CPT's activities covering the period 1 August 2004 to 31 July 2005, 22 september 2005.

²⁰¹ In 2005 heeft het Comité eenmaal een bezoek gebracht aan de Russische Federatie, maar uitsluitend naar andere delen van het land dan de Noordelijke Kaukasus. Voor 2006 zijn (voorlopig) geen bezoeken gepland aan de Russische Federatie; zie <http://cpt.coe.int> [laatst geraadpleegd op 13 december 2005].

²⁰² Raad van Europa / Comité ter Voorkoming van Marteling, 15th General Report on the CPT's activities covering the period 1 August 2004 to 31 July 2005, 22 september 2005. In juni 2005 riep de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa de Russische autoriteiten op alsnog hun toestemming te verlenen voor de openbaring van deze rapporten; zie Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitment by the Russian Federation, Aanbeveling 1710 (2005) van 22 juni 2005. Zie ook Human Rights Watch, World Report 2006, 2006.

regering kon worden bereikt over een nieuw mandaat.²⁰³ Deze situatie is tot op heden onveranderd.

3.3 Naleving en schendingen²⁰⁴

Willekeurig, en niet zelden excessief, geweld jegens de burgerbevolking en schendingen van mensenrechten komen volgens alle geraadpleegde bronnen in de deelrepubliek Tsjetsjenië veelvuldig voor. De in het kader van het ‘normalisatieproces’ door de federale overheid getroffen maatregelen hebben tot op heden beperkt resultaat opgeleverd. De beschrijving van de mensenrechtensituatie in dit ambtsbericht beperkt zich – juridisch gezien – naar zijn aard tot de wandaden en schendingen begaan door de federale en Tsjetsjeense autoriteiten. In het onderstaande wordt geen aandacht geschonken aan de misdaden begaan tegen de burgerbevolking door de illegale gewapende groeperingen. Dit neemt niet weg dat de rebellen veelvuldig ernstige misdaden en schendingen van mensenrechten²⁰⁵ hebben gepleegd en blijven plegen, waaronder moord,²⁰⁶ marteling, ontvoering, verkrachting afpersing, terroristische aanslagen²⁰⁷ en handel in en smokkel van onder andere drugs en wapens.²⁰⁸

²⁰³ Zie bijvoorbeeld US Department of State, Closure of OSCE Assistance Group in Chechnya, 23 januari 2003 en OVSE, (press release) OSCE Chairman regrets end of OSCE mandate in Chechnya, 3 januari 2003.

²⁰⁴ Voor een algemene beschrijving van mensenrechtensituatie in Tsjetsjenië zie ook bijvoorbeeld US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005 en Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005, 8 maart 2006.

²⁰⁵ Zie bijvoorbeeld US State Department, Russia, Reports on Human Rights Practices – 2005, 8 maart 2006.

²⁰⁶ Onder andere International Helsinki Federation for Human Rights e.a., In a Climate of Fear: “Political Process” and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005.

²⁰⁷ Onder andere Human Rights Watch, World Report 2006, 2006.

²⁰⁸ Smokkel en (illegale) verkoop van wapens blijft overigens niet beperkt tot leden van rebellengroepen. Ook leden van de federale troepen maken zich op grote schaal schuldig aan dergelijke praktijken; zie bijvoorbeeld IWPR, Investigation, North Ossetia’s Arms Bazaar, CRS No. 299, 10 augustus 2005.

Bewegingsvrijheid

In Tsjetsjenië bestaat een uitgebreid netwerk van permanente²⁰⁹ en mobiele²¹⁰ controleposten, die *blokposty* (блокпосты) worden genoemd. Deze controleposten worden bemand door (Tsjetsjeense) politieagenten en – in mindere mate – Russische troepen. Officieel dient ieder passerend voertuig en iedere voetganger te worden gecontroleerd. In de praktijk wordt van veel bestuurders van voertuigen en van iedere voetganger een geldbedrag verlangd, en wordt er dikwijls afgeweken van de verplichte controle.²¹¹ Het komt voor dat militairen en politieagenten passanten gewelddadig behandelen en eigendommen vernielen of afnemen, en dat vrouwelijke passanten worden aangerand of verkracht. De *blokposty* zijn, van de andere kant, doelwit van aanvallen van Tsjetsjeense rebellen.²¹²

In Tsjetsjenië zijn veel controleposten tussen 21.00 uur en 06.00 uur niet operationeel, hetgeen betekent dat passanten niet worden doorgelaten. Op personen die zich in dit tijdsbestek buiten op straat bevinden, kan geschoten worden. In feite is er derhalve een avondklok. De meeste inwoners van Tsjetsjenië durven echter al niet meer na 16.00 uur te reizen, omdat vanaf dat tijdstip Russische militairen bij controleposten dronken of onder de invloed van verdovende middelen kunnen zijn, waardoor het risico op een gewelddadige behandeling groter is dan daarvoor.²¹³

De deelrepubliek Tsjetsjenië kent alleen met Georgië een internationale grens. Door het bergachtige landschap in het zuiden is de grenscontrole niet waterdicht.

²⁰⁹ In 2000 waren er in Tsjetsjenië 600 controleposten. Het aantal controleposten werd in de loop der jaren teruggebracht naar 48 in juli 2004; zie Кавказский Узел, Блокпосты сокращены в четыре раза, 3 juni 2003 en IWPR, Chechnya: Checkpoint Lottery, CRS No. 240, 1 juli 2004.

²¹⁰ Zo werden bijvoorbeeld op 6 augustus 2005 op alle belangrijke kruispunten in de stad Grozny tijdelijke controleposten ingesteld; zie NEWSru, В Грозном резко усилен режим безопасности – проверяется весь автотранспорт, 6 augustus 2005.

²¹¹ Het bedrag dat aan een controlepost dient te worden voldaan hangt af van de verwachte tegenprestatie. Het gaat hier om min of meer vastgestelde bedragen die algemeen bekend zijn. Velen beschouwen dergelijke praktijken als een soort onontkoombare belasting. Personen die weigeren te betalen, worden zeer uitgebreid gecontroleerd en doorgaans wordt daarbij een gebrek gevonden (of gecreëerd), op basis waarvan doorgang wordt geweigerd; zie IWPR, Chechnya: Checkpoint Lottery, CRS No. 240, 1 juli 2004. Zie ook Freedom House, Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005.

²¹² Zo werd bijvoorbeeld op 16 januari 2005 een *blokpost* in de stad Grozny beschoten, waarbij één dodelijk slachtoffer en drie gewonden vielen; Радио Свобода, 16 januari 2005. Op 13 maart 2005 werd een *blokpost* in het zuiden van Tsjetsjenië met granaten beschoten; zie Кавказский Узел, В Чечне обстреляны здание военной комендатуры и блокпост, 14 maart 2005. Op 23 juni 2005 werd, wederom in de stad Grozny, een blokpost beschoten, waarbij vier dodelijke slachtoffers onder de Russische soldaten vielen; Грани, В Грозном убиты четыре российских солдата, 23 juni 2005.

²¹³ Zie in deze context bijvoorbeeld Human Rights Watch, Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity, maart 2005.

De rest van de grenzen wordt gevormd met andere delen van de Russische Federatie.²¹⁴ Verkeer naar en van Tsjetsjenië is aangewezen op landroutes, aangezien in Tsjetsjenië burgerluchtvaart niet is toegestaan.²¹⁵ Sinds juni 2004 is de treinverbinding tussen Moskou en Grozny hervat.²¹⁶ Tussen Tsjetsjenië en andere delen van de Russische Federatie zijn er op alle wegen controleposten, die van iedere passant nauwgezet de gegevens controleren en kijken of betrokkene op de lijst van gezochte personen voorkomt.²¹⁷ Met een geldig binnenlands paspoort is de grens tussen Tsjetsjenië en andere delen van Rusland te passeren. Buitenlanders dienen speciale toestemming te hebben om tot Tsjetsjenië toegelaten te worden. De grensstreek is ontdaan van bebossing en deels voorzien van landmijnen.

Aan personen afkomstig uit Tsjetsjenië die Rusland willen verlaten om zich permanent in het buitenland te vestigen wordt doorgaans geen “migratievergunning”²¹⁸ verleend.

²¹⁴ Voor een kaart van de deelrepubliek Tsjetsjenië zie bijlage III.

²¹⁵ Momenteel wordt het – tijdens het tweede Tsjetsjeense conflict grotendeels vernielde – vliegveld van Grozny herbouwd. Volgens IWPR, [Chechnya: Ticket to Grozny](#), CRS No. 314, 10 november 2005 zal de luchtverbinding tussen Grozny en andere delen van de Russische Federatie naar verwachting in 2006 worden hervat.

²¹⁶ Zie bijvoorbeeld Pravda, [Passenger trains return to Moscow-Grozny route](#), 1 juni 2004. Op 12 juni 2005 vond een bomaanslag plaats op de trein van Grozny naar Moskou, waarbij 15 mensen gewond raakten; zie bijvoorbeeld The Washington Post, [Attack Derails Chechnya-Moscow Train](#), 13 juni 2005 of Le Soir, [Un train visé en Russie](#), 13 juni 2005. Over de ware toedracht van dit incident bestaat nog geen duidelijkheid. Waarschijnlijk werd deze aanslag niet – zoals aanvankelijk gedacht – door Tsjetsjeense terroristen georganiseerd, maar door Russische ultranationalisten; zie bijvoorbeeld Pravda, [Investigators perplexed with explosion of Grozny-Moscow train](#), 14 juni 2005; Rzeczpospolita, [Rosja: zamachu na pociąg chyba jednak nie dokonali Czeczeni](#), 14 juni 2005; The Moscow Times, [Radical Nationalists Suspected in Train Attack](#), 15 juni 2005; Gazeta Wyborcza, [Pociąg z Czeczenii wysadzili Rosjanie](#), 20 juli 2005 of Kommersant, [Russian Patriots are suspected of the Grozny-Moscow train bombing](#), 14 juni 2005. Door Gazeta Wyborcza, [Rosyjscy weterani z Czeczenii terrorystami?](#), 16 juni 2005 werd zelfs gesuggereerd dat achter deze aanslag Russische ex-militairen die in Tsjetsjenië hadden gevochten, stonden.

²¹⁷ Echter, zoals reeds aangegeven, is corruptie in Rusland – en in nog sterkere mate in de noordelijke Kaukasus – alom aanwezig. De manschappen bij de controleposten zijn tegen betaling van steekpenningen doorgaans bereid in meer of mindere mate af te wijken van de gebruikelijke controles. In juli 2005 kondigde president Poetin aan de bewaking van Tsjetsjeense grenzen te intensiveren; zie Gazeta Wyborcza, [Rosja zaostrza kontrolę granicy z Czeczenią](#), 19 juli 2005.

²¹⁸ Personen die Rusland willen verlaten met het oogmerk om zich permanent in het buitenland te vestigen, kunnen de zogenaamde “migratievergunning” krijgen. Dit is een stempel in het buitenlandse geldige paspoort van betrokkene waaruit blijkt dat betrokkene zijn woonregistratie in Rusland heeft beëindigd. Het verkrijgen van een “migratievergunning” is echter niet verplicht. Het is toegestaan registratie in Rusland te behouden ook in het geval van permanente vestiging in het buitenland. In dat geval wordt geen “migratievergunning” in het internationale paspoort aangebracht.

Speciale operaties

Met uitzondering van enkele speciale operaties uitgevoerd in met name de zuidelijke regio's van de deelrepubliek Tsjetsjenië, behoren de grootschalige 'schoonmaakoperaties' – de zogenaamde *zatsjiski* (зачистки) – van de federale en Tsjetsjeense troepen, waarbij hele dorpen of buurten werden afgesloten en doorzocht, voor een groot deel tot het verleden. Deze operaties hebben plaats gemaakt voor toegespitste acties gericht tegen specifieke verdachte individuen of families.²¹⁹ Het komt niet zelden voor dat van personen, die gedurende dergelijke acties worden aangehouden en meegenomen, niets meer wordt vernomen. Onduidelijk is in veel gevallen door wie deze acties worden uitgevoerd; door federale troepen, door troepen van de Tsjetsjeense overheid of door de *Kadyrovtsy*.²²⁰ Dergelijke acties gaan vaak gepaard met (illegale) aanhoudingen, mishandeling en/of beroving van Tsjetsjeense burgers.²²¹

Arrestatie, detentie, marteling, verkrachting, ontvoering en verdwijning

Er is nog steeds op grote schaal sprake van – al dan niet willekeurige – arrestatie en detentie van Tsjetsjenen. Volwassen Tsjetsjeense mannen worden door de Russische troepen vaak beschouwd als (potentiële) rebellen en kunnen om die reden worden gearresteerd, vaak zonder een duidelijke (legale) aanleiding. Dit komt voor een deel doordat er niet altijd een duidelijke scheidslijn kan worden getrokken tussen (voormalige) strijders en burgerbevolking. Het komt voor dat Tsjetsjeense (burger)mannen, hetzij ingehuurd hetzij gedwongen, voor (korte) opdrachten worden ingezet door de rebellen om na afloop het strijdtoneel te verlaten en huiswaarts te keren. Het zijn echter niet alleen mannen die het risico lopen slachtoffer te worden van arrestatie, mishandeling of moord. Als gevolg van het fenomeen van vrouwelijke Tsjetsjeense zelfmoordterroristen – de zogenaamde

²¹⁹ Zie onder andere US Department of State, [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005 en [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005](#), 8 maart 2006; Norwegian Refugee Council, [Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees](#), mei 2005; Chechen Society newspaper, [Chechnya the Draft](#), 30 augustus 2005 of Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, [Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns](#), Doc. 10774, 21 december 2005.

²²⁰ In de praktijk komt het nog steeds voor dat Ordernummer 80 van 27 maart 2002 niet wordt nageleefd. Deze order verbiedt de federale troepen arrestaties en aanhoudingen gemaskerd uit te voeren en gebruik te maken van auto's zonder kentekenplaten.

²²¹ Zie bijvoorbeeld International Helsinki for Human Rights, [Impunity: A Leading Force behind Continued Massive Violations in Chechnya](#), 19 mei 2005; Freedom House, [Annual Survey of political rights and civil liberties in related and disputed territories: Russia, Chechnya](#), augustus 2005 of Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, [Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns](#), Doc. 10774, 21 december 2005.

zwarte weduwen – kunnen ook vrouwen,²²² en in iets mindere mate ook minderjarigen,²²³ onderworpen worden aan arrestatie en mishandeling of slachtoffer worden van moord.²²⁴ Daarnaast geldt dat (willekeurige) arrestatie en detentie niet alleen door de Russische federale troepen, maar ook door de Tsjetsjeense regeringseenheden – met name de *Kadyrovtsy* – worden gepleegd.²²⁵

Het komt regelmatig voor dat Tsjetsjenen lange tijd gevangen worden gehouden, vaak in niet-officiële detentiecentra, zonder dat de wettelijke waarborgen worden nageleefd. Deze personen worden ook niet voorgeleid of officieel in staat van beschuldiging gesteld. Ook kunnen familieleden en advocaten lang niet altijd toegang krijgen tot de gedetineerden. Vaak worden van familieleden of vrienden steekpenningen geëist in ruil voor vrijlating van arrestanten.

In detentie komt mishandeling en marteling veelvuldig voor.²²⁶ Arrestanten worden tijdens ondervragingen net zo lang gemarteld, tot zij bereid zijn willekeurig welke misdaden te bekennen. Tal van verschillende martelmethoden worden gebruikt: schoppen en slaan (al dan niet met stokken), vaak terwijl slachtoffer vastgebonden is, het toepassen van elektrische schokken of het toebrengen van brandwonden (bijvoorbeeld met sigaretten). Arrestanten worden vaak in mensonwaardige omstandigheden vastgehouden. Vaak krijgen zij onvoldoende eten, water en slaap. Daarnaast wordt geprobeerd arrestanten volledig te ontregelen. Dit varieert van het urineren op arrestanten tot aanranding en verkrachting. Verkrachting van vrouwelijke arrestanten is wijdverbreid.²²⁷ Ook ten aanzien van mannen wordt geregeld seksueel geweld gebruikt, teneinde hen hun eer te ontnemen.

²²² Bijvoorbeeld US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005, 8 maart 2006 en Rzeczpospolita, Kobiety wojny, 30 juli 2005.

²²³ In de context van minderjarigen zie Coalition to stop the use of child soldiers, Child Soldiers Global Report 2004.

²²⁴ Zie Human Rights Watch, Worse Than a War: “Disappearances” in Chechnya – a Crime Against Humanity, maart 2005. Volgens deze bron zijn mannen in de leeftijd tussen 18 en 40 jaar het vaakst slachtoffer van dergelijke aanhoudingen. Zie ook US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005 en International Helsinki Federation for Human Rights, In a Climate of Fear: “Political Process” and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005.

²²⁵ Zie bijvoorbeeld Human Rights Watch, World Report 2006, 2006 of The Economist, A thug in charge, 11 maart 2006.

²²⁶ Bijvoorbeeld Human Rights Watch, Worse Than a War: “Disappearances” in Chechnya – a Crime Against Humanity, maart 2005 en International Helsinki Federation for Human Rights, In a Climate of Fear: “Political Process” and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005. Zie ook Chechnya Weekly, Beatings become endemic, 16 juni 2005.

²²⁷ Onder nadere Amnesty International, Russian Federation, Events covering January – December 2004, 2005. Zie ook Rzeczpospolita, Kobiety wojny, 30 juli 2005.

Seksueel geweld is in de traditionele en islamitische Tsjetsjeense samenleving van een bijzondere wreedheid. Het stigma hierop is zo groot, dat de slachtoffers er zelden over durven te praten. De hele familie zou namelijk oteerd zijn indien de aanranding bekend zou worden. Bovendien zijn er gevallen bekend waarin verkrachte vrouwen door hun naasten (familie, burens of dorpsgenoten) werden beschimpt en verstoten.²²⁸ Indien een man zou opbiechten te zijn aangerand, zou de reactie van de gemeenschap naar verwachting nog veel heftiger zijn.

Het trekken van een duidelijke scheidslijn tussen gevallen van arrestaties en ontvoeringen is vaak onmogelijk. Arrestaties vinden ook vaak illegaal plaats – door bijvoorbeeld gemaskerde mannen in voertuigen zonder kentekenplaten – en zonder dat de familie of een advocaat op de hoogte worden gebracht. Vaak worden dergelijke acties uitgevoerd door of met medeweten en/of stilzwijgende goedkeuring van de federale en/of Tsjetsjeense autoriteiten.²²⁹ Volgens verschillende mensenrechtenorganisaties bestaan er duidelijke en overtuigende aanwijzingen dat een groot deel van dergelijke acties door de *Kadyrovtsy* wordt uitgevoerd.²³⁰ Bij een aanzienlijk aantal ontvoeringen werd door getuigen het gebruik van bijvoorbeeld gepantserde voertuigen gemeld.²³¹ Exacte statistieken

²²⁸ Zie in deze context ook Rzeczpospolita, [Kobiety wojny](#), 30 juli 2005.

²²⁹ Hoewel er sterke aanwijzingen bestaan dat dergelijke acties door, in opdracht van of met medeweten van de (Tsjetsjeense) autoriteiten worden uitgevoerd, spreken verschillende niet-gouvernementele organisaties in deze context van ontvoering en verdwijning. Zie bijvoorbeeld Amnesty International, [Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic](#), EUR/209/2005, 1 juli 2005; International Helsinki Federation for Human Rights, [Chechnya: More of the Same; Extrajudicial Killings, Enforced 'Disappearances', Illegal Arrests, Torture](#), 30 maart 2005 of Human Rights Watch, [Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity](#), maart 2005.

²³⁰ Zie bijvoorbeeld Human Rights Watch, [Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity](#), maart 2005; "Memorial" Human Rights Center, [Chechnya: Who Is Behind Human Abductions?](#), 14 januari 2005; [Chechnya 2004: "New" Methods of Anti-Terror. Hostage taking and repressive actions against relatives of alleged combatants and terrorists](#), 17 maart 2005 of Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, [Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns](#), Doc. 10774, 21 december 2005. Overigens is het leden van de federale troepen officieel verboden gemaskerd acties uit te voeren. Volgens Reuters, [Russian troops carry out 10 pct of Chechen kidnaps](#), 6 juni 2005 zijn de federale troepen verantwoordelijk voor 5%-10% van alle ontvoeringen. Voor de Kadyrovtsy geldt voor een deel dat zij gemaskerd opereren uit vrees voor bloedwraak. Volgens Russia Profile, [More Clarity, Less Security](#), 23 maart 2005, zou circa 2/3 van alle ontvoeringen gepleegd zijn door of in opdracht van dan wel de federale dan wel lokale veiligheidstroepen (de *Kadyrovtsy*).

²³¹ Amnesty International, [Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic](#), EUR/209/2005, 1 juli 2005.

over het aantal ontvoerde en verdwenen personen bestaan niet.²³² Door *Memorial* zijn in heel 2004 369 gevallen van ontvoering geregistreerd.²³³ In vergelijking met de vorige verslagperiode is het aantal ontvoeringen licht gestegen.²³⁴ Het komt ook steeds vaker voor dat familieleden van personen die verdacht worden van terrorisme of deelname aan de rebellengroepen, worden ontvoerd. Dergelijke praktijken worden (vermoedelijk) gebruikt om de verdachten ertoe te bewegen zich bij de autoriteiten aan te geven.²³⁵

Soms kunnen de achtergebleven familieleden of kennissen na enige tijd – en vaak na betaling van steekpenningen – achterhalen waar de ontvoerden worden vastgehouden. In sommige gevallen worden mensen alsnog vrijgelaten door betaling van smeergeld en/of druk van mensenrechtenactivisten. Het komt ook regelmatig voor dat arrestanten na enige tijd met zichtbare sporen van marteling terugkeren, of dat lichamen van ontvoerden – vaak met sporen van martelingen – worden gevonden.²³⁶ In een groot aantal gevallen van ontvoerden wordt echter

²³² Volgens Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/209/2005, 1 juli 2005; Human Rights Watch, Worse Than a War: “Disappearance” in Chechnya – a Crime Against Humanity, maart 2005 en International Helsinki Federation for Human Rights e.a., In a Climate of Fear: “Political Process” and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005, wordt in een groot deel van dergelijke gevallen geen aangifte gedaan, of anderszins publiciteit gezocht, uit vrees voor het lot van de ontvoerden.

²³³ Zoals geciteerd door Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/209/2005, 1 juli 2005. Hiervan waren in februari 2005 189 personen vrijgelaten. Daarnaast zijn er 24 lichamen van de in 2004 vermiste personen gevonden. Het lot van de overige groep van 173 personen is niet bekend.

²³⁴ In de eerste negen maanden van 2005 zijn, volgens MosNews, 143 gevallen van ontvoering geregistreerd. In de eerste negen maanden van 2004 waren het er 128; zie MosNews, Abductions on the Rise in Chechnya – Pro-Moscow President, 7 oktober 2005.

²³⁵ Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/209/2005, 1 juli 2005; “Memorial” Human Rights Center, Chechnya 2004: “New” Methods of Anti-Terror. Hostage taking and repressive actions against relatives of alleged combatants and terrorists, 17 maart 2005 of Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers’ responsibility vis-à-vis the Assembly’s concerns, Doc. 10774, 21 december 2005. Zie ook Chechnya Weekly, Rebels’ relatives are targeted, 16 juni 2005 en US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights – 2005, 8 maart 2006.

²³⁶ Zie Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/209/2005, 1 juli 2005 of Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers’ responsibility vis-à-vis the Assembly’s concerns, Doc. 10774, 21 december 2005.

niets meer vernomen van de personen in kwestie en blijft hun lot onbekend.²³⁷ In maart 2006 werd door de Tsjetsjeense assemblee een onderzoekscommissie opgericht, belast met onderzoek naar gevallen van ontvoering in Tsjetsjenië.²³⁸

Volgens Amnesty International zijn in Tsjetsjenië 52 massagraven gevonden.²³⁹

*Rechtsgang*²⁴⁰

Slechts in een klein aantal gevallen wordt door Tsjetsjeense burgers een klacht ingediend naar aanleiding van schendingen van hun rechten en vrijheden. Men weet dat de kans minimaal is dat het iets zal opleveren en de aangifte geeft wel risico op bedreiging en wraak – tegen de familie die aangifte deed en/of tegen het opgepakte familielid – door de betrokken militairen of functionarissen.²⁴¹ In de gevallen waarin aangifte wordt gedaan en de behandelende medewerker van de politie of *Prokuratura* zijn plicht wil doen door onderzoek in te stellen, wordt de betrokken medewerker doorgaans onder druk gezet door collega's of superieuren zijn onderzoek stop te zetten. Ook advocaten die mensen willen bijstaan in gerechtelijke procedures tegen bijvoorbeeld militairen die zich schuldig hebben gemaakt aan mensenrechtenschendingen, worden bedreigd en soms mishandeld.²⁴²

²³⁷ Van de in 2004 bekende gevallen van ontvoering (369 geregistreerde gevallen) was in februari 2005 van circa de helft van de groep onbekend; Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/209/2005, 1 juli 2005. Eind 2004 gaf de Procureur-generaal van de Russische Federatie toe dat in de periode 1999-2004 bij de autoriteiten 2.437 gevallen van ontvoering en verdwijning in Tsjetsjenië bekend waren. Van deze groep was eind 2004 het lot van 2.090 personen onbekend; zie International Helsinki Federation for Human Rights, Impunity: A Leading Force behind Continued Massive Violations in Chechnya, 19 mei 2005.

²³⁸ Interfax, Ex-Ichkerian minister to head commission investigating abductions, 30 maart 2006.

²³⁹ Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR/209/2005, 1 juli 2005. Zie ook Chechnya Weekly, Chechen authorities admit upswing in abductions, 16 juni 2005.

²⁴⁰ International Helsinki Federation for Human Rights, Impunity: A Leading Force behind Continued Massive Violations in Chechnya, 19 mei 2005; Amnesty International, Russian Federation: Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR 46/029/2005, 1 juli 2005; Human Rights War, Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity, maart 2005.

²⁴¹ Zie bijvoorbeeld International Helsinki Federation for Human Rights e.a., In a Climate of Fear: "Political Process" and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005 of Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Doc. 10774, 21 december 2005.

²⁴² Zie in deze context ook US Department of State, Russia – Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005, waarin melding wordt gemaakt van intimidatie van advocaten door de politie in het algemeen, en niet alleen in Tsjetsjenië.

Volgens verschillende mensenrechtenorganisaties is in de praktijk sprake van een zeer hoge mate van straffeloosheid voor wat betreft mensenrechtenschendingen in Tsjetsjenië.²⁴³ In slechts een fractie van de misdaden tegen de burgerbevolking wordt onderzoek verricht; in een nog veel kleiner aantal gevallen leidt dit tot een rechtszaak. Het aantal veroordelingen is daarom, zeker in vergelijking met het aantal mensenrechtenschendingen, verwaarloosbaar. Een veel gehoorde klacht is dat zaken tussen wal en schip raken, doordat noch de civiele, noch de militaire *Prokuratura*, die niet snel overtuigd is van betrokkenheid van militairen, zich ter zake bevoegd acht.²⁴⁴

Vanaf 1999 tot en met 2004 zijn in Tsjetsjenië 2.437 gevallen van ontvoeringen geregistreerd; het lot van 2.090 van hen blijft onbekend. Tot op heden zijn in slechts twee gevallen de daders berecht.²⁴⁵

Sergei Lapin, lid van de OMON, werd in januari 2002 gearresteerd (en vervolgens in mei 2002 weer vrijgelaten) en beschuldigd van het toebrengen van lichamelijk letsel aan Zelimkhan Murdalov, die in januari 2001 in Grozny verdween, na te zijn gearresteerd door Lapin en zijn legerunit. In januari 2005 werd Sergei Lapin opnieuw gearresteerd. Op 29 maart 2005 werd hij door een districtsrechtbank in Grozny schuldig bevonden aan, onder andere, het bewust toebrengen van lichamelijk letsel en veroordeeld tot een gevangenisstraf van elf jaar.²⁴⁶ Het is de eerste keer dat een lid van de Russische federale troepen door een rechtbank is veroordeeld voor misdaden gepleegd jegens de Tsjetsjeense bevolking.²⁴⁷

In een andere zaak werden kapitein Eduard Ulman en drie andere officieren van de militaire veiligheidsdienst in mei 2005 door een jury wederom vrijgesproken van de moord op zes Tsjetsjeense burgers, omdat zij deze misdaden op bevel van hogerhand hadden begaan.²⁴⁸ In mei 2004 werden zij in dezelfde zaak op dezelfde

²⁴³ Zie in deze context ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, [Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns](#), Doc. 10774, 21 december 2005.

²⁴⁴ Zie bijvoorbeeld Human Rights Watch, [Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity](#), maart 2005.

²⁴⁵ Het betreft hier de zaak Boedanov (zie algemeen ambtsbericht noordelijke Kaukasus van januari 2004) en de zaak Lapin (zie verder in deze paragraaf). Volgens Human Rights Watch, [Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity](#), maart 2005, was er in februari 2005 in 1.814 gevallen van ontvoeringen en verdwijningen een strafrechtelijk onderzoek geopend of gaande.

²⁴⁶ Zie bijvoorbeeld Amnesty International, [Russian Federation: Russian police officer found guilty of crimes against the civilian population in the Chechen Republic](#), EUR 46/011/2005, 31 maart 2005; IWPR, [Chechnya: Russian Convicted of Abuses](#), CRS No. 280, 1 april 2005.

²⁴⁷ IWPR, [Chechnya: Russian Convicted of Abuses](#), CRS No. 280, 1 april 2005.

²⁴⁸ Zie in deze context ook het jaarverslag 2004 van de Russische Ombudsman voor mensenrechten, waarin de Ombudsman de autoriteiten opriep om, mede naar aanleiding van

gronden vrijgesproken, maar het proces werd op instructie van de militaire kamer van het Russische Hoogerechtshof overgedaan. De vrijspraak in deze zaak leidde tot een demonstratie in Grozny.²⁴⁹

deze zaak, in de wetgeving van de Russische Federatie het concept van “misdadig bevel” te introduceren en te definiëren; zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005. Voorzover bekend is dit tot op heden niet gebeurd.

²⁴⁹ Zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Rosyjski sąd uniewinnił morderców w mundurach, 23 mei 2005; Chechnya Weekly, Ulman verdict elicits unified outrage, 25 mei 2005; MosNews, Thousands Rally in Chechnya to Protest After Russia Acquits Troops of Murdering Civilians, 20 mei 2005 of Chechnya Weekly, Ulman verdict elicits unified outrage, 25 mei 2005.

4 Ontheemden uit Tsjetsjenië in de Russische Federatie

4.1 Juridische status van ontheemden in de Russische Federatie

Status van gedwongen migrant

Strikt juridisch gezien kent de Russische wetgeving de status van (binnenlands) ontheemde niet.²⁵⁰ Een hiermee vergelijkbare status werd echter geïntroduceerd in de Wet op de gedwongen migranten van februari 1993.²⁵¹

De status van gedwongen migrant kan worden aangevraagd bij en wordt verleend door de Federale Migratiedienst en zijn vertegenwoordigingen in de regio's. De status wordt verleend voor een periode van vijf jaar en kan daarna telkens weer met één jaar worden verlengd. Erkende gedwongen migranten hebben het recht om zich naar eigen keuze overal in de Russische Federatie te vestigen, waarbij zij door de autoriteiten dienen te worden ondersteund.²⁵² Een persoon die als gedwongen migrant is erkend, kan niet worden gedwongen om terug te keren naar zijn oorspronkelijke woonplaats.²⁵³ Voor personen die over deze status beschikken is het bovendien makkelijker om zich in een nieuwe woonplaats te laten registreren, een baan te vinden of zich als werkloos in andere delen van het land te laten registreren.²⁵⁴ In de praktijk heeft deze status echter weinig waarde, indien

²⁵⁰ Volgens de *UN Guiding Principles on Internal Displacement* wordt als een binnenlands ontheemde gezien: "(...) persons or groups of persons who have been forced or obliged to flee or to leave their homes or places of habitual residence, in particular as a result of or in order to avoid the effects of armed conflicts, situations of generalized violence, violations of human rights or natural or human-made disasters, and who have not crossed an internationally recognized State border".

²⁵¹ Wet N° 4530-1 van 19 februari 1993. Deze wet werd in 1995, bij wet van 20 december 1995 (in werking getreden op 28 december 1995) N° 202-Ф3 voor een groot deel gewijzigd. Op grond van artikel 1, eerste lid, van deze wet wordt als gedwongen migrant beschouwd elke "citizen of the Russian Federation who was forced to leave his place of permanent residence due to violence committed against him or members of his family or persecution in other forms, or due to real danger of being subject to persecution for reasons of race, nationality, religion, language or membership of some particular social group or political opinion following hostile campaigns with regard to individual persons or groups of persons, mass violation of public order"; zie Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005. Volgens artikel 2, tweede lid, van deze wet kan een staatsburger van de Russische Federatie als gedwongen migrant worden beschouwd alleen indien betrokkene van een *subject van de Russische Federatie* naar een ander deel van het land is gevlucht.

²⁵² Zo hebben bijvoorbeeld bepaalde categorieën van (bijzonder kwetsbare) gedwongen migranten het recht op gratis vervoer naar de gekozen plaats van verblijf.

²⁵³ Voor een beschrijving van de rechten van gedwongen migranten zie bijvoorbeeld M. Naumann, The right not to return, the situation of displaced Chechens dispersed in the Russian Federation, augustus 2003.

²⁵⁴ Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005; "Memorial" Human Rights Center

betrokkene niet over (tijdelijke) woonregistratie in de plaats van tijdelijk verblijf beschikt.

*Statusverlening*²⁵⁵

Sinds het uitbreken van het tweede Tsjetsjeense conflict (september 1999)²⁵⁶ zijn vrijwel geen statussen van gedwongen migrant toegekend.²⁵⁷ De Russische autoriteiten beschouwden het huidige conflict als een antiterroristische operatie en zagen de ontheemden, die het gebied als gevolg van deze operatie ontvluchtten, als personen die tijdelijk hun woonplaats verlieten. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat de regionale migratiediensten twee dagen na het uitbreken van het tweede Tsjetsjeense conflict werden geïnstrueerd om een nieuwe interpretatie te geven aan de Wet op de gedwongen migranten. Sindsdien kregen alleen ontheemden die vervolgd werden de status van gedwongen migrant. Volgens deze instructie is vervolging door het Russische leger of politie niet mogelijk, omdat deze troepen juist aanwezig zijn om de rechtsorde en democratie in Tsjetsjenië te herstellen.²⁵⁸ Vervolging door de rebellen kan evenmin leiden tot verlening van de status omdat de Russische troepen aanwezig zijn om bescherming te bieden.

In de praktijk is het slechts incidenteel mogelijk gebleken om na een lange rechtsgang alsnog de status van gedwongen migrant te verkrijgen. Zelfs in gevallen waarin Tsjetsjenen, met behulp van niet-gouvernementele organisaties, duidelijke bewijzen hadden geleverd van vervolging door de rebellen als gevolg van hun werkzaamheden voor de Russische autoriteiten in Tsjetsjenië, werd over

/ "Migration Rights" Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2003 – May 2004, 2004 en M. Naumann, The rights not to return; the situation of displaced Chechens dispersed in the Russian Federation, augustus 2003.

²⁵⁵ "Memorial" Human Rights Centre / "Migration Rights" Network, The Internally Displaced Persons from Chechnya in the Russian Federation, 2002; The Internally Displaced Persons from Chechnya in the Russian Federation, June 2002 – May 2003, 2003; On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2003 – May 2004, 2004 en On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005; Moscow Helsinki Group, Nationalism, xenophobia and intolerance in contemporary Russia, 2002; Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005.

²⁵⁶ Voor een beschrijving van de situatie vóór september 1999 wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Noordelijke Kaukasus van januari 2005.

²⁵⁷ In de periode 1999-2002 werden deze personen door de Russische Federale Migratiedienst als "persoon die tijdelijk zijn vaste verblijfplaats heeft verlaten in verband met terroristische acties" geregistreerd. Deze registratie had echter geen juridische status en werd slechts uitgevoerd voor humanitaire en statistische doeleinden. Voor meer informatie over dit onderwerp wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht noordelijke Kaukasus van januari 2005 en van mei 2003.

²⁵⁸ Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie: Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

het algemeen de status van gedwongen migrant geweigerd. Van personen die na 1999 deze status hebben verkregen, betrof het over het algemeen ontheemden van andere dan de Tsjetsjeense (vrijwel altijd Russische) etniciteit,²⁵⁹ die vaak al gedurende het eerste conflict waren gevlucht, maar vanwege de zeer langdurige procedures nu pas de status verkregen. Tsjetsjenen die om verlening van de status van gedwongen migrant verzoeken krijgen vaak slechts een mondelinge afwijzing, waardoor het voor betrokkene in de praktijk aanzienlijk moeilijker is een bezwaarprocedure te beginnen. Daarnaast komt het voor dat verzoeken om statusverlening helemaal niet in behandeling worden genomen.

In de verslagperiode is door de mensenrechtenorganisatie *Memorial* melding gemaakt van problemen bij het verlengen van de status van gedwongen migrant, onder andere omdat de overheidsfunctionarissen ten onrechte stelden dat betrokkene wegens ontvangst van compensatiegelden niet langer recht zou hebben op de status van gedwongen migrant.²⁶⁰

4.2 Documenten in de Russische Federatie

Identificatieplicht

In de Russische Federatie dient iedereen die ouder is dan 14 jaar zich te allen tijde te kunnen legitimeren met een binnenlands paspoort.²⁶¹ Het niet in het bezit zijn van een geldig identiteitsbewijs is een bestuursrechtelijke overtreding en kan

²⁵⁹ Zie bijvoorbeeld Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005; Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005 of US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, 2005.

²⁶⁰ Dit probleem werd door Memorial ook in de vorige verslagperiode signaleerd; zie algemeen ambtsbericht Noordelijke Kaukasus van januari 2005. Het totale aantal erkende gedwongen migranten in Rusland daalt sinds enkele jaren: 491.898 personen in januari 2003; 352.100 personen in januari 2004 en 237.998 personen in januari 2005. Het betreft hier alle gedwongen migranten en niet alleen personen afkomstig uit de deelrepubliek Tsjetsjenië; zie "Memorial" Human Rights Center / "Migration Rights" Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. In zijn jaarverslag 2005 noemt de Ombudsman van de Russische Federatie de procedure "buitengewoon ingewikkeld"; zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

²⁶¹ Naast het binnenlands paspoort kan als identiteitsdocument dienen: de militaire kaart (alleen van toepassing voor hen die in het leger hebben gediend), het rijbewijs en elke andere identiteitskaart waar zowel een foto als de naam van de houder op vermeld staan en tevens informatie wordt gegeven over deze persoon (bijvoorbeeld een werkpasje of een schoolpasje). Een binnenlands paspoort is geen reisdocument, maar dient louter als identiteitsbewijs.

worden bestraft met een geldboete.²⁶² Het is in de Russische Federatie in wezen onmogelijk normaal deel te kunnen nemen aan de maatschappij zonder een geldig identiteitsbewijs.²⁶³

Het eerste paspoort is geldig tot de twintigste verjaardag, het tweede paspoort is geldig vanaf 20 jaar tot en met 44 jaar en het derde paspoort blijft vanaf 45 jaar de rest van het leven geldig.²⁶⁴ In het binnenlands paspoort staan voornaam, achternaam, geslacht, geboortedatum en geboorteplaats vermeld.²⁶⁵ Tevens vermeldt het paspoort of de houder over een woonplaatsregistratie beschikt,²⁶⁶ of de houder de dienstplicht heeft vervuld, de burgerlijke staat van de houder en of er een internationaal paspoort is verstrekt. Ook bevat een paspoort een foto van de houder. Op vrijwillige basis kan informatie over de bloedgroep en resusfactor van de houder in het document worden opgenomen. Kinderen jonger dan 14 jaar staan bijgeschreven in het binnenlands paspoort (van een) van de ouders. Binnenlands paspoorten worden afgegeven in de Russische Federatie²⁶⁷ door afdelingen van het ministerie van Binnenlandse Zaken.²⁶⁸

Woonregistratie (propiska)

In overeenstemming met artikel 27 van de Grondwet van de Russische Federatie heeft eenieder die zich legaal op het grondgebied van de Russische Federatie

²⁶² UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, januari 2004. Betrokkene kan tevens door de autoriteiten worden aangehouden; European Council on Refugees and Exiles, Guidelines on the Treatment of Chechen Internally Displaced Persons (IDPs), Asylum Seekers & Refugees in Europe, PP2/05/2005/Ext/CR, juni 2005.

²⁶³ In de woorden van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens: “The Court finds it established that in their everyday life Russian citizens have to prove their identity unusually often, even when performing such mundane tasks as exchanging currency or buying train tickets. The internal passport is also required for more crucial needs, for example, finding employment or receiving medical care”; EHRM, uitspraak in de zaak van *Smirnova tegen Rusland*, 24 juli 2003. Ook de uitoefening van andere rechten, zoals bijvoorbeeld toegang tot sociale voorzieningen, is afhankelijk van het (in bezit zijn) van een geldig identiteitsdocument; zie in deze context ook Norwegian Refugee Council, Whose Responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005 en European Council on Refugees and Exiles, Guidelines on the Treatment of Chechen Internally Displaced Persons (IDPs), Asylum Seekers & Refugees in Europe, PP2/05/2005/Ext/CR, juni 2005.

²⁶⁴ Indien persoonlijke wijzigingen daartoe aanleiding geven, kan buiten de genoemde tijdstippen eveneens het paspoort vernieuwd worden. Gedacht kan hierbij worden aan onder andere naams- of geslachtswijzigingen van de houder.

²⁶⁵ Ten tijde van de Sovjet-Unie werd tevens de etniciteit van de houder vermeld. Deze informatie wordt heden ten dage niet meer vermeld in het binnenlands paspoort.

²⁶⁶ In het binnenlands paspoort wordt zowel permanente als tijdelijk woonplaatsregistratie opgenomen.

²⁶⁷ Het is niet mogelijk een binnenlands paspoort in het buitenland aan te vragen of te verkrijgen.

²⁶⁸ UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, januari 2004.

bevindt, het recht zich vrij te vestigen in het land. De uitoefening van dit recht is nader uitgewerkt in federale en lokale wetgeving.²⁶⁹ Op grond van de federale Wet op de bewegingsvrijheid van 1993 kent de Russische Federatie een registratieplicht voor alle personen die zich in het land bevinden.²⁷⁰ Deze registratieplicht behelst formeel niet meer dan het informeren van het paspoortbureau van de plaatselijke politie over het nieuwe woon- of verblijfadres.²⁷¹ In de volksmond wordt, met betrekking tot deze plicht, nog steeds het Sovjetbegrip *propiska* (прописка) gebruikt, ook al is het inmiddels formeel niet langer vereist om toestemming te vragen voor een verhuizing naar een andere plaats, zoals in de voormalige Sovjet-Unie wel verplicht was.

De reeds genoemde Wet op de bewegingsvrijheid kent twee soorten van registratie, te weten permanente (woon)registratie en tijdelijke (verblijfs)registratie. Tijdelijke registratie is ook verplicht indien iemand voor kortere tijd, of in ieder geval niet met het oogmerk om zich elders permanent te vestigen – bijvoorbeeld wegens familiebezoek, vakantie, studie of ziekenhuisopname – buiten de eigen woonplaats verblijft. Het verschilt van regio tot regio vanaf hoeveel dagen registratie verplicht is.²⁷² Tijdelijke registratie is doorgaans voor 1, 3 of 6 maanden, afhankelijk van het doel van tijdelijk verblijf.²⁷³ Alleen permanente woonregistratie geeft volledige rechten op onder andere sociale zekerheid. Personen met een tijdelijke registratie komen in de plaats van hun verblijf alleen in aanmerking voor bepaalde uitkeringen of steun – zoals onder andere kinderbijslag, bijstand of een gratis ziektekostenverzekering²⁷⁴ – indien zij over een tijdelijke verblijfsregistratie van minimaal 6 maanden beschikken. Speciale toelagen of voordelen die uit het lokale budget worden gefinancierd, zijn over het algemeen voorbehouden aan inwoners met een permanente

²⁶⁹ Het recht op de vrijheid van beweging en vestiging is, in beginsel, onvoorwaardelijk en onbeperkt. De Wet op de bewegingsvrijheid (zie hieronder) noemt in artikel 8 een aantal beperkingen die opgelegd mogen worden. Kort samengevat betreft het gesloten (militaire) gebieden, gebieden ten aanzien waarvan de staat van oorlog of noodtoestand is ingesteld en beperkingen ter bescherming van volksgezondheid. Alle andere beperkingen van de vrijheid van beweging en vestiging zijn niet toegestaan. Zie E.Ю. Вархатова, Комментарий к Конституции Российской Федерации, 2005.

²⁷⁰ Federale wet op het recht van de staatsburgers van de Russische Federatie op de vrijheid van beweging, en de keuze van woonplaats op het grondgebied van de Russische Federatie van 25 juni 1993.

²⁷¹ Het melden van het nieuwe woon- of verblijfadres dient plaats te vinden binnen 90 dagen na aankomst op het nieuwe adres. In de vorige verslagperiode gold hiervoor een periode van 3 dagen.

²⁷² Zo moet eenieder die meer dan 72 uur in Moskou verblijft, zich daar laten registreren.

²⁷³ Tijdelijke registratie kan echter formeel onbeperkt worden verlengd.

²⁷⁴ Ziekenhuizen in de Russische Federatie verstrekken aan iedereen, ongeacht hun vorm van registratie, noodhulp.

woonregistratie. In enkele regio's worden alle uitkeringen alleen verstrekt aan personen met een permanente woonregistratie.²⁷⁵

Tijdelijke registratie wordt verleend in de vorm van een inlegformulier bij het binnenlands paspoort. Permanente registratie geschiedt middels een stempel in het binnenlands paspoort.²⁷⁶ In geval van verhuizing naar een andere permanente woonplaats binnen de Russische Federatie wordt een nieuwe stempel in hetzelfde binnenlands paspoort geplaatst.

Door met name lokale autoriteiten worden vaak additionele eisen en voorwaarden gesteld, waaraan dient te worden voldaan alvorens permanente of tijdelijke registratie wordt verleend.²⁷⁷ Het komt in de praktijk voor dat deze eisen niet altijd in overeenstemming zijn met de federale wetgeving. Het Constitutioneel Hof van de Russische Federatie heeft bij herhaling lokale wetgeving die met betrekking tot het verlenen van registratie een systeem van autorisatie in plaats van louter notificatie handhaaft, in strijd met de Grondwet verklaard.²⁷⁸ In de praktijk worden de federale wetgeving en de vonnissen van het Hof echter niet (geheel) door alle regio's geïmplementeerd. Volgens de Raad van Europa wordt bij het verlenen van woonregistratie in de praktijk discriminatoir onderscheid gemaakt tussen (etnische) Russen en etnische minderheden.²⁷⁹

Personen die over de status van gedwongen migrant beschikken en geen permanente woonregistratie in andere delen van de Russische Federatie hebben verkregen, zijn niet verplicht om zich na hun terugkeer (alsnog) te registreren.

Afgifte paspoorten

Reeds in 1997 bepaalde het Hoogerechtshof dat iedere staatsburger van de Russische Federatie het recht heeft op afgifte²⁸⁰ van een binnenlands paspoort in zowel de plaats van permanente woonregistratie als de daadwerkelijke

²⁷⁵ Zie ook UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, januari 2004.

²⁷⁶ UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, januari 2004.

²⁷⁷ Zie bijvoorbeeld Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005.

²⁷⁸ Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005.

²⁷⁹ Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005.

²⁸⁰ Onder afgifte van een binnenlands paspoort wordt in deze context tevens verstaan het vervangen van een oud – inmiddels ongeldig verklaard – Sovjet binnenlands paspoort met een nieuw binnenlands paspoort van de Russische Federatie. Voor uitvoerige achtergrondinformatie over dit onderwerp zie UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, januari 2004.

verblijfplaats. Dit werd in 2003 bevestigd door het ministerie van Binnenlandse Zaken middels de (inmiddels achterhaalde) verordening N°347 van 24 mei 2003.²⁸¹ Echter, sinds de heropening van paspoortkantoren in Tsjetsjenië in 2001 ondervinden personen afkomstig uit Tsjetsjenië²⁸² in toenemende mate problemen bij het verkrijgen van een binnenlands paspoort in andere delen van de Russische Federatie.²⁸³ In verschillende regio's komt het in de praktijk veelvuldig voor dat politieagenten personen afkomstig uit Tsjetsjenië die niet over (permanente) woonregistratie in de betreffende regio beschikken, doorverwijzen naar het paspoortbureau in de deelrepubliek Tsjetsjenië.²⁸⁴ Indien een dergelijk geval aan de rechter wordt voorgelegd, zal in het voordeel van de ontheemde worden beslist; niet altijd door de lagere rechtbank, maar in ieder geval wel in beroep.²⁸⁵

281 Zie "Memorial" Human Rights Center / "Migration Rights" Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2003 – May 2004, 2004. Bij verordening N° 415 van 6 juli 2004 werd deze mogelijkheid afgeschaft; zie "Memorial" Human Rights Center, Offener Brief vom 16.10.2005 "An die Gerichte, Auswalte und Migrationsbehörden in Deutschland", in Asylmagazin 11/2005.

282 Met "personen afkomstig uit Tsjetsjenië" worden in deze context ook personen van andere dan de Tsjetsjeense etniciteit verstaan; zie Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005.

283 Zie onder andere Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie: Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

284 "Memorial" Human Rights Center / "Migration Rights" Network, The Internally Displaced Persons from Chechnya in the Russian Federation, 2002; The Internally Displaced Persons from Chechnya in the Russian Federation, June 2002 – May 2003, 2003; On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2003 – May 2004, 2004 en On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. In 2001 werden in de deelrepubliek Tsjetsjenië paspoortbureaus heropend. Volgens Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005, vindt deze praktijk haar basis in een geheime instructie van de Paspoort- en Visadienst van het ministerie van Binnenlandse Zaken. "Memorial" Human Rights Center / "Migration Rights" Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005, geeft echter aan dat sinds de bekendmaking van de genoemde Order van 2003 veel personen afkomstig uit Tsjetsjenië ook in de plaats van (tijdelijk) verblijf de nodige documenten hebben kunnen verkrijgen; zie ook Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005. Zie in deze context ook European Council on Refugees and Exiles, Guidelines on the Treatment of Chechen Internally Displaced Persons (IDPs), Asylum Seekers & Refugees in Europe, PP2/05/2005/Ext/CR, juni 2005.

285 "Memorial" Human Rights Center / "Migration Rights" Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2003 – May 2004, 2004. In hetzelfde rapport noemt Memorial enkele gevallen waarin het indienen van een klacht bij een hogere instantie binnen de plaatselijke Paspoort- en Visadienst tot hetzelfde resultaat leidde.

Sinds de heropening van de paspoortkantoren in de deelrepubliek Tsjetsjenië dienen ontheemden zonder nieuwe woonregistratie in principe in hun oude woonplaats in Tsjetsjenië een nieuw binnenlands paspoort aan te vragen.²⁸⁶ Hetzelfde geldt voor ongeregistreerde ontheemden die hun binnenlands paspoort hebben verloren of die pas na hun vlucht uit Tsjetsjenië de leeftijd hebben bereikt waarop zij een binnenlands paspoort moeten (of willen) aanvragen. In de praktijk levert dit gevaar op voor betrokkenen. Personen die zonder documenten in Tsjetsjenië reizen, lopen groot risico gearresteerd te worden.²⁸⁷ Hier komt bij dat het bereiken van het paspoortkantoor niet een garantie geeft voor het verkrijgen van een binnenlands paspoort. Het komt geregeld voor dat mensen lange tijd moeten wachten, dat het kantoor in kwestie geen blanco paspoorten meer in voorraad heeft of dat (hoge) steekpenningen worden gevraagd.²⁸⁸

In Tsjetsjenië worden niet alleen binnenlandse paspoorten afgegeven, maar ook internationaal geldige paspoorten. Er is geen verschil zichtbaar tussen paspoorten afgegeven in Tsjetsjenië en daarbuiten. In theorie is het voor personen afkomstig uit Tsjetsjenië mogelijk een internationaal geldig paspoort in andere delen van de Russische Federatie te verkrijgen. In de praktijk kunnen zich dezelfde problemen voordoen als bij het verkrijgen van een binnenlands paspoort.

Met betrekking tot binnenlandse paspoorten dient ten algemene tevens het volgende te worden opgemerkt. In juli 1997 werd door de Russische regering besloten om alle nog in omloop zijnde Sovjet binnenlandse paspoorten vóór 1 januari 2004 te vervangen door nieuwe Russische binnenlandse paspoorten. In de praktijk werd deze doelstelling (bijna) geheel behaald.²⁸⁹ Het feit dat de oude Sovjet paspoorten dienden te worden vervangen betekent echter niet dat deze

²⁸⁶ Zie onder andere “Memorial” Human Rights Center, Offener Brief vom 16.10.2005 “An die Gerichte, Auswalte und Migrationsbehörden in Deutschland”, in Asylmagazin 11/2005.

²⁸⁷ Vooral jonge mannen die door Tsjetsjenië reizen lopen een groot risico om aangehouden te worden. Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005, maakt tevens melding van gevallen van mishandeling en verdwijning van personen die onderweg waren naar een paspoortkantoor.

²⁸⁸ Zie Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005; European Council on Refugees and Exiles, Guidelines on the Treatment of Chechen Internally Displaced Persons (IDPs), Asylum Seekers & Refugees in Europe, PP2/05/2005/Ext/CR, juni 2005.

²⁸⁹ Volgens UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, januari 2004 werden vóór 31 december 2003 bijna 99% van alle (oude) Sovjet binnenlandse paspoorten ook daadwerkelijk vervangen. Voor alle duidelijkheid, deze verplichting gold alleen ten aanzien van staatsburgers van de Russische Federatie, en niet ten aanzien van staatsburgers van andere landen die in Rusland verbleven en nog steeds over een oud Sovjet binnenlands paspoort beschikten.

documenten na 1 januari 2004 hun geldigheid zouden hebben verloren. In theorie bleven zij geldig ook na afloop van de genoemde deadline.²⁹⁰

4.3 Situatie in de aangrenzende deelrepublieken

De van oorsprong separatistische strijd in Tsjetsjenië is verworpen tot een situatie, waarbij zich een scala aan gewelddadigheden en mensenrechtenschendingen voordoet.²⁹¹ Dit varieert van gewapende overvallen door (min of meer) georganiseerde strijdgroepen op overheidsinstellingen en -functionarissen, leden van de aanwezige federale troepen (zowel het leger, de politie als andere veiligheidstroepen), tot aanslagen, liquidaties en terreuracties tegen burgers. Hoewel de intensiteit van geweld per regio verschilt, kampen inmiddels Ingoesjetië, Dagestan, Noord-Ossetië, Kabardië-Balkarië en Karatsjaj-Tsjerkessië met dergelijke problemen.²⁹² In maart 2005 werden, kort na de dood van president Maschadov, door de Russische autoriteiten grootschalige zoekacties naar (vermeende) rebellen georganiseerd op het grondgebied van Kabardië-Balkarië en Karatsjaj-Tsjerkessië.²⁹³ Eind april 2005 kondigde Saidulajev officieel de oprichting van het ‘verenigd Kaukasisch front’ aan.²⁹⁴ Mede als antwoord op de uitbreiding van geweld tot andere delen van de noordelijke Kaukasus besloten de Russische autoriteiten een zogenaamde ‘Kaukasische verdedigingslinie’ – bestaande uit, onder andere, militaire bases en controleposten – van Astrachan tot Sotsji op te richten. Deze verdedigingslinie zal naar verwachting in 2007 gereed zijn.²⁹⁵ In januari 2006 Basajev aan voornemens te zijn in de zomer van 2006 “de rivier Wolga over te steken”.²⁹⁶

²⁹⁰ Zie UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, januari 2004. UNHCR Moskou geeft echter aan dat in de praktijk, vooral op lager bestuurlijk niveau, de verplichting om de oude paspoorten te vervangen zou gelijk kunnen worden gesteld aan automatische ongeldigheid van de oude paspoorten.

²⁹¹ Onder andere Organisation suisse d’aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchétchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d’autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

²⁹² Onder andere Amnesty International, Russian Federation, Chechnya: Council of Europe must take action to ensure real change for human rights, EUR/46/002/2006, 20 januari 2006; Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers’ responsibility vis-à-vis the Assembly’s concerns, Doc. 10774, 21 december 2005 en Raad van Europa, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers’ responsibility vis-à-vis the Assembly’s concerns, Aanbeveling 1733 (2006, 25 januari 2006. Zie in deze context ook OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

²⁹³ Zie IWPR, Police Mount Huge Operation in West Caucasus, CRS No. 278, 16 maart 2005.

²⁹⁴ Zie IWPR, Chechen Rebels Declare New Front, CRS No. 289, 2 juni 2005.

²⁹⁵ Zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Rosja oddziela się murem od Kaukazu, 20 juli 2005 of Chechnya Weekly, Is Moscow planning to wall off Chechnya?, 10 november 2005.

²⁹⁶ IWPR, Chechen Rebels Radicalise, CRS No. 330, 9 maart 2006.

4.3.1 Situatie in Ingoesjetië

Veiligheidsituatie

Ingoesjen en Tsjetsjenen zijn historisch, etnisch en cultureel nauw aan elkaar verwant. Ingoesjetië was dan ook de enige Russische regio die na het uitbreken van het tweede Tsjetsjeense conflict de grenzen openstelde voor Tsjetsjeense ontheemden. Ruslan Aushev, tot april 2002 president van Ingoesjetië, wist op een zeer bekwame wijze een goede verstandhouding met de federale autoriteiten te bewaren, terwijl hij tegelijkertijd tot op zekere hoogte contacten onderhield met Maschadov. Op deze wijze slaagde hij erin Ingoesjetië buiten het conflict te houden en konden Tsjetsjeense ontheemden op bescherming en een gastvrij onthaal rekenen. Aushev werd echter opgevolgd door een Kremlkandidaat, voormalig FSB-generaal Murat Zjazikov.²⁹⁷ Onder het bewind van president Zjazikov kwam Ingoesjetië door een combinatie van factoren in een spiraal van geweld terecht.²⁹⁸

President Zjazikov kwam met de federale autoriteiten een actieplan overeen om druk uit te oefenen op Tsjetsjeense ontheemden om terug te keren naar hun eigen land. Voorts gaf hij de Tsjetsjeense autoriteiten, waaronder de veiligheidsdienst, toestemming activiteiten in Ingoesjetië te ontplooiën. Ook de Ingoesjetische politie en veiligheidsdienst, alsmede federale troepen (die belangrijke bases in Ingoesjetië hebben) werden ingezet in de strijd tegen het Tsjetsjeense verzet. Hierbij waren niet alleen (vermeende) rebellen het doelwit, maar ook bijvoorbeeld leiders van de Tsjetsjeense gemeenschap in Ingoesjetië en eenieder die zich kritisch opstelde ten aanzien van de wijze waarop van beide kanten werd opgetreden in het conflict. In toenemende mate werd in dit kader gebruik gemaakt van illegale middelen, zoals bedreiging, onrechtmatige arrestatie en detentie, mishandeling, ontvoering, verdwijning en soms zelfs moord. Meestal werden dergelijke mensenrechtenschendingen begaan door leden van de Tsjetsjeense en federale veiligheidsdiensten.²⁹⁹ Tegelijkertijd begonnen de Tsjetsjeense rebellen in toenemende mate acties tegen de federale troepen op Ingoesjetisch grondgebied uit te voeren. Zij werden hierbij steeds vaker gesteund door Ingoesjetische opstandelingen. Volgens *Memorial* is het aantal aanvallen op rechtshandhavende

²⁹⁷ In juni 2005 werd Zjazikov, op voordracht van Poetin, herkozen als president van de deelrepubliek door de assemblee van Ingoesjetië; zie BBC News, Regions and territories: Ingushetia, 5 oktober 2005.

²⁹⁸ Zie bijvoorbeeld RFE/RL, North Caucasus: Is a Chechnya-Style Conflict Brewing in Ingushetia?, 12 juli 2004.

²⁹⁹ Zie bijvoorbeeld International Helsinki Federation for Human Rights, The Silencing of Human Rights Defenders in Chechnya and Ingushetia, 15 september 2004.

organen in Ingoesjetië in de verslagperiode gestegen in vergelijking met de vorige verslagperiode.³⁰⁰

Mensenrechtensituatie

In de verslagperiode kwamen alle vormen van geweld en mensenrechtenschendingen, die in Tsjetsjenië plaatsvinden (zie paragraaf 3.3) ook in Ingoesjetië voor, hoewel op een aanzienlijk minder grote schaal.³⁰¹

Tsjetsjeense ontheemden

In Ingoesjetië verblijven momenteel circa 30.000³⁰² Tsjetsjeense ontheemden.³⁰³ Hiervan verblijven circa 10.700 personen in zogenaamde tijdelijke accommodatiecentra, terwijl de rest bij familie, gastgezinnen of in (illegale)

³⁰⁰ Zie “Memorial” Human Rights Center, “Ryazan trainings” continue in Nazran?, september 2005. Op 25 augustus 2005 vond een mislukte aanslag op de premier van Ingoesjetië, Ibrahim Malsagov, plaats; zie bijvoorbeeld De Volkskrant, Premier Ingoesjetië gewond door aanslag, 25 augustus 2005. Door de Russische autoriteiten wordt de verslechtering van de veiligheidssituatie in Ingoesjetië toegeschreven aan ‘internationaal terrorisme’; zie Chechnya Weekly, Zyazikov says all’s quiet on the Ingush front, 13 oktober 2005. Zie ook OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

³⁰¹ Zie in deze context Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers’ responsibility vis-à-vis the Assembly’s concerns, Doc. 10774, 21 december 2005 en “Memorial” Human Rights Center, A Conveyer of Violence: Human rights violations during anti-terrorist operations in the Republic of Ingushetia, september 2005. Zie ook Chechnya Weekly, Situation in Ingushetia deteriorates, 3 maart 2005. US Department of State, Russia, Country Reports of Human Rights – 2005, 8 maart 2006 maakt melding van 33 gevallen van ontvoering in Ingoesjetië in 2005. Hiervan worden, volgens dezelfde bron, 10 personen nog steeds vermist. Daarnaast werden in Ingoesjetië 4 lichamen van ontvoerde personen gevonden.

³⁰² ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005 maakt melding van 29.173 Tsjetsjeense ontheemden in Ingoesjetië in september 2005. Dit aantal wordt ook genoemd door OCHA, Humanitarian Action in Chechnya and Neighbouring Republics (Russian Federation), augustus 2005. OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the North Caucasus, gaat uit van circa 27.000 ontheemden in Ingoesjetië (stand van zaken oktober 2005). De Ingoesjetische autoriteiten gaan daarentegen uit van circa 22.350 ontheemden, waarvan slechts circa 12.000 afkomstig uit Tsjetsjenië (en circa 10.000 afkomstig uit Noord-Ossetië); zie ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005. Caucasus Times, Conference to be held in Ingushetia to focus on problems of internally displaced persons from Chechnya, 18 maart 2005, maakt melding van meer dan 40.000 Tsjetsjeense ontheemden in Ingoesjetië. UNHCR, UNHCR to open office in Chechnya as soon as security allows, syas High Commissioner António Guterres, 11 april 2006, noemt circa 26.000 Tsjetsjeense ontheemden in Ingoesjetië.

³⁰³ Ingoesjetië kent tevens een omvangrijke ‘autochtone’ bevolking van Tsjetsjeense etniciteit. Naar schatting is 20% van de bevolking van Ingoesjetië etnisch Tsjetsjeens; zie bijvoorbeeld Organisation suisse d’aide aux réfugiés, Tchéchénie: Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d’autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

spontane nederzettingen verblijft.³⁰⁴ In de vorige verslagperiode (2004) werden de laatste grote georganiseerde tentenkampen in Ingoesjetië gesloten. Sindsdien wordt ook de druk van de autoriteiten om spontane nederzettingen te verlaten steeds verder opgevoerd.³⁰⁵ Volgens de Verenigde Naties zijn in 2004 meer dan 19.000 Tsjetsjeense ontheemden uit Ingoesjetië teruggekeerd naar Tsjetsjenië.³⁰⁶ In de eerste acht maanden van 2005 zijn daarentegen slechts circa 1.500 personen teruggekeerd naar Tsjetsjenië.³⁰⁷

De toegang tot sociaal-economische rechten is in de Russische Federatie in veel gevallen afhankelijk van het bezit van woonregistratie, de zogenaamde *propiska* (zie hieronder paragraaf 4.4). Het verkrijgen van (tijdelijke) woonregistratie door Tsjetsjeense ontheemden in Ingoesjetië wordt door *Memorial* als een van de belangrijkste problemen genoemd, waarmee ontheemden dagelijks worden geconfronteerd; dit met name door het opwerpen door de autoriteiten van (tallose) bureaucratische obstakels. In een poging om het aantal ontheemden in Ingoesjetië terug te dringen werden – en worden nog steeds – ontheemden door de autoriteiten gederegistreerd.³⁰⁸ In de gevallen waarin Tsjetsjeense ontheemden erin slagen om woonregistratie in Ingoesjetië te verkrijgen, wordt woonregistratie in de regel voor een periode van zes maanden verleend.³⁰⁹ Over het algemeen ondervinden

³⁰⁴ Zie bijvoorbeeld ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005. OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Northern Caucasus gaat uit van circa 10.000 Tsjetsjeense ontheemden die in tijdelijke accommodatiecentra verblijven, en circa 17.000 Tsjetsjeense ontheemden die elders onderdak hebben gevonden.

³⁰⁵ Zie bijvoorbeeld Amnesty International, Russian Federation: Events covering January – December 2004, 2005; Prague Watchdog, Ingush authorities dismantle flooded refugee camp, 15 mei 2005 of US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, 2005. Zo komt het bijvoorbeeld voor dat de autoriteiten de voorziening van gas, water en elektriciteit aan ontheemden afsluiten om ze ertoe te bewegen een nederzetting te verlaten. In nederzettingen van gedwongen migranten vinden, daarnaast, met enige regelmaat (grootschalige) identiteitscontroles plaats. Door Memorial wordt in deze context gesproken van ‘aan *zatsjistski* grenzende acties’; zie ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005.

³⁰⁶ OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005.

³⁰⁷ OCHA, Inter-Agency Transitional Workplan for the North Caucasus, 2006.

³⁰⁸ Zie bijvoorbeeld “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005 of ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005. Volgens Danish Refugee Council, Comprehensive Household Economy Survey of Internally Displaced Persons from Chechnya, residing in Ingushetia, april 2005, beschikt circa 35% van Tsjetsjeense ontheemden niet over (tijdelijke) woonregistratie in Ingoesjetië.

³⁰⁹ ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005.

Tsjetsjeense ontheemden geen grote problemen met betrekking tot toegang tot medische hulp en onderwijs voor hun kinderen.³¹⁰

Personen die wel over (tijdelijke) registratie beschikken kunnen aanspraak maken op humanitaire steun van de autoriteiten, bestaande uit voedselpakketten en kleding. Deze hulp wordt ook daadwerkelijk en regelmatig verstrekt.³¹¹ Humanitaire hulp wordt tevens verstrekt door de Verenigde Naties (onder andere UNHCR, UNICEF, WFP), het ICRC en een aantal niet-gouvernementele organisaties.³¹² Het overgrote deel van de Tsjetsjeense ontheemden heeft geen werk.

Een deel van de in Ingoesjetië verblijvende ontheemden uit Tsjetsjenië zijn etnisch Ingoesj. Verondersteld wordt dat deze ontheemden niet langer terug willen keren naar Tsjetsjenië.³¹³

Voorzover dezerzijds bekend is in Ingoesjetië geen sprake van (recente) spanningen tussen Tsjetsjenen en Ingoesjen.

4.3.2 Situatie in Dagestan

Veiligheidssituatie

De veiligheidssituatie in Dagestan is zorgelijk. In de verslagperiode zijn in de deelrepubliek naar schatting 90 aanslagen gepleegd, gericht met name tegen de aanwezige rechts- en ordehandhavende diensten (federale troepen, politie en *Prokuratura*) alsmede overheidsfunctionarissen,³¹⁴ vaak met dodelijke slachtoffers

³¹⁰ Danish Refugee Council, Comprehensive Household Economy Survey of Internally Displaced Persons from Chechnya, residing in Ingushetia, april 2005.

³¹¹ ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005.

³¹² Deze vorm van hulp richt zich op de meest kwetsbaren, zoals invaliden, wezen en families met veel (kleine) kinderen; zie ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005.

³¹³ Volgens Danish Refugee Council, Comprehensive Household Economy Survey on Internally Displaced Persons from Chechnya, residing in Ingushetia, april 2005 is circa 20% van de in Ingoesjetië verblijvende ontheemden uit Tsjetsjenië etnisch Ingoesj. Dit percentage komt overeen met het percentage van personen die aangeven voornemens te zijn in Ingoesjetië te blijven. Zie in deze context ook OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

³¹⁴ Zie onder andere Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie: Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005. In juli 2005 noemde Gazeta Wyborcza, Zamach na Rosjan w Dagestanie, 1 juli 2005, meer dan 50 aanslagen met ten minste 30 dodelijke slachtoffers in 2005. In september 2005 maakte Der Standard, Analyse: Putins neue Front im Kaukasus, 9 september 2005, melding van meer dan 70 aanslagen in Dagestan in 2005, waarvan circa 40 in Machatsjkala. Gazeta Wyborcza, Dagestan: w wybuchu samochodu

(waaronder twee ministers, een vice-minister en verschillende politieagenten). De hoofdstad Machatsjkala vormt daarbij het voornaamste toneel. In oktober 2005 resulteerde een poging tot arrestatie van enkele strijders in Machatsjkala in een langdurige schietpartij.³¹⁵ Kleinere veiligheidsincidenten vinden bijna dagelijks plaats.³¹⁶

Een klein deel van de aanslagen kan worden toegeschreven aan de in Dagestan actieve (islamitische) rebellen.³¹⁷ Veiligheidsproblemen in Dagestan zijn echter voor een groot deel crimineel van aard en kunnen worden herleid tot tientallen elkaar bestrijdende etnische clans, waarbij niet zelden sprake is van bloedwraak en persoonlijke en/of criminele afrekeningen.³¹⁸ Daarnaast is er sprake van politieke spanningen in Dagestan, mede als gevolg van de steeds verdere verslechtering op sociaal en economisch gebied.³¹⁹ Hierbij spelen de enorme corruptie³²⁰ en alom aanwezige (georganiseerde) criminaliteit een niet onaanzienlijke rol.³²¹

In Dagestan zijn – net als in andere delen van de noordelijke Kaukasus – verschillende (autochtone) moslim-extremistische groepen actief en de Tsjetsjeense rebellen komen er van tijd tot tijd schuilen.³²²

In februari 2006 legde president van Dagestan, Magomedali Magomedov, na 15 jaar in ambt zij functie neer. Hij werd opgevolgd door Mukhu Aliev.³²³

Mensenrechtensituatie

In de verslagperiode kwamen alle vormen van geweld en mensenrechtenschendingen, die in Tsjetsjenië plaatsvinden (zie paragraaf 3.3) ook

zginął wysoki urzędnik milicji, 10 maart 2006 gaat ook uit van meer 70 aanslagen in Dagestan in heel 2005, waarvan 40 in Machatsjkala.

³¹⁵ Onder andere Газета, Зачистка после бани, 25 oktober 2005.

³¹⁶ Onder andere The Economist, The language of bombs, 9 juli 2005. Zie ook OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

³¹⁷ BBC News, Troops 'kill' gunmen in Dagestan, 3 januari 2006 spreekt in deze context van "sporadische aanvallen door islamitische militanten".

³¹⁸ Onder andere Caucasus Times, Local crime and international terrorism among main reasons for escalation of armed violence in Dagestan, 21 juni 2005.

³¹⁹ Zie bijvoorbeeld BBC, Russia set to replace Dagestani leader, 17 juni 2005 of The Economist, The language of bombs, 9 juli 2005. Dagestan behoort tot een van de armste regio's van de Russische Federatie.

³²⁰ Dagestan wordt doorgaans gezien als (een van) de meest corrupte regio's in de Russische Federatie; zie bijvoorbeeld OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

³²¹ Zie Gazeta Wyborcza, Zamach na Rosjan w Dagestanie, 1 juli 2005.

³²² Onder andere Der Spiegel, Analyse: Putins neue Front in Kaukasus, 9 september 2005.

³²³ Zie bijvoorbeeld IWPR, Dagestan's Quiet Leadership Change, CRS No. 328, 23 februari 2006.

in Dagestan voor, hoewel op een aanzienlijk minder grote schaal. In Machatsjkala vinden met enige regelmaat (gerichte) ‘schoonmaakoperaties’ plaats.

Tsjetsjeense ontheemden

Het aantal Tsjetsjeense ontheemden dat in Dagestan verblijft wordt geschat op circa 8.500 personen.³²⁴ Een groot deel van de ontheemden vindt onderdak bij familieleden en vrienden. Een deel van de ontheemden verblijft in spontane nederzettingen, waar de humanitaire situatie over het algemeen slecht is, aangezien overheidshulp nauwelijks wordt geboden.³²⁵ De relatie tussen de ontheemden en de autochtone bevolking is gespannen als gevolg van de diverse activiteiten van Tsjetsjeense strijders in de deelrepubliek. In de praktijk worden echter nauwelijks incidenten gemeld, wegens het geringe aantal ontheemden en doordat de Tsjetsjeense ontheemden uiterlijk niet wezenlijk verschillen van de autochtone bevolking.³²⁶

4.3.3 Situatie in de rest van de noordelijke Kaukasus

Noord-Ossetië

De ontwikkelingen in Noord-Ossetië stonden in de verslagperiode voor een groot deel in het teken van het gijzelingsdrama dat zich begin september 2004 in de stad Beslan had afgespeeld. In de verslagperiode werden drie afzonderlijke rapporten over de gijzeling in school nr. 1 in Beslan in september 2004 gepresenteerd. Volgens het rapport van een onderzoekscommissie ingesteld door de assemblee van Noord-Ossetië, dat eind november 2005 werd uitgebracht,³²⁷ was de (zeer) gebrekkige samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de verschillende inlichtingen- en veiligheidsdiensten een van de voornaamste redenen waarom het drama plaats heeft kunnen vinden. Daarnaast uit het rapport kritiek op de veiligheidsdiensten voor het feit dat zowel gijzelnemers als grote hoeveelheden

³²⁴ OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus. Volgens OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005 telde Dagestan begin 2005 circa 10.000 Tsjetsjeense ontheemden. Van deze groep beschikken circa 1.000 personen over de status van gedwongen migranten.

³²⁵ Zie OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus.

³²⁶ Op 6 augustus vond in het dorp Novoselskoje in Dagestan een gevecht plaats tussen Tsjetsjenen en de plaatselijke gemeenschap; zie Reuters, Troops sent to halt ethnic clash in Russia's south, 19 augustus 2005. Het is niet duidelijk of het incident in Dagestan etnisch gemotiveerd was; zie bijvoorbeeld Chechnya Weekly, Novoselskoe violence: property brawl or inter-ethnic battle?, 10 augustus 2005.

³²⁷ Доклад депутатской Комиссии по рассмотрению и выяснению обстоятельств, связанных с трагическими событиями в г. Беслане 1-3 сентября 2004 года, созданной на заседании Парламента Республики Северная Осетия-Алания 10 сентября 2004 года, (ongedateerd); verkrijgbaar via <http://kavkaz.memo.ru> [laatst geraadpleegd op 6 januari 2006].

materieel ongemerkt de deelrepubliek binnenkwamen en dat de veiligheidsdiensten (onnodig) gebruik maakten van zwaar materieel (zoals vlammenwerpers en tankgeschut) tijdens het gijzeldrama.³²⁸ Een onderzoek, uitgevoerd in opdracht van de Russische procureur-generaal, concludeert daarentegen dat de autoriteiten geen blaam treft voor de afloop van de gijzeling.³²⁹ Het derde onderzoek werd uitgevoerd door een bijzondere parlementaire commissie in opdracht van de Federale Raad. Volgens de, vooralsnog voorlopige, conclusies van dit onderzoek³³⁰ kan het optreden van met name de lokale autoriteiten in Noord-Ossetië als ontoereikend en incompetent worden gezien zowel in de aanloop naar, tijdens als na afloop van de gijzelingsactie. Het rapport haalt wel aan dat over het daadwerkelijke aantal gegijzelden dat zich in het schoolgebouw bevond (354 personen volgens de officiële berichtgeving van de autoriteiten in plaats van circa 1.100 personen) willens en wetens onjuiste informatie werd verstrekt.³³¹

De strafrechtelijke rechtszaken tegen Nurpasja Kulajev (de enige gijzelnemer van het drama in Beslan, die de ontzettingsactie heeft overleefd)³³² en zes medewerkers van de plaatselijke afdeling van Binnenlandse Zaken die in verband

³²⁸ Caucasus Times, North Ossetian parliamentary commission came to a conclusion that grenade discharger cups, flame-throwers and tank fire had been used during the storm of school #1 in Beslan in early September 2004, 29 november 2005; The Moscow Times, Leaked Beslan Report More Critical, 1 december 2005; RFE/RL, North Ossetian Commission Releases Beslan Report, 29 november 2005 en Gazeta Wyborcza, Raport parlamentu Osetii o ataku w Bieslanie, 29 november 2005. Zie in deze context ook Gazeta Wyborcza, Bieslan: niet tuszować błędów specnazu!, 22 juni 2005.

³²⁹ Zie bijvoorbeeld BBC News, 'No mistakes', Beslan report says, 26 december 2005.

³³⁰ Zie A. П. Торшин, Выступление заместителя Председателя Совета Федерации, председателя Парламентской комиссии по расследованию причин и обстоятельств совершения террористического акта в городе Беслане Республики Северная Осетия-Алания 1-3 сентября 2004 года, 28 december 2005.

³³¹ Zie bijvoorbeeld CNN, Beslan report blames police, 28 december 2005; Guardian, Beslan report blames counter-terror 'shortcomings', 28 december 2005 en MPs lay blame for school siege on Beslan officials, 29 december 2005; The Moscow Times, Few Surprises in Beslan Report, 29 december 2005 of Gazeta Wyborcza, Parlament Rosji o Bieslanie: "błędy i zaniedbania", 29 december 2005.

³³² Zie bijvoorbeeld Caucasus Times, Beslan Case: More Questions than Answers, 17 november 2005 en Investigators find evidence of Saudi's involvement in terror attacks in the Norther Caucasus, 5 maart 2005. Het proces tegen Kulajev is op 17 mei 2005 begonnen; zie Gazeta Wyborcza, Bieslan: nie tuszować błędów specnazu!, 22 juni 2005. Volgens Rzeczpospolita, W Rosji aresztowano jednego z uczestników zajęcia szkoły w Bieslanie, 12 juli 2005, werd in juli 2005 nog een andere gijzelnemer, een zekere Chanijev, gearresteerd. Deze informatie wordt niet eenduidig door andere bronnen bevestigd.

mei 2006

met het gijzeldrama in Beslan van nalatigheid worden verdacht³³³ zijn nog niet afgerond.³³⁴

In de verslagperiode bleef de veiligheidssituatie in Noord-Ossetië redelijk stabiel. Er hebben zich geen grote veiligheidsincidenten voorgedaan.³³⁵

Eind mei 2005 diende president Alexander Dzsasochov, na negen maanden in functie, zijn ontslag in. Hij werd opgevolgd door Taimuraz Mamsurov.³³⁶

Op 18 september 2005 hebben de autoriteiten van de deelrepubliek Noord-Ossetië en de opstandige regio Zuid-Ossetië (Georgië) een akkoord getekend, waarin beide regio's hun "wederzijds voornemen tot mogelijke hereniging" uitten. Het akkoord leidde tot scherpe kritiek van Georgië op de federale Russische autoriteiten.³³⁷

Naar aanleiding van de gebeurtenissen in Naltsjik in oktober 2005 (zie hieronder) kondigde het ministerie van Binnenlandse Zaken van Noord-Ossetië aan de bewaking van de grens met zowel Ingoesjetië als Kabardië-Balkarië verder aan te scherpen.³³⁸

³³³ Zie in deze context ook NRC Handelsblad, Onderzoekscommissie: Russisch leger hielp bij 'Beslan', 29 januari 2005.

³³⁴ Onder andere Caucasus Times, Beslan Case: More Questions than Answers, 17 november 2005; Supreme Court is considering complaint expressed by the inhabitants of Beslan concerning legal violations in the case of heads of local Internal Affairs Office who are under trial, 2 december 2005; Russian pressure groups not happy with Beslan trial, 15 november 2005; Former hostages were trying to resort to lynching in the hall of the court, 18 november 2005; Beslan victims not happy with gunman's trial, 11 november 2005 of Der Spiegel, Sicherheitkräfte verhindern zweites Beslan, 24 augustus 2005.

³³⁵ In februari 2005 werden in Noord-Ossetië uit voorzorg en angst voor een herhaling van het drama in Beslan van september 2004 enkele onderwijsinstellingen tijdelijk gesloten; zie Caucasus Times, Educational institutions closed to avoid possible hostage-taking, 25 februari 2005. Op 1 februari 2006 ontplofte in een aantal casino's in Vladikavkaz, de hoofdstad van Noord-Ossetië, enkele bommen. Het is niet duidelijk of het om een terroristische aanslag of criminele afrekening ging; zie IWPR, North Ossetia: Blasts Prompt Gambling Hall Crackdown, CRS No. 326, 10 februari 2006 of Chechnya Weekly, "Jamaat" claims responsibility for Vladikavkaz blasts, 9 februari 2006. OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus maakt in de context van de algemene veiligheidssituatie in Noord-Ossetië melding van "occasional explosions and civil protests".

³³⁶ IWPR, North Ossetia: Quit While You're Behind, CRS No. 290, 9 juni 2005. Dzsasochov werd door velen in Noord-Ossetië bekritiseerd voor zijn opstelling tijdens de gijzeling in Beslan in september 2004.

³³⁷ Zie bijvoorbeeld IWPR, Mixed Reactions to Ossetian Unity Accord, CRS No. 306, 30 september 2005.

³³⁸ Bijvoorbeeld Caucasus Times, Norther Ossetia is strengthening its borders with Kabardino-Balkaria, 8 november 2005.

In Noord-Ossetië verblijven momenteel naar schatting circa 4.000 Tsjetsjeense ontheemden.

Kabardië-Balkarië

In de verslagperiode (tot oktober 2005) vonden in Kabardië-Balkarië³³⁹ verschillende veiligheidsincidenten plaats gericht tegen met name veiligheidsdiensten, waarbij enkele dodelijke slachtoffers vielen.³⁴⁰ De ontwikkelingen in Kabardië-Balkarië stonden tevens voor een deel in het teken van groeiende spanning tussen de twee (nominale) bevolkingsgroepen in de deelrepubliek, namelijk Kabardiniërs en Balkaren.³⁴¹

Op 13 oktober 2005 voerden groepen gewapende strijders aanvallen uit op politie- en regeringsgebouwen in Naltsjik, de hoofdstad van de deelrepubliek Kabardië-Balkarië. Op vijf plekken in de stad braken vuurgevechten uit tussen strijders en Russische troepen, die urenlang duurden. Als gevolg daarvan zijn naar schatting 90 strijders, 35 politieagenten en 12 burgers omgekomen. De meeste strijders waren Kabardiniërs en Balkaren.³⁴² In de daarop volgende dagen vonden op verschillende plaatsen in Naltsjik kleine vuurgevechten plaats tussen gewapende strijders en de federale veiligheidstroepen.³⁴³

De lokale en federale autoriteiten vermoeden dat de Tsjetsjeense rebellenleider Basajev verantwoordelijk is voor deze aanvallen. Volgens andere bronnen mondde een geplande actie van enkele groepen van strijders tegen bewaakte regeringsgebouwen uit in een soort volksopstand, waarbij, vooral door lokale jongeren,³⁴⁴ eenheden van de plaatselijke rechtshandhavende organen werden

³³⁹ In de voorgaande ambtsberichten werd deze deelrepubliek als “Kabardino-Balkarië” dal wel, kortheidshalve, “Kabardino” aangeduid.

³⁴⁰ Zie bijvoorbeeld IWPR, [Hijab Discrimination in North Caucasus](#), CRS No. 287, 15 mei 2005. De aanvallen op veiligheidsdiensten werden door de autoriteiten toegeschreven aan de *Jarmuk*, een lokale rebellengroep die vermoedelijk contacten onderhoudt met Tsjetsjeense rebellengroepen. In januari 2005 kwamen in Naltsjik 7 mensen om het leven bij een poging van veiligheidstroepen een aantal (vermeende) terroristen te arresteren; zie bijvoorbeeld De Volkskrant, [Spiraal van geweld dreigt in de Noord-Kaukasus](#), 22 februari 2005.

³⁴¹ Zie bijvoorbeeld IWPR, [Balkars Begin to Protest](#), CRS No. 289, 2 juni 2005 en [Changing of Guard in Kabardino-Balkaria](#), CRS No. 306, 30 september 2005 of Der Standard, [Kabardino-Balkarië](#), 13 oktober 2005. De eeuwenoude spanningen tussen Kabardiniërs en Balkaren herleefden in de verslagperiode mede naar aanleiding van een voorgestelde wijziging van districtgrenzen in de deelrepubliek.

³⁴² Zie onder andere Reformatorisch Dagblad, [Kremlin raakt greep op Kaukasusrepublieken kwijt](#), 31 oktober 2005.

³⁴³ Zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, [Nalczykiem władza strach](#), 15 oktober 2005, [Strzelanina w Nalczyku](#), 18 oktober 2005 en [Oblawa w Nalczyku](#), 18 oktober 2005; Chechnya Weekly, [Anti-rebel actions continue in Nalchik](#), 20 oktober 2005.

³⁴⁴ Zie bijvoorbeeld IWPR, [Nalchik Rests Uneasy](#), CRS No. 310, 20 oktober 2005; [Kabardino-Balkaria May Face Sustained Instability](#), CRS No. 311, 28 oktober 2005 of Chechnya Weekly, [Nalchik: another sign that the center cannot hold?](#), 20 oktober 2005.

aangevallen met als doel het bemachtigen van wapens. Deze versie van de gebeurtenissen in Naltsjik trekt tevens de vermeende betrokkenheid van Basajev bij deze actie sterk in twijfel.³⁴⁵

Schending van de rechten van moslims – zoals het sluiten van moskeeën, invallen van veiligheidstroepen in moskeeën tijdens diensten – lag, volgens deze versie, ten grondslag aan de ongeregelheden.³⁴⁶

Na de gebeurtenissen in Naltsjik werden veiligheidsmaatregelen in Kabardië-Balkarië aangescherpt. In dit kader werden verschillende invallen gedaan en klopjachten uitgevoerd en ontstond er een golf van arrestaties van personen die verdacht werden van betrokkenheid bij de aanvallen en bekende moslimactivisten.³⁴⁷

³⁴⁵ Volgens onder andere De Volkskrant, Doden bij gevechten Z-Rusland, 14 oktober 2005; IWPR, Nalchik Rests Uneasy, CRS No. 310, 20 oktober 2005 of Gazeta Wyborcza, Basajew twierdzi, że dowodził atakiem na Nalczyk, 17 oktober 2005 claimden Tsjestjeense rebellen de verantwoordelijkheid voor deze aanvallen. Volgens BBC News, Regions and territories: Kabardino-Balkaria, 18 oktober 2005 was de *Jarmuk* verantwoordelijk voor de aanvallen in Naltsjik.

³⁴⁶ Zie in deze context bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, W Nalczyku strzelali swoi, 17 oktober 2005; IWPR, Soul-Searching After Kabardino-Balkaria Violence, CRS No. 309, 15 oktober 2005 en Hijab Discrimination in North Caucasus, CRS No. 287, 19 mei 2005; Guardian, First two bitter wars in Chechnya. Then a savage massacre in Beslan. Now Russia's nightmare is coming true: an explosion of Islamic militancy across an entire region, 30 november 2005; The Economist, Try being tender as well as tough, 22 oktober 2005 of Caucasus Times, Law enforcement agencies push Kabardino-Balkaria into a new phase of civil unrest, 9 december 2005 en Caucasian organization condemns authorities' role in Nalchik events, 19 december 2005. In Kabardië-Balkarië voelt een deel van – met name jonge – moslims zich in toenemende mate aangetrokken tot een radicalere versie van de islam; zie in deze context ook IWPR, Islamist Group Destroyed in Kabardino-Balkaria, CRS No. 272, 3 februari 2005. Volgens Gazeta Wyborcza, Po tragedii w Nalczyku – lekcje religij, 20 oktober 2005, kondigden de autoriteiten van Kabardië-Balkarië kort na de gebeurtenissen in Naltsjik aan op zeer korte termijn godsdienstonderwijs op alle scholen in de deelrepubliek te introduceren in een poging om moslimextremisme tegen te gaan.

³⁴⁷ Volgens Gazeta Wyborcza, Aresztowania w Kabardino-Balkarii, 26 oktober 2005, werden in de dagen na de gebeurtenissen in Naltsjik circa 2.000 personen gearresteerd. Deze arrestaties beperkten zich niet tot personen die verdacht werden van betrokkenheid bij de aanvallen, maar omvatten ook alle bekende moslimactivisten in Kabardië-Balkarië. Volgens deze bron was er tevens sprake van grootschalige mishandeling van gedetineerden door de politie. Een golf van arrestaties van moslimactivisten vond tevens plaats in de deelrepubliek Adygeja. Zie ook IWPR, Kabardino-Balkaria May Face Sustained Instability, CRS No. 311, 28 oktober 2005. Human Rights Watch, Russia: Suspects in Caucasus Attack Ill-Treated, 18 november 2005 maakt melding van mishandeling door de politie en veiligheidsdiensten van (enkele) personen die naar aanleiding van de gebeurtenissen in Naltsjik van oktober 2005 werden gearresteerd. Zie ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Doc. 10774, 21 december 2005. De Ombudsman van de Russische Federatie

In september 2005 werd Arsen Kanokov, op voordracht van president Poetin, door de assemblee van Kabardië-Balkarië gekozen als president van de deelrepubliek. Hij volgde Valery Kokov op, die na 15 jaar zijn functie als president neerlegde.³⁴⁸

In Naltsjik woont reeds decennia een goed geïntegreerde Tsjetsjeense gemeenschap.³⁴⁹ Voorts verblijven in Kabardië-Balkarië circa 12.000 Tsjetsjeense ontheemden.³⁵⁰ Het is voor alle ontheemden en migranten ongeacht etniciteit moeilijk om woonregistratie in Kabardië-Balkarië te verkrijgen. De procedure voor woonregistratie is zeer gecompliceerd en permanente registratie wordt vrijwel altijd (mondeling) geweigerd.³⁵¹ Indien wel toegewezen, wordt tijdelijke registratie aan Tsjetsjenen doorgaans voor een periode van niet langer dan drie maanden verleend.³⁵² Het komt bovendien geregeld voor dat overheidsfunctionarissen Tsjetsjenen discrimineren, doorgaans door te traineren en tal van bureaucratische formaliteiten te eisen.³⁵³ Voor het overige ondervinden ontheemde Tsjetsjenen zonder registratie in Kabardië-Balkarië problemen, die zich ook in andere delen van de Russische Federatie voordoen, zoals bij het vinden van werk, accommodatie en toegang tot sociale voorzieningen. In de verslagperiode vonden, voorzover dezerzijds bekend, geen grote veiligheidsincidenten gericht

spreekt in deze context van “massale schending van de rechten van personen die een straf ondergaan”; zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

³⁴⁸ Zie bijvoorbeeld BBC News, Regions and territories: Kabardino-Balkaria, 18 oktober 2005; Russian News & Information Agency Novosti, Kabardino-Balkaria gets new president, 28 september 2005; IWPR, Changing of Guard in Kabardino-Balkaria, CRS No. 306, 30 september 2005 of Der Standard, Nachlese: Präsident von Kabardino-Balkarien trat zurück, 13 oktober 2005.

³⁴⁹ Door Chechnya Weekly, Anti-rebel actions continue in Nalchik, 20 oktober 2005, wordt de gehele etnisch Tsjetsjeense gemeenschap in Kabardië-Balkarië geschat op circa 60.000 personen.

³⁵⁰ OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the Norther Caucasus. Andere geraadpleegde bronnen gaan uit van circa 10.000 Tsjetsjeense ontheemden in Kabardië-Balkarië.

³⁵¹ Op grond van het Besluit op de tijdelijke maatregelen ter beperking van registratie van personen die naar Naltsjik komen met als doel permanente woonregistratie van 29 april 2004, welk besluit nog steeds van kracht is, kunnen migranten (waaronder ontheemden) geen registratie verkrijgen in hun nieuwe verblijfplaats; “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. Zie ook Caucasus Times, Authorities unwilling Chechen refugees to stay in the republic, 1 maart 2005.

³⁵² Caucasus Times, Authorities unwilling Chechen refugees to stay in the republic, 1 maart 2005.

³⁵³ Zie in deze context “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2003 – June 2004, 2004.

tegen de etnisch Tsjetsjeense bevolking plaats.³⁵⁴ Een deel van de etnisch Tsjetsjeense ontheemden zou als gevolg van de gebeurtenissen in Naltsjik zijn teruggekeerd naar Tsjetsjenië.³⁵⁵

Karatsjaj-Tsjerkessië

In Karatsjaj-Tsjerkessië³⁵⁶ geldt – hoewel in mindere mate – een vergelijkbare situatie als in Kabardië-Balkarië: er zijn verschillende autochtone moslim-extremistische groepen actief en de rebellen komen er van tijd tot tijd schuilen. In de verslagperiode vonden in Karatsjaj-Tsjerkessië enkele veiligheidsincidenten plaats.³⁵⁷ Deze incidenten waren echter niet gerelateerd aan het Tsjetsjeense conflict.³⁵⁸ In november 2005 vond in Karatsjaj-Tsjerkessië een grootschalige (preventieve) veiligheids- en politieactie plaats, waarbij wapens, munitie en relatief kleine hoeveelheden explosieven werden gevonden en in beslag genomen.³⁵⁹

In Karatsjaj-Tsjerkessië verblijven momenteel circa 23.000 Tsjetsjeense ontheemden.

³⁵⁴ Het laatste grote veiligheidsincident gericht jegens de etnisch Tsjetsjeense bevolking van Kabardië-Balkarië vond plaats in 2003. In de maanden september/oktober van dat jaar vonden in Naltsjik verschillende aanvallen op Tsjetsjeense studenten plaats; zie *The Chechen Times*, [Pogroms of Chechens in Kabardino-Balkaria](#), 14 oktober 2003.

³⁵⁵ Zie *Chechnya Weekly*, [Anti-rebel actions continue in Nalchik](#), 20 oktober 2005.

³⁵⁶ In de voorgaande ambtsberichten werd deze deelrepubliek als “Karatsjajevo-Tsjerkessië” dal wel, korthedshalve, “Karatsjajevo” aangeduid.

³⁵⁷ Op 2 december 2005 vond in Karatsjajevsk, de hoofdstad van Karatsjaj-Tsjerkessië een gijzelingsactie plaats; *Caucasian Times*, [Criminals involved in hostage-taking activities have been detained in Karachaevo-Cherkessia](#), 2 december 2005. In maart 2005 werd het huis van de loco burgemeester van Karatsjajevsk door onbekende daders beschoten, er vielen geen dodelijke slachtoffers; zie *Caucasian Times*, [Deputy mayor's house comes under fire](#), 29 maart 2005. Volgens *Der Spiegel*, [Sicherheitskräfte verhindern zweites Beslan](#), 24 augustus 2005, werd in augustus 2005 door de veiligheidsdiensten een (voorgenomen) gijzelingsactie in een school in Karatsjajevsk succesvol verhinderd.

³⁵⁸ Op 14 mei 2005 ontstond in Tsjerkesk, bij een poging om vermeende strijders te arresteren, een vuurgevecht, waarbij zes dodelijke slachtoffers vielen; zie *Chechnya Weekly*, [Security forces and militants shoot it out in Cherkessk...](#), 18 mei 2005. In tegenstelling tot andere incidenten die in Karatsjaj-Tsjerkessië plaatsvonden is het in dit geval niet duidelijk of het incident gerelateerd was aan de situatie in Tsjetsjenië.

³⁵⁹ Zie *Caucasus Times*, [Ministry of Internal Affairs of Karachaevo-Cherkessia discussed the results of the complex preventive operation conducted in the republic](#), 5 december 2005.

4.4 Verblijf in andere delen van de Russische Federatie

In deze paragraaf zal in algemene zin worden gesproken over de situatie van etnisch Tsjetsjenen die buiten de noordelijke Kaukasus verblijven. Ten algemene kan worden gesteld dat deze personen in alle regio's van Rusland problemen ondervinden, doorgaans samenhangend met discriminatie. De mate waarin zij problemen ondervinden kan echter verschillen per regio en per gemeente en is afhankelijk van zowel omgevingsfactoren als de individuele omstandigheden van betrokkene.

*Racisme en maatschappelijke discriminatie*³⁶⁰

Een negatieve houding jegens vreemdelingen – dat wil zeggen personen die niet van etnisch Russische afkomst zijn – is geenszins een nieuw fenomeen in Rusland.³⁶¹ Sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie zijn de uitingen van racisme en xenofobie echter sterk in omvang gegroeid en gewelddadiger geworden.³⁶²

De jaren negentig waren (zeer) moeilijke tijden voor de meerderheid van de Russische bevolking; de levensstandaard en levensverwachting daalden, criminaliteit en corruptie stegen explosief, veel mensen raakten hun baan bij staatsbedrijven kwijt en in algemene zin was sprake van maatschappelijke ontwrichting. Dergelijke omstandigheden vormden een gunstige voedingsbodem voor racisme. Bovendien was in de hele voormalige Sovjet-Unie sprake van groeiend nationalisme in een poging een eigen identiteit te herontdekken of te creëren.³⁶³

Xenofobie en vreemdelingenhaat zijn onderwerpen die een zichtbare rol spelen in het politieke en maatschappelijke leven van Rusland. Het aantal Russen dat een totaal verbod op immigratie wenselijk acht is in de afgelopen jaren gestegen naar circa 59%, en de aanhang van de slagzin 'Rusland voor de Russen' naar circa 58%.³⁶⁴ In het land zijn verschillende politieke partijen actief die afkeuring jegens

³⁶⁰ Moscow Bureau for Human Rights, Racism, xenophobia, ethnic discrimination and anti-Semitism in Russia (January-June 2005), 2005 en Nazi skinheads in modern Russia, (ongedateerd), verkrijgbaar via <http://antirasizm.ru> [laatst geraadpleegd op 8 december 2005].

³⁶¹ Zie bijvoorbeeld RFE/RL, Russia: Rights Groups Say Fascism, Racism Flourishing, 5 mei 2005 of The Economist, Russian xenophobia; The new Jews, 19 februari 2005.

³⁶² Zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Petersburg poluje na czarnoskórych studentów, 24 april 2006.

³⁶³ Zie bijvoorbeeld The Independent, Violence and hatred in Russia's new skinhead playground, 25 januari 2005 of Gazeta Wyborcza, Petersburg poluje na czarnoskórych studentów, 24 april 2006.

³⁶⁴ Gazeta Wyborcza, W Rosji narast rasizm, 11 oktober 2005 of NRC Handelsblad, In Moskou groeit steun voor xenofobe partijen, 10-11 december 2005. Volgens RFE/RL, Russia: Rights Groups Say Fascism, Racism Flourishing, 5 mei 2005, worden racistische en neo-nazi organisaties door circa 30% van de Russen als "reiner van de maatschappij" beschouwd.

de vreemdelingen openlijk prediken en voor hun eigen politieke doeleinden aanwenden,³⁶⁵ zoals de Communistische Partij van de Russische Federatie,³⁶⁶ de Liberaal-Democratische Partij van Rusland³⁶⁷ van Vladimir Zjirinovski of de *Rodina* van Dmitri Rogozin.³⁶⁸ Deze partijen zijn vertegenwoordigd in de Staatsdoema. Daarnaast bestaat in Rusland een aantal organisaties of groeperingen die de ideeën van het (neo)nazisme en racisme – vaak vermengd met ideeën van Slavische suprematie – prediken, waarvan de Slavische Unie³⁶⁹ waarschijnlijk de grootste en de meest bekende organisatie is. De overgrote meerderheid van racistisch gemotiveerde aanslagen wordt toegeschreven aan de leden van dergelijke organisaties.³⁷⁰ Het aantal leden van racistische groeperingen³⁷¹ is in de afgelopen jaren gestaag gestegen en wordt momenteel geschat op circa 50.000

Zie ook RFE/RL, [Russia: Rights Watchdogs Warn of Emerging Nationalist Paramilitary Groups](#), 15 augustus 2005.

³⁶⁵ Het meest bekende voorbeeld van dergelijke uitlatingen die in de verslagperiode plaatsvond was de zogenaamde “Brief van 500”. Deze, door de bekende Russische publicist Nazarov opgestelde open brief aan de Russische autoriteiten, die in een aantal Russische kranten werd gepubliceerd, verscheen kort voor de 60^e herdenking van de bevrijding van het concentratiekamp Auschwitz. In de brief werden de Russische autoriteiten opgeroepen om de strafvervolgning van ultranationalisten onmiddellijk te staken en alle veroordelingen van – in de woorden van de brief – “Russische patriotten” te herzien. Als rechtvaardiging voor de daden van de ultranationalisten werden onder andere de eeuwenoude mythe, volgens welke joden het bloed van christelijke kinderen in hun riten gebruiken, en de bloedschuld voor de dood van Jezus aangehaald. Deze brief werd door, onder andere, enkele leden van de Doema ondertekend (waaronder leden van de *Rodina*). Zie in deze context ook The Financial Times, [Russian MPs seek ban on Jewish groups](#), 25 januari 2005.

³⁶⁶ Коммунистическая партия Российской Федерации; zie <http://www.cprf.ru> [laatst geraadpleegd op 10 december 2005].

³⁶⁷ Либерально-демократическая партия России; zie <http://www.ldpr.ru> [laatst geraadpleegd op 10 december 2005].

³⁶⁸ Родина; zie <http://www.rodina.ru> [laatst geraadpleegd op 10 december 2005]. *Rodina* betekent letterlijk “het Moederland” in het Russisch. Tijdens de verkiezingscampagne voor de lokale verkiezingen in Moskou die in december 2005 plaatsvonden, liet *Rodina* een televisiespot uitzenden, waarop enkele mannen van zichtbaar niet-Russische etnische afkomst een watermeloen aan het eten waren en de etensresten op de grond gooiden. Nadat zij door een man werden aangesproken met de vraag “Verstaat u soms geen Russisch?” verscheen in beeld de slogan “Wij gaan deze stad schoonvegen!”; zie bijvoorbeeld Rzeczpospolita, [Rasistowska kampania wyborcza](#), 9 november 2005. Uiteindelijk werd de partij door de rechter van de kieslijst verwijderd wegens aanzetten tot rassenhaat; zie ook NRC Handelsblad, [In Moskou groeit steun voor xenofobe partijen](#), 10-11 december 2005; Gazeta Wyborcza, [Jedna Rosja wygrała wybory w Moskwie](#), 5 december 2005 en [Partia Rodina wykorzystuje zamieszki we Francji do rozbudzenia nacjonalizmu](#), 8 november 2005.

³⁶⁹ Славянский Союз; zie <http://www.demushkin.com> [laatst geraadpleegd op 10 december 2005].

³⁷⁰ Zie bijvoorbeeld RFE/RL, [Russia: Rights Groups Say Fascism, Racism Flourishing](#), 5 mei 2005 of [Russia: Rights Watchdogs Warn of Emerging Nationalist Paramilitary Groups](#), 15 augustus 2005.

³⁷¹ Het aantal racistische groepen wordt door Freedom House, [Nations in Transit 2005, Russia](#), juni 2005, geschat op circa 50 groepen.

personen in heel Rusland.³⁷² Dit fenomeen is vooral in de grote steden zichtbaar, met in Moskou circa 5.500 leden van dergelijke groeperingen, 3.000 in Sint-Petersburg, 3.000 in Nizhny Novgorod en 2.500 in Rostov aan de Don.³⁷³

In de Russische Federatie, waar de bevolking voor circa 82% uit etnische Russen bestaat,³⁷⁴ worden de – uiterlijk goed herkenbare – migranten uit de Kaukasus en Centraal-Azië het meest gebruikt als zondebok voor alle problemen.³⁷⁵ Alleen buitenlandse kleurlingen (met name Afrikanen en Aziaten) worden geconfronteerd met nog meer vooroordelen.³⁷⁶ De maatschappelijke discriminatie van specifiek de Tsjetsjeense bevolkingsgroep is het afgelopen decennium gestaag gegroeid, als gevolg van problemen veroorzaakt door de grote stroom ontheemden die niet adequaat werd opgevangen door de autoriteiten, de terroristische acties gepleegd door Tsjetsjenen,³⁷⁷ de aantallen Russische soldaten en agenten die zijn omgekomen in Tsjetsjenië en de circa half miljoen Russen die vaak met haatgevoelens en psychische problemen terugkeerden na te hebben gediend bij het leger of politie in Tsjetsjenië. Tsjetsjenen worden in het algemeen beschouwd als crimineel en agressief.³⁷⁸ Deze vooroordelen worden gevoed door diverse factoren. De achtergestelde economische positie van Tsjetsjeense ontheemden, hun ervaring met jaren van wetteloosheid en grootschalige criminaliteit in Tsjetsjenië in combinatie met de van nature hechte, gesloten en geïsoleerde Tsjetsjeense gemeenschap leidden tot een relatief omvangrijke Tsjetsjeense maffia en andersoortige criminaliteit in de grote steden van Rusland.³⁷⁹ Voorts schrijft de

³⁷² Zie in deze context ook RFE/RL, [Russia: Racist Attacks Plague St.Petersburg](#), 30 september 2005 of Freedom House, [Nations in Transit 2005, Russia](#), juni 2005. The Independent, [Violence and hatred in Russia's new skinhead playground](#), 25 januari 2005 schat het aantal skinheads in Rusland op circa 60.000 personen.

³⁷³ Andere steden met relatief grote groepen zijn: Pskov, Kaliningrad, Jekaterinenburg, Krasnodar, Voronezh, Samara, Saratov, Krasnojarsk, Ikrutsk, Omsk, Tomsk, Vladivostok, Rjazan en Petrozavodsk. Door de Russische autoriteiten wordt het aantal leden van racistische groepen geschat op circa 10.000; RFE/RL, [Russia: Rights Watchdogs Warn of Emerging Nationalist Paramilitary Groups](#), 15 augustus 2005. Zie ook US Department of State, [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005.

³⁷⁴ Volgens Foreign & Commonwealth Office, [Country Profile: Russia](#), verkrijgbaar via <http://www.fco.gov.uk> [laatst geraadpleegd op 20 september 2005] bestaat de bevolking van de Russische Federatie voor 81,5% uit etnische Russen, 3,8% etnische Tataren, 3% Oekraïners en daarnaast meer dan 100 andere etnische groepen.

³⁷⁵ Zie ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, [Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation](#), Doc. 10568, 3 juni 2005.

³⁷⁶ Zie The Independent, [Violence and hatred in Russia's new skinhead playground](#), 25 januari 2005 of Gazeta Wyborcza, [Petersburg poluje na czarnoskórych studentów](#), 24 april 2006.

³⁷⁷ Zie bijvoorbeeld RFE/RL, [Russia: Rights Groups Say Fascism, Racism Flourishing](#), 5 mei 2005.

³⁷⁸ Zie in deze context bijvoorbeeld St. Petersburg Times, [Citizens Cool on Outsiders](#), 29 maart 2005.

³⁷⁹ Zie in deze context bijvoorbeeld Prague Watchdog, [Caucasian and Chechen phobias within Russian society](#), 23 januari 2006.

traditionele Tsjetsjeense cultuur wraak voor in geval van belediging of aantasting van de familie-eer. Een meningsverschil of (vermeende) belediging kan daarom snel leiden tot geweld.

Volgens artikel 282 van het Russische Wetboek van Strafrecht is het aanzetten tot rassenhaat strafbaar. In de verslagperiode zijn enkele veroordelingen op grond van dit artikel uitgesproken.³⁸⁰

Racistisch geweld

Racistisch geweld komt regelmatig voor in Rusland.³⁸¹ Niet alleen Tsjetsjenen, maar ook andere niet-Russische groepen worden hier slachtoffer van. Het betreft met name Kaukasische volkeren, personen afkomstig uit (Centraal-)Azië, Roma, joden en buitenlandse kleurlingen.³⁸² In 2004 verloren in Rusland naar schatting 44 personen het leven als gevolg van racistisch gemotiveerd geweld.³⁸³ In de periode januari tot en met juni 2005 vonden meer dan 200 racistisch gemotiveerde gevallen van geweld plaats, met 10 dodelijke slachtoffers.³⁸⁴ Het precieze aantal racistisch gemotiveerde aanvallen is echter niet bekend,³⁸⁵ omdat deze door de

³⁸⁰ Volgens artikel 282 van het Wetboek van Strafrecht kan het aanzetten tot haat gebaseerd op religie of etnische afkomst worden gestraft met een geldboete of een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar. In de eerste helft van 2005 werden vijf personen veroordeeld op grond van dit artikel, in zeven andere gevallen werd strafvervolging ingesteld. Ter vergelijking, in de eerste helft van 2004 werd één persoon veroordeeld op grond van artikel 282 van het Wetboek van Strafrecht.

³⁸¹ Zie ook NRC Handelsblad, In Moskou groeit steun voor xenofobe partijen, 10-11 december 2005.

³⁸² Volgens een door Moscow Bureau for Human Rights, Racism, xenophobia, ethnic discrimination and anti-Semitism in Russia (January-June 2005), 2005, koestert 14,8% van de Russische bevolking negatieve gevoelens jegens Tsjetsjenen, gevolgd door Azeri (5,1%), Armeniërs (4,1%) en personen afkomstig uit de Kaukasus in het algemeen (6%). Zie ook The Independent, Violence and hatred in Russia's new skinhead playground, 25 januari 2005 of Gazeta Wyborcza, Atak na synagogę w centrum Moskwy, 11 januari 2006. Zie in deze context ook Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

³⁸³ Rusnet, Student Fear in Russia's "Capital of Race Hatred", 13 oktober 2005; Amnesty International, Russian Federation: Events covering January – December 2004, 2005 of The Independent, Violence and hatred in Russia's new skinhead playground, 25 januari 2005.

³⁸⁴ Moscow Bureau for Human Rights, Racism, xenophobia, ethnic discrimination and anti-Semitism in Russia (January-June 2005), 2005.

³⁸⁵ Volgens Gazeta Wyborcza, W Rosji narast rasizm, 11 oktober 2005 vonden in Rusland in 2004 circa 200 racistisch gemotiveerde geweldsincidenten plaats. In de eerste helft van 2005 vonden, volgens dezelfde bron, meer dan 230 racistisch gemotiveerde geweldsincidenten plaats. The Economist, Russian xenophobia; The new Jews, schat het aantal racistisch gemotiveerde geweldsincidenten in 2004 op circa 300.

Russische autoriteiten vaak als niet-racistisch gemotiveerde vormen van criminaliteit (bijvoorbeeld vandalisme) worden beschouwd.³⁸⁶

De federale regering startte in 2001 een programma voor de bevordering van tolerantie.³⁸⁷ Het programma behelst een hotline, speciale rechtshulpkantoren voor slachtoffers van discriminatie en cursussen op scholen en universiteiten. Tot nu toe heeft het programma heel weinig succes, deels doordat onder de overheidsfunctionarissen zelf racisme voorkomt.³⁸⁸ Overigens heeft president Poetin in officiële uitspraken herhaaldelijk opgeroepen tot verdraagzaamheid en een harde aanpak van vreemdelingenhaat.³⁸⁹ In de eerste helft van 2005 werden 21 personen veroordeeld voor het plegen van zware misdrijven met een etnisch gemotiveerd element.³⁹⁰

Woonregistratie en sociaal-economische rechten

Op basis van de Grondwet en de federale wetgeving heeft een ieder die legaal op het grondgebied van de Russische Federatie verblijft het recht zich te vestigen waar hij wil. De registratieplicht behelst formeel niet meer dan het informeren van de politie over het nieuwe woon- of verblijfadres.³⁹¹ In de praktijk wordt de wetgeving, die de vrijheid van vestiging waarborgt, niet (geheel) geïmplementeerd. Het verkrijgen van permanente – maar ook tijdelijke – woonregistratie vormt een probleem voor veel migranten. Dit geldt in het

³⁸⁶ Zie bijvoorbeeld The Independent, [Violence and hatred in Russia's new skinhead playground](#), 25 januari 2005; RFE/RL, [Russia: Rights Watchdogs Warn of Emerging Nationalist Paramilitary Groups](#), 15 augustus 2005; Rusnet, [Student Fear in Russia's "Capital of Race Hatred"](#), 13 oktober 2005; The Moscow Times, [Peruvian Student Killed in Voronezh](#), 11 oktober 2005; Gazeta Wyborcza, [Petersburg poluje na czarnoskórych studentów](#), 24 april 2006 of US Department of State, [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005.

³⁸⁷ De financiering van het programma zou per 1 januari 2005 worden beëindigd. Naar aanleiding van protesten van niet-gouvernementele organisaties werd de financiering van dit programma verlengd tot 2010.

³⁸⁸ Zie in deze context ook Moscow Bureau for Human Rights, [Nazi skinheads in modern Russia](#), (ongedateerd), verkrijgbaar via <http://antirasizm.ru> [laatst geraadpleegd op 8 december 2005] of US Department of State, [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005.

³⁸⁹ Zo heeft president Poetin in een televisie-uitzending van 27 september 2005 zijn verontschuldiging aangeboden voor de gevallen van racistisch geweld en gezworen de daders van racistisch gemotiveerde aanvallen hard aan te pakken; zie bijvoorbeeld Bigotry Monitor, [Putin vows to make skinheads disappear from the map](#), 7 oktober 2005, verkrijgbaar via <http://www.icare.to> [laatst geraadpleegd op 6 december 2005]. Zie ook Moscow Bureau for Human Rights, [Racism, xenophobia, ethnic discrimination and anti-Semitism in Russia \(January-June 2005\)](#), 2005.

³⁹⁰ Moscow Bureau for Human Rights, [Racism, xenophobia, ethnic discrimination and anti-Semitism in Russia \(January-June 2005\)](#), 2005.

³⁹¹ Zie paragraaf 4.2 voor meer informatie over woonregistratie en documenten.

algemeen voor alle migranten, maar in het bijzonder voor ontheemden afkomstig uit Tsjetsjenië.

Het verkrijgen van woonregistratie is een van de grootste problemen waarmee ontheemde Tsjetsjenen worden geconfronteerd. Volgens de mensenrechtenorganisatie *Memorial* bestaan in vrijwel alle regio's van de Russische Federatie geheime richtlijnen die de mogelijkheid van het verkrijgen van registratie door Tsjetsjenen beperken.³⁹² Voorts vormt het vinden van een woonadres – hetgeen noodzakelijk is voor het verkrijgen van registratie – een grote barrière.³⁹³ Personen die over voldoende middelen beschikken om zelf een woning te kopen, ondervinden doorgaans geen problemen.³⁹⁴ Hetzelfde geldt voor personen die (tijdelijk) bij familie of vrienden kunnen intrekken en zich aldaar kunnen registreren. Voor de overigen blijkt het zeer moeilijk een verhuurder te vinden die bereid is zijn huis aan een Tsjetsjeen te verhuren; dit wegens een combinatie van maatschappelijke discriminatie³⁹⁵ en de wens problemen met de autoriteiten te vermijden.³⁹⁶ Vaak vragen verhuurders extra huur aan Tsjetsjenen. Incidenteel zetten politieagenten een verhuurder van een woonruimte onder druk om de woonregistratie van de Tsjetsjeen in kwestie niet langer te ondersteunen.³⁹⁷ In de praktijk komt het geregeld voor dat Tsjetsjenen op een ander adres (in dezelfde stad) wonen, dan waar zij geregistreerd staan.³⁹⁸ Bij controles kan dit aanleiding geven tot problemen.

In de gevallen waarin het een Tsjetsjeense ontheemde alsnog lukt om zich in zijn nieuwe verblijfplaats te registreren, wordt normaal gesproken tijdelijke woonregistratie – doorgaans voor een periode van maximaal 6 maanden – verleend. De procedure is echter zeer tijdrovend, complex en vol met bureaucratische obstakels, waarbij het veelvuldig voorkomt dat betrokken functionarissen duidelijk laten merken dat Tsjetsjenen niet welkom zijn in hun

³⁹² Zie “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. Volgens deze bron voeren de regio's Moskou, Krasnodar, en de deelrepubliek Kabardië-Balkarië het meest restrictieve beleid op dit gebied.

³⁹³ Dit geldt met name voor het verkrijgen van permanente woonregistratie.

³⁹⁴ In een aantal regio's vormt permanente woonregistratie echter een van de voorwaarden voor het aankopen van onroerend goed. Deze voorwaarde is in strijd met de federale wetgeving.

³⁹⁵ Er zijn gevallen bekend van contactadvertenties die woonruimte te huur aanbieden, waarin vermeld wordt dat niet-etnische Russen niet hoeven te reageren.

³⁹⁶ Indien men een woonruimte huurt, is voor het verkrijgen van woonregistratie een verklaring van de verhuurder nodig. Het komt in de praktijk voor dat, alvorens tot registratie van Tsjetsjenen over te gaan, de verhuurder door de autoriteiten – doorgaans politie – wordt benaderd met de vraag of hij weet dat de huurder uit Tsjetsjenië afkomstig is.

³⁹⁷ Onder andere “Memorial” Human Rights Center, Offener Brief vom 16.10.2005 “An die Gerichte, Anwälte und Migrationsbehörden in Deutschland”, in: Asylmagazin, 11/2005.

³⁹⁸ Tsjetsjeense ontheemden staan niet zelden (tijdelijk) geregistreerd bij familie of vrienden, terwijl zij op een ander adres daadwerkelijk verblijven.

verblijfplaats. Vaak moeten steekpenningen worden betaald. Dit geldt ook voor het verlengen van tijdelijke registratie. Bovendien wordt in verschillende regio's een bijzonder beleid ten aanzien van Tsjetsjenen gevoerd die om woonregistratie verzoeken. Dikwijls worden hun vingerafdrukken afgenomen, worden politiefoto's gemaakt en wordt extra achtergrondonderzoek gedaan.

Volgens de federale wetgeving, die nader werd geïnterpreteerd in vonnissen van hogere gerechtshoven, mag de uitoefening van sociale en economische rechten niet afhankelijk worden gesteld van het tonen van woonregistratie. In de praktijk wordt voor tal van handelingen echter wel om een registratiebewijs gevraagd.³⁹⁹ Op 1 januari 2005 is de nieuwe Wet op de monetisatie van vrijstellingen⁴⁰⁰ in werking getreden. Op grond van deze wet werd een aantal bevoegdheden op het gebied van sociaal-economische rechten, met name op het gebied van gezondheidszorg en bepaalde aan (ouderdoms- of anderszins) pensioenen verbonden rechten, naar de lokale overheden overgeheveld. De implementatie van deze wet heeft ertoe geleid dat deze rechten in de praktijk voorbehouden blijven aan personen die over permanente woonregistratie beschikken.⁴⁰¹

In veel regio's, waaronder bijvoorbeeld Moskou,⁴⁰² mogen werkgevers alleen mensen in dienst nemen die over woonregistratie beschikken.⁴⁰³ Aan werkgevers die ongeregistreerde werknemers in dienst hebben, kan een hoge boete worden opgelegd. Voorts zijn gevallen bekend waarbij werkgevers door overheidsfunctionarissen onder druk gezet werden geen Tsjetsjenen in dienst te

³⁹⁹ Zie bijvoorbeeld Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005.

⁴⁰⁰ Закон о монетизации льгот № 122-ФЗ; letterlijk vertaald "Wet op de monetisatie van vrijstellingen". Met de inwerkingtreding van deze wet werd de aanspraak in natura op bepaalde sociale rechten, met name het recht op gezondheidszorg, omgezet in een financiële tegemoetkoming, welke tegemoetkoming beheerd en uitbetaald wordt door de lokale autoriteiten in de woonplaats van betrokkene; zie bijvoorbeeld Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005 of De Groene Amsterdammer, Wel macht, geen idee, 28 oktober 2005. Voor enkele kritische opmerkingen over deze wet zie bijvoorbeeld Н. Лебедева, 122-й закон: правовые и социальные последствия, in: Человек и Труд, No. 4, 2005. Deze, in Rusland zeer onpopulaire maatregel, leidde tot grootschalige protesten en demonstraties; zie bijvoorbeeld Guardian, The view from...Russia, 14 januari 2005.

⁴⁰¹ "Memorial" Human Rights Center / "Migration Rights" Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. Volgens de Ombudsman van de Russische Federatie werd deze wet "te haastig" en onzorgvuldig geïmplementeerd; zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

⁴⁰² Zie bijvoorbeeld NRC Handelsblad, In Moskou groeit steun voor xenofobe partijen, 10-11 december 2005.

⁴⁰³ Dergelijke regelingen zijn in strijd met de federale wetgeving.

nemen, dan wel hen te ontslaan. Daarnaast ondervinden Tsjetsjenen problemen bij het vinden van werk doordat zij vaak bepaalde documenten, zoals het werkboekje, niet kunnen overleggen omdat zij het niet mee hebben kunnen nemen bij hun vlucht uit Tsjetsjenië. De grootste belemmering voor het vinden van werk is echter de maatschappelijke discriminatie.⁴⁰⁴

Voor wat betreft gezondheidszorg geldt dat overal in Rusland toegang bestaat tot noodhulp, waarbij het niet relevant is of betrokkene wel of niet over woonregistratie beschikt. Ook de toegang tot specialistische medische instellingen voor bijzondere ingrepen en behandelingen is in theorie mogelijk voor alle staatsburgers van de Russische Federatie.⁴⁰⁵ In de praktijk geldt echter dat sinds de inwerkingtreding van de Wet op de monetisatie van vrijstellingen de toegang tot medische voorzieningen alleen mogelijk is voor personen die over permanente woonregistratie beschikken.⁴⁰⁶ Overigens geldt in Rusland dat alle patiënten, ongeacht hun etnische afkomst of vorm van woonregistratie, in de praktijk in vrijwel alle gevallen moeten betalen voor gezondheidszorg die in theorie gratis verstrekt behoort te worden. Het ziekenhuispersoneel probeert op deze wijze hun lage salarissen aan te vullen.

De Russische wetgeving en jurisprudentie geven iedere burger het recht onderwijs te volgen, ook als zij niet over woonregistratie beschikken. In de praktijk komt het voor dat scholen een kind weigeren omdat de ouders niet over woonregistratie beschikken.⁴⁰⁷

⁴⁰⁴ Zie ook “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. Andere reden dat Tsjetsjeense ontheemden dikwijls moeite hebben een baan te vinden, zijn hun vaak gebrekkige beheersing van de Russische taal en hun doorgaans relatief lage opleidingsniveau.

⁴⁰⁵ Het betreft hier specialistische medische instellingen die door de federale autoriteiten worden gefinancierd. In Rusland bestaan verschillende instellingen die gespecialiseerd zijn in de behandeling van een aantal – vaak min of meer zeldzame – aandoeningen, zoals (bepaalde) vormen van kanker of hartaandoeningen. Dergelijke ziektes worden doorgaans niet in ‘gewone’ ziekenhuizen behandeld en de patiënt wordt, door zijn eigen arts in de regio, doorverwezen naar een specialistische instelling.

⁴⁰⁶ “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005.

⁴⁰⁷ Zie “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. Een niet onaanzienlijk aantal Tsjetsjeense ouders laat hun kinderen niet naar school gaan, deels wegens discriminatie waar hun kinderen op school bloot aan kunnen staan, deels omdat de kinderen moeite hebben het onderwijs te volgen (zij spreken vaak slecht Russisch en hebben in Tsjetsjenië veel onderwijs gemist), en deels omdat de ouders dikwijls zelf weinig onderwijs hebben genoten en er daardoor niet altijd evenzeer het belang van inzien. Ook komt het voor dat ongeregistreerde ouders hun kinderen niet naar school durven laten gaan, omdat bij de politie bekend wordt waar zij wonen.

Ook andere sociale rechten, zoals het recht op bijstand, worden in de praktijk vaak afhankelijk gesteld van het bezit van woonregistratie.⁴⁰⁸ Dit geldt overigens ook voor bepaalde handelingen, zoals het inschrijven van een huwelijk.⁴⁰⁹

Identiteitscontroles, huiszoekingen, detentie en mishandeling

Op basis van de Politiewet mag een agent een burger alleen om identiteitsdocumenten vragen indien er een gegronde verdenking bestaat dat de persoon in kwestie een overtreding of misdrijf begaat. Fouilleren en het doorzoeken van bagage is alleen toegestaan indien er gereede verdenking bestaat dat de persoon in kwestie wapens, explosieven of drugs bij zich heeft.⁴¹⁰

In de praktijk worden mensen die uiterlijk herkenbaar zijn als afkomstig uit de Kaukasus veel vaker dan anderen aangehouden voor identiteitscontrole, wanneer zij een agent passeren.⁴¹¹ Iemand die niet over de juiste documenten beschikt, kan een boete krijgen of – hetgeen minder vaak voorkomt – de gemeente worden uitgezet.⁴¹² Ook worden Tsjetsjenen doorgaans gefouilleerd, worden hun tassen doorzocht en worden zij ondervraagd. Personen die niet over registratie beschikken, worden meegenomen naar het politiebureau.⁴¹³

Tsjetsjenen worden, zeker in vergelijking met andere etnische groepen, regelmatig meegenomen naar het politiebureau voor nader verhoor, zonder dat er een duidelijke, legale aanleiding voor is. Dit geldt ook voor personen die over registratie beschikken, mede doordat er veel valse registratiebewijzen in omloop zijn.⁴¹⁴

Met name in de periode van verhoor en voorarrest komt mishandeling veelvuldig voor; bij Tsjetsjeense arrestanten nog vaker dan bij anderen. Vaak worden de

⁴⁰⁸ “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. Zie ook US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005.

⁴⁰⁹ Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005.

⁴¹⁰ Artikel 11 van de Politiewet van 1991.

⁴¹¹ Onder andere bij de ingang van de metro, treinstations, (grote) openbare markten of andere openbare gebouwen en plekken staan doorgaans agenten. Zie onder andere US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005 en Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005, 8 maart 2006.

⁴¹² Indien de persoon in kwestie Russisch staatsburger is, kan hij de gemeente worden uitgezet. Uitzetting van Tsjetsjenen naar Tsjetsjenië vindt niet plaats. Buitenlanders zonder de juiste documenten kunnen worden uitgezet naar het land van herkomst.

⁴¹³ Doorgaans verlangt de politie tevens steekpenningen.

⁴¹⁴ Zie in de context van valse registratiebewijzen “Memorial” Human Rights Center, Offener Brief vom 16.10.2005 “An Gerichte, Anwälte und Migrationsbehörden in Deutschland, in Asylmagazin 11/2005.

arrestanten onder druk gezet om bepaalde misdaden te bekennen.⁴¹⁵ De politiepraktijk om bewijzen te falsificeren door zogenaamd bij het fouilleren drugs, wapens of explosieven aan te treffen is in de verslagperiode verder afgenomen, maar komt in incidentele gevallen nog steeds voor.⁴¹⁶

Over het algemeen kan worden gesteld dat identiteitscontroles en aanhoudingen relatief vaker en intensiever worden uitgevoerd in grote steden – met name steden die in het verleden getroffen werden door een terroristische aanslag – en op plekken die als doel voor terroristische aanslagen zouden kunnen fungeren, zoals plaatsen waar veel mensen bij elkaar komen (trein- of metrostations, markten, evenementen) of overheidsgebouwen.

Het komt voor dat politieagenten in buurten of flats, waarvan zij weten dat er veel Tsjetsjenen wonen, aan huis controleren of de bewoners over de juiste registratie beschikken. Ongeregistreerde bewoners en mensen die op een ander adres dan hun daadwerkelijke woonadres geregistreerd staan, dienen dan steekpenningen te betalen. Voorts wordt bedreigd met of overgegaan tot uitzetting uit de gemeente.

Gerichte huiszoeken vinden eveneens met enige regelmaat plaats bij zowel geregistreerde als ongeregistreerde Tsjetsjenen, geregeld ook zonder dat de politie over de vereiste machtiging beschikt. Deze huiszoeken vinden doorgaans op ruwe wijze plaats. Het komt geregeld voor dat de bewoners agressief behandeld worden en dat een deel van hun bezittingen wordt vernield of gestolen. Soms worden bewoners meegenomen naar het politiebureau voor nader verhoor.

Rechtsgang

De Grondwet van de Russische Federatie bepaalt dat de rechterlijke macht volledig onafhankelijk is.⁴¹⁷ In de praktijk is in Rusland weinig sprake van een

⁴¹⁵ Onder andere Amnesty International, Russian Federation; Events covering January – December 2004, 2005 of Demos, Situation in the Russian law-enforcement system and its influence on human rights observance, maart 2005. Amnesty International spreekt in deze context van ‘routinematig gebruik van foltering’. Zie in deze context ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005 en US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005, 8 maart 2006.

⁴¹⁶ Zie “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. In deze context wordt een afname van “druggerelateerde” zaken gesignaleerd. Het aantal gefalsificeerde zaken gerelateerd aan terrorisme is daarentegen gestegen. Zie in deze context ook Amnesty International, Russian Federation, Covering events from January – December 2004, 2005. Personen die verdacht worden van ‘aan terrorisme gerelateerde activiteiten’ mogen sinds 2004 tot maximaal 30 dagen in voorarrest worden gehouden zonder een formele aanklacht. Dergelijke praktijken beperken zich echter niet alleen tot etnische Tsjetsjenen; zie bijvoorbeeld Reformatorisch Dagblad, “Rusland verzint terreurzaken”, 4 augustus 2005.

⁴¹⁷ Zie artikel 121, lid 1 van de Grondwet van de Russische Federatie.

onafhankelijke rechterlijke macht. Vooral de invloed die de uitvoerende macht op de rechterlijke macht uitoefent, corruptie en het gebrek aan middelen worden als problematisch genoemd.⁴¹⁸ Daarnaast geldt dat, ondanks enige verbeteringen, de Russische rechters in algemene zin nog steeds, conform oude sovjetgebruiken, vrijwel altijd de eis van de *Prokuratura* (Openbaar Ministerie) overnemen.⁴¹⁹

Eenieder wiens mensenrechten door de staat of zijn organen zijn geschonden, kan zich wenden tot de rechter.⁴²⁰ De Russische Grondwet kent tevens een aantal basisbeginselen, die het recht op eerlijk procesverloop waarborgen.⁴²¹ In algemene zin geldt dat deze rechten en basisbeginselen in de praktijk niet altijd worden nageleefd.⁴²² Daarnaast is de corruptie bij politie en rechters nog steeds groot, waardoor het vaak mogelijk is om door betaling van steekpenningen gerechtelijke vervolging af te kopen, vrijgesproken te worden of een lichtere straf te krijgen.⁴²³

In de praktijk proberen weinig Tsjetsjenen hun recht te halen door een klacht in te dienen en – indien dat geen resultaat oplevert – een rechtszaak aan te spannen. De kans op succes is immers gering en het vereist veel moed, doorzettingsvermogen, geld en een grote mondigheid. Vooral ongeregistreerde Tsjetsjenen deinzen bovendien terug voor het indienen van klachten, omdat zij en hun familie dan extra problemen kunnen krijgen met de politie of andere personen en instanties waartegen de klacht was gericht. Verreweg de meeste rechtszaken die door Tsjetsjenen waren aangespannen om – vaak met de hulp van niet-gouvernementele organisaties – hun recht te halen, zijn door hen verloren, zelfs wanneer zij over duidelijke bewijzen beschikten om hun zaak te ondersteunen. Ook in gevallen van ernstige maatschappelijke discriminatie wordt in een meerderheid van de gevallen geen adequate actie ondernomen door de autoriteiten. Daarnaast komt het in de

⁴¹⁸ Zie bijvoorbeeld US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005; Freedom House, Nations in Transit 2005, Russia, juni 2005 of Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005; Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005 of MosNews, Dismissed Judge Tells Putin His Staff Are Pressurizing Judiciary, 11 maart 2005. Zie in deze context ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Aanbeveling 1710 (2005) van 22 juni 2005 en Resolutie 1455 (2005) van 22 juni 2005 en Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

⁴¹⁹ Freedom House, Nations in Transit 2005, Russia, juni 2005.

⁴²⁰ Artikel 46, lid 2 van de Grondwet van de Russische Federatie. Dit recht is nader uitgewerkt in de Wet op het beroep op de rechter in geval van handelingen en besluiten, die de vrijheden en mensenrechten schenden van 27 april 1993, N° 197-ФЗ.

⁴²¹ Zie met name artikel 47 tot en met 51 van de Grondwet van de Russische Federatie.

⁴²² Zie bijvoorbeeld US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005.

⁴²³ Zie in deze context bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Co trzeci Rosjanin w ciągu ostatnich 5 lat dał łapówkę, 24 april 2006.

praktijk voor dat rechterlijke uitspraken door de autoriteiten niet worden geïmplementeerd.

Verschillen in de situatie van Tsjetsjenen

Overall in de Russische Federatie ondervinden Tsjetsjenen problemen, doorgaans samenhangend met discriminatie. Desalniettemin kan de situatie van individuele Tsjetsjenen sterk uiteenlopen, omdat deze afhangt van een groot aantal verschillende factoren.

In de eerste plaats dient onderscheid gemaakt te worden tussen etnische Tsjetsjenen die reeds lange tijd buiten Tsjetsjenië wonen en personen die recentelijk – in ieder geval na het uitbreken van het eerste Tsjetsjeense conflict – de deelrepubliek verlieten. Zoals gezegd, woont ongeveer een half miljoen etnisch Tsjetsjenen buiten Tsjetsjenië, waarvan een groot aantal reeds decennia lang. Voor een deel betreft het personen, en hun nakomelingen, die na de Tweede Wereldoorlog uit Tsjetsjenië werden gedeporteerd (zie paragraaf 2.2) en niet meer terugkeerden. Voor een ander deel bestaat deze groep uit personen, en hun nakomelingen, die met name in de jaren 60 en 70 op zoek naar werk Tsjetsjenië verlieten en zich elders in Rusland permanent vestigden. Deze personen beschikken in principe over permanente woonregistratie, en doorgaans ook over werk en sociale netwerken in de plaats van hun verblijf. Om die redenen is hun situatie in het algemeen aanzienlijk beter dan de situatie van Tsjetsjeense ontheemden.

Het verkrijgen van (tijdelijke) woonregistratie vormt een van de grootste problemen waarmee Tsjetsjeense ontheemden worden geconfronteerd. Hierdoor kunnen zij geen, of in beperkte mate, gebruik maken van sociaal-economische rechten, zoals gezondheidszorg of pensioenen. De positie van Tsjetsjenen met een permanente woonregistratie of aan wie de status van gedwongen migrant is verleend, is beter dan die van ontheemden met een tijdelijke registratie. Ontheemden zonder enige vorm van registratie verkeren in de moeilijkste positie.

Omgevingsfactoren die van invloed zijn op de situatie van Tsjetsjenen in een bepaalde plaats/regio zijn onder andere:

- aanwezigheid van een Tsjetsjeense gemeenschap in de plaats van vestiging, alsmede omvang van die gemeenschap en periode dat die daar reeds woonachtig is;
- algemene politieke situatie (bijvoorbeeld of er spanningen zijn tussen verschillende bevolkingsgroepen of tussen moslims en christenen);
- algemene sociaal-economische situatie in de betreffende plaats/regio;
- of (recentelijk) in die plaats/regio aanslagen zijn gepleegd door Tsjetsjeense terroristen.

Voor zover bekend, kan er echter nog steeds van worden uitgegaan dat in het algemeen Tsjetsjenen in Moskou, Stavropol, Krasnodar en Sint-Petersburg meer problemen als gevolg van discriminatie ondervinden dan in Saratov, Nizhny Novgorod, Volgograd, Tjumen en Nizhnevartovsk (Siberië).

Voorts hangt de positie van individuele Tsjetsjeense ontheemden in belangrijke mate af van persoonlijke factoren, zoals:

- aanwezigheid van familie en vrienden die in staat en bereid zijn betrokene op te vangen;
- de mate van beheersing van de Russische taal;
- opleidingsniveau;
- financiële situatie.

Er zijn vrijwel geen etnische Tsjetsjenen woonachtig buiten de noordelijke Kaukasus en de grote Russische steden. De ontheemden trekken vrijwel nooit naar regio's waar geen Tsjetsjeense gemeenschap aanwezig is om hen te helpen een nieuw bestaan op te bouwen.⁴²⁴ Over het algemeen ondervinden Tsjetsjenen meer problemen in de steden dan op het platteland.

Buiten de noordelijke Kaukasus kennen de volgende regio's een (relatief) grote Tsjetsjeense gemeenschap: Moskou, Astrachan, de autonome republiek Basjkirostan, republiek Kalmukkië, republiek Komi, Pskov, Rostov, Sint-Petersburg, Samara, Saratov, Stavropol, Sverdlovsk, Tambov, Tjumen, Vladimir, Volgograd en Voronezj.⁴²⁵

Aangezien de regio's Moskou, Stavropol, Krasnodar, Sint-Petersburg en Volgograd relatief welvarend zijn en er reeds decennia een Tsjetsjeense gemeenschap woonachtig is, waarvan velen rijk zijn geworden als bijvoorbeeld zakenlui, trokken veel ontheemden naar deze regio's. Zij zijn overigens niet de enigen. In de periode sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie zijn enkele miljoenen migranten uit Rusland en de voormalige Sovjetrepublieken naar met name deze regio's getrokken in de hoop te kunnen delen in de relatieve welvaart en dynamische economie. De lokale bevolking, die voor een aanzienlijk deel net als zoveel andere Russen onder de armoedegrens leeft, ziet alle migranten ongeacht hun etnische afkomst als een bedreiging.

⁴²⁴ Zie bijvoorbeeld ECRE, Guidelines on the Treatment of Chechen Internally Displaced Persons (IDPs), Asylum Seekers & Refugees in Europe, PP2/05/2005/Ext/CR, juni 2005 of Österreichisches Rotes Kreuz, bericht aan BAA Grundsatz- und Dublinabteilung, 14 oktober 2004.

⁴²⁵ Zie Österreichisches Rotes Kreuz, bericht aan BAA Grundsatz- und Dublinabteilung, 14 oktober 2004. In de plaatsen in Siberië betreft het met name personen, en hun nakomelingen, die na de Tweede Wereldoorlog uit Tsjetsjenië werden gedeporteerd (zie paragraaf 2.2) en niet meer terugkeerden.

In de regio Moskou wonen in totaal circa 200.000 etnische Tsjetsjenen.⁴²⁶ De meesten van hen zijn overigens geen ontheemden.⁴²⁷ Deze groep (niet-ontheemde) Tsjetsjenen ondervindt weliswaar problemen als gevolg van discriminatie, maar kan zich doorgaans relatief goed handhaven, uitzonderingen daargelaten. Belangrijk verschil met het merendeel van de ontheemden die na het uitbreken van het tweede Tsjetsjeense conflict naar Moskou gekomen (circa 10.000-20.000 personen), is dat de groep die al lange tijd in Moskou woont, vrijwel zonder uitzondering over een permanente woonregistratie in Moskou beschikt en daarmee aanspraak kan maken op alle sociaal-economische rechten die verbonden zijn aan het bezit van een *propiska*. Alle in Moskou verblijvende Tsjetsjenen worden door de autoriteiten (met name veiligheidsdiensten) nauwlettend in de gaten gehouden. Verscherpte controles van Tsjetsjenen vinden plaats ten tijde van bijvoorbeeld grote openbare evenementen, vaak als onderdeel van preventieve antiterroristische acties. Zo werden in de aanloop naar de 60^e viering van de overwinning op nazi-Duitsland verscherpte controles gehouden in de buurten in Moskou waar veel Tsjetsjenen wonen.⁴²⁸

In Volgograd verblijven naar schatting momenteel circa 28.000 Tsjetsjenen. Voor een aanzienlijk deel (circa 12.000) betreft het personen die zich reeds voor het uitbreken van het eerste Tsjetsjeense conflict in Volgograd hadden gevestigd. Voor deze categorie geldt dat zij reeds geruime tijd over permanente woonregistratie beschikken, en daarmee aanspraak kunnen maken op alle sociaal-economische rechten die aan het bezit van een *propiska* zijn verbonden. Personen die als gevolg van de Tsjetsjeense conflicten de deelrepubliek zijn ontvlucht vinden vaak onderdak bij Tsjetsjeense familie en vrienden. Het verkrijgen van – al dan niet tijdelijke – registratie is het grootste probleem waarmee deze groep geconfronteerd wordt.⁴²⁹ Aan deze groep wordt sporadisch door met name internationale organisaties humanitaire hulp (voedselpakketten) verstrekt.

Volgens *Memorial* hanteren de autoriteiten van de Krasnodar *krai*, waar circa 3.000 etnische Tsjetsjenen wonen,⁴³⁰ een van de meest strikte

⁴²⁶ Sommige bronnen schatten het aantal etnische Tsjetsjenen in de regio Moskou lager, op circa 100.000 personen. Österreichisches Rotes Kreuz, [bericht aan BAA Grundsatz- und Dublinabteilung](#), 14 oktober 2004 spreekt in dit geval van “mehrere hundert Tausend”.

⁴²⁷ Zie bijvoorbeeld Österreichisches Rotes Kreuz, [bericht aan BAA Grundsatz- und Dublinabteilung](#), 14 oktober 2004.

⁴²⁸ Een vergelijkbare situatie vond ook plaats in Kazan, de hoofdstad van de autonome Republiek Tatarstan, toen het duizendjarig bestaan van de stad werd gevierd; zie “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, [On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005](#), 2005.

⁴²⁹ Dit geldt overigens ook voor andere, niet-Russische, etnische groepen die in Volgograd verblijven.

⁴³⁰ Het betreft met name personen in etnisch gemengde huwelijken.

woonregistratieregimes.⁴³¹ In de praktijk is het voor migranten, en in het bijzonder Tsjetsjeense ontheemden, zeer moeilijk (tijdelijke) registratie in de Krasnodar *krai* te verkrijgen. Eind 2004 woonden in de Krasnodar *krai* 2.360 personen afkomstig uit Tsjetsjenië die over de status van gedwongen migrant beschikten.⁴³² Deze groep bestaat vooral uit etnische Russen, Tataren en Armeniërs.

In augustus 2005 werd in het dorp Jandyki (regio Astrachan) een etnisch Kalmukse jongen vermoord door enkele Tsjetsjeense jongeren naar aanleiding van een meningsverschil in de plaatselijke nachtbar. Na de begrafenis van de jongen ontstonden in het dorp rellen gericht tegen de gehele Tsjetsjeense gemeenschap, waarbij enkele gewonden vielen en enkele Tsjetsjeense huizen in brand werden gestoken.⁴³³ De onlusten leidden tot een massale inzet van federale troepen (1.100 agenten van de politie en veiligheidstroepen).⁴³⁴ In de verslagperiode vonden twee andere vergelijkbare incidenten plaats.⁴³⁵

⁴³¹ “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005. Zie in deze context ook “Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2003 – May 2004, 2004.

⁴³² Recentere gegevens zijn dezerzijds niet beschikbaar.

⁴³³ Volgens de Ombudsman van de Russische Federatie waren deze gebeurtenissen wel degelijk etnisch gemotiveerd; zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006.

⁴³⁴ Zie bijvoorbeeld Gazeta Wyborcza, Rosja: zamieszki w obwodzie astrachańskim, 19 augustus 2005; MosNews, South Russia Region Reports Mass Clashes With Ethnic Chechens, 19 augustus 2005; The Moscow Times, 1,100 Troops Sent to a Village, 22 augustus 2005; Regnum, Задержаны зачинщики погромов в Астраханской области, 19 augustus 2005 en Reuters, Troops sent to halt ethnic clash in Russia’s south, 19 augustus 2005.

⁴³⁵ Op 8 augustus 2005 onstonden in een dorp vlakbij Rostov ongeregeldheden tussen etnische Tsjetsjenen en de plaatselijke gemeenschap naar aanleiding van (geruchten over een) verkrachting van een plaatselijk meisje door een Tsjetsjeen. Het andere incident deed zich voor in Dagestan (zie paragraaf 4.3.2).

5 Specifieke groepen

5.1 Militaire dienstplicht in de Russische Federatie

De verplichting tot militaire dienst vloeit voort uit de Grondwet van de Russische Federatie.⁴³⁶ Deze verplichting, evenals alle aanverwante onderwerpen, is nader uitgewerkt in een reeks wetten.⁴³⁷

Op grond van de Federale wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst zijn alle mannelijke staatsburgers van de Russische Federatie in de leeftijd tussen 18 en 27 jaar dienstplichtig. Dit geldt ook voor mannen die in het buitenland verblijven.⁴³⁸ De duur van de militaire dienstplicht bedraagt bij de landmacht 12 maanden voor universitair opgeleiden en 24 maanden voor de rest. Bij de marine bedraagt de duur van de militaire dienstplicht 36 maanden. De regering is voornemens met ingang van 2008 de dienstduur terug te brengen tot één jaar, maar tegelijkertijd strenger te worden met het verlenen van uitstel of vrijstelling.⁴³⁹

De omstandigheden in het Russische leger zijn, voornamelijk voor dienstplichtigen, doorgaans zeer slecht. Tijdens de dienstperiode krijgen dienstplichtigen een zeer lage soldij en worden zij sterk in hun bewegingsvrijheid beperkt. Het komt niet zelden voor dat zij door hun meerderen gebruikt worden voor werk dat geen verband houdt met hun dienstplicht.⁴⁴⁰ Nieuwe rekruten worden onderworpen aan vernederingen en mishandeling, vaak in het kader van

⁴³⁶ Volgens artikel 59, eerste lid, van de Grondwet van de Russische Federatie is iedere staatsburger van de Russische Federatie verplicht het vaderland te verdedigen. De verplichting tot vervulling van de militaire dienstplicht vloeit voort uit het tweede lid van artikel 59 van de Grondwet van de Russische Federatie.

⁴³⁷ De rechtspositie van dienstplichtigen en personen in de militaire dienst is, volgens het Russische ministerie van Defensie, geregeld in de Federale wet op defensie van 31 mei 1996 N°61-ФЗ, Federale wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst van 28 maart 1998 N°53-ФЗ, Federale wet op de status van personen in de militaire dienst van 27 mei 1998 N°76-ФЗ en de Instructie op de oproep tot de militaire dienst van staatsburgers van de Russische Federatie N°587 (aangenomen op 1 juni 1999); zie <http://www.mil.ru> [laatst geraadpleegd op 28 september 2005].

⁴³⁸ Aan mannen die in het buitenland hun militaire dienstplicht vervullen, wordt echter vrijstelling verleend op grond van de Wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst.

⁴³⁹ Zie bijvoorbeeld MosNews, [Russia to Strip Youths of Chance to Avoid Military Service](#), 2 juli 2005.

⁴⁴⁰ Dienstplichtigen worden geregeld door hun meerderen tegen betaling aan derden 'uitgeleend' voor het vervullen van allerlei – meestal arbeidsintensieve – klussen, zoals het binnenhalen van de oogsten, bouw- en schoonmaakwerkzaamheden. Sinds oktober 2005 zijn dergelijke praktijken officieel verboden; zie The Moscow Times, [No More Free Labour for Soldiers](#), 11 oktober 2005. Zie ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, [Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation](#), Doc. 10568, 3 juni 2005.

brute ontgroeningrituelen.⁴⁴¹ Ziekte (met name tuberculose), corruptie, slechte huisvesting en slecht eten vormen eveneens een probleem.⁴⁴² Het sterftepercentage onder dienstplichtigen is aanmerkelijk hoger dan dat onder andere mannen van hun leeftijd, relatief vaak door zelfmoord,⁴⁴³ ongelukken en als gevolg van geweld door andere soldaten.⁴⁴⁴ Het moreel van de troepen is doorgaans (zeer) laag.⁴⁴⁵ Er zijn gevallen bekend van represailles – doorgaans bedreiging of mishandeling door medesoldaten of officieren – tegen dienstplichtigen die een klacht indienen over de omstandigheden in het leger.⁴⁴⁶

⁴⁴¹ Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005. Voor een gedetailleerde beschrijving van vernederingen en mishandeling van nieuwe rekruten door de al langer dienende soldaten en officieren zie Human Rights Watch, The Wrongs of Passage: Inhuman and Degrading Treatment of New Recruits in the Russian Armed Forces, oktober 2004. In het Russisch wordt dit fenomeen ook wel *djedovsjsjina* (дедовщина) genoemd. Zie in de context van *djedovsjsjina* ook IWPR, Ossetian Youths Dread Army Call-up, CRS No. 283, 21 april 2005. Zie ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Resolutie 1455 (2005) van 22 juni 2005, waarin de Raad van Europa de Russische autoriteiten oproept deze praktijk uit te bannen. Zie in deze context ook Freedom House, Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005; Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005 en US Department of State, Russia – Country Reports on Human Rights Practices – 2005, 8 maart 2006.

⁴⁴² Zie bijvoorbeeld Human Rights Watch, To Serve Without Health? Inadequate Nutrition and Health Care in the Russian Armed Forces, november 2003, of Gazeta Wyborcza, Rosyjska armia zżera korupcja, 7 augustus 2005.

⁴⁴³ Volgens het Russische ministerie van Defensie kwamen in 2004 246 dienstplichtigen om het leven door zelfmoord. Volgens Soldatenmoeders, een niet-gouvernementele organisatie die zich inzet voor de belangen van dienstplichtigen, zou het werkelijke aantal gevallen van zelfmoord in het Russische leger aanzienlijk hoger kunnen zijn, namelijk circa 1050 gevallen; zie MosNews, Rights Group Refutes Official Figures for Suicide in Russian Army, 24 mei 2005.

⁴⁴⁴ Zie bijvoorbeeld Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005. In 2005 (periode januari tot en met augustus) verloren, volgens officiële gegevens van het ministerie van Defensie, 622 dienstplichtigen het leven als gevolg van zelfmoord (182 personen), ongelukken (175 personen), mishandeling door medesoldaten (14 personen) en andere oorzaken die niet gerelateerd zijn aan het voeren van militaire operaties; zie MosNews, Russian Defense Ministry Reveals 2005 Non-Combatant Losses, 12 september 2005. Volgens Soldatenmoeders komen in het Russische leger jaarlijks circa 3.000 dienstplichtigen om; zie MosNews, Russian Defense Ministry Releases Data on 2005 Military Casualties, 1 juli 2005.

⁴⁴⁵ Zie bijvoorbeeld MosNews, Russian Conscripts Ill-Prepared for Fall Military Draft – General Staff, 1 oktober 2004.

⁴⁴⁶ Elke klacht dient, volgens de geldende procedure, eerst aan de leidinggevende van betrokkene te worden bekendgemaakt, alvorens hij zich tot de militaire *Prokuratura* kan wenden.

5.1.1 Oproepsystematiek

Jongens worden van 1 januari tot 31 maart van het jaar waarin zij de 17-jarige leeftijd bereiken, opgeroepen te verschijnen voor een 'plaatsingscommissie'. Deze commissie besluit of iemand om lichamelijke of geestelijke gezondheidsredenen niet in het register wordt opgenomen. Meisjes die op school militaire vorming krijgen, worden wel in het register opgenomen maar niet opgeroepen voor dienst. Eigenlijk zouden alle leerlingen van de middelbare school de laatste twee jaren een algemene militaire vorming moeten krijgen, maar dit gebeurt, in tegenstelling tot vroeger, lang niet overal meer.

Persoonsgegevens van dienstplichtigen worden opgenomen in militaire registers, die bijgehouden worden door Militaire Commissariaten. Het besluit of mannen die zijn opgenomen in het register daadwerkelijk worden opgeroepen, wordt genomen na het bereiken van de 18-jarige leeftijd en verschijning voor de 'Oproepcommissie'. Een medische keuring maakt deel uit van de selectie. De Oproepcommissie kan, op basis van de uitslag van de medische keuring of op andere in de wet genoemde gronden (zie paragraaf 5.1.3) ook vrijstelling of uitstel van de dienstplicht verlenen. De oproep voor de daadwerkelijke vervulling van de dienstplicht vindt twee keer per jaar plaats: de voorjaarslichting (tussen 1 april en 30 juni) en de najaarslichting (tussen 1 oktober en 31 december).⁴⁴⁷ Zij die opgenomen worden in de Russische krijgsmacht, krijgen direct te horen in welke eenheid zij zullen gaan dienen. In Rusland wordt de dienstplicht normaal gesproken buiten de eigen regio van betrokkene vervuld.

5.1.2 Militaire documenten

In de Russische Federatie ontvangen militairen bij indiensttreding een militair identiteitsbewijs.⁴⁴⁸

Tot 1 oktober 1997 diende men bij indiensttreding het binnenlands paspoort in te leveren, waarna men in bezit werd gesteld van het militaire identiteitsbewijs. Bij het afzwaaien van een dienstplichtige werd in het binnenlands paspoort vermeld

⁴⁴⁷ Artikel 25 van de Wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst voorziet daarnaast in drie bijzondere oproeprondes. Dienstplichtigen die in het hoge Noorden wonen, worden één keer per jaar, tussen 1 mei en 30 juni opgeroepen. Mannen die op het platteland wonen, die bij de oogst zijn betrokken, worden opgeroepen tussen 15 oktober en 31 december. Mannen die als leraar werkzaam zijn, worden opgeroepen tussen 1 mei en 30 juni. Voor deze laatste categorie geldt dat zij onder omstandigheden vrijgesteld kunnen worden van de militaire dienstplicht (zie paragraaf 5.1.3).

⁴⁴⁸ Dienstplichtigen ontvangen een zogenaamd *vojennij biljet* (военный билет), beroepsmilitairen ontvangen een speciaal militair identiteitsbewijs.

dat betrokkene zijn dienstplicht had vervuld. Betrokkene kreeg vervolgens zijn binnenlands paspoort weer terug. Sinds 1 oktober 1997 behoudt men bij indiensttreding het binnenlands paspoort. Bij het afzwaaien wordt echter nog steeds in het binnenlands paspoort vermeld dat iemand zijn militaire dienstplicht heeft vervuld.

Het militaire identiteitsbewijs blijft in bezit van de dienstplichtige voor mobilisatiedoeleinden en herhalingsoefeningen. In het militaire identiteitsbewijs staan de personalia, de rang⁴⁴⁹ en de militaire specialiteit vermeld. Tevens wordt de etniciteit vermeld. Bij pensionering levert een beroepsmilitair zijn identiteitsbewijs in en krijgt hij een pensioenbewijs, het zogenaamde *pensionnoje oedostovjerenje* (пенсионное удостоверение).

Reservisten zijn verplicht zich in geval van verhuizing te melden bij het militaire commissariaat in de nieuwe woonplaats.

5.1.3 Uitstel en vrijstelling

Uitstel van de militaire dienstplicht wordt verleend aan personen, die:

- 1) vanwege gezondheidsproblemen of ziekte als tijdelijk ongeschikt voor de militaire dienst zijn bevonden. In dit geval wordt uitstel voor maximaal één jaar verleend;
- 2) permanent naaste familieleden verzorgen of binnen een gezin de enige kostwinner zijn;
- 3) meteen na hun studie zijn gaan werken bij een staatsinstelling die genoemd is in een lijst vastgesteld door de regering. Uitstel geldt in dit geval voor de duur van de baan;
- 4) na hun opleiding dienen bij, onder andere, organen van het ministerie van Binnenlandse Zaken, de brandweer, belastingpolitie of douane. Uitstel geldt in dit geval voor de duur van de dienst;

Uitstel van de militaire dienstplicht kan worden verleend aan personen, die:

- 5) bij een door de staat erkende instelling van bijzonder of middelbaar onderwijs een opleiding volgen. Uitstel wordt in dit geval verleend tot betrokkene de 20-jarige leeftijd bereikt;
- 6) bij een door de staat erkende instelling voltijds hoger of voortgezet onderwijs volgen. Uitstel geldt in dit geval voor de duur van de studie;
- 7) op het platteland als dorpsleraar of -arts werkzaam zijn. Uitstel geldt in dit geval voor de duur van de baan;

⁴⁴⁹

Dienstplichtigen zijn in de Russische Federatie soldaat, zogenaamd *rjadovoj* (рядовой) of vaandrig, zogenaamd *praporsjtjik* (прапорщик), terwijl beroepsmilitairen – met uitzondering van de zogenaamde *kontraktniki* (zie paragraaf 2.5 en 5.1.7) vrijwel altijd officier zijn. Voor *kontraktniki* geldt dat zij meestal soldaat of sergeant zijn.

- 8) bij presidentieel decreet uitstel van de militaire dienst hebben gekregen.⁴⁵⁰

Vrijstelling van de militaire dienstplicht wordt verleend aan personen, die:

- 1) vanwege gezondheidsproblemen of ziekte volledig of gedeeltelijk ongeschikt voor de militaire dienst zijn bevonden;⁴⁵¹
- 2) alternatieve dienstplicht vervullen of reeds hebben vervuld;
- 3) in het buitenland hun militaire dienst vervullen;

Vrijstelling van de militaire dienstplicht kan worden verleend aan personen, die:

- 4) kandidaat of doctor in de wetenschappen zijn;
- 5) familielid (kind of broer) zijn van personen die zijn omgekomen in verband met het vervullen van dienstplicht.⁴⁵²

In de praktijk kan het voorkomen dat personen die vrijgesteld zijn van het vervullen van de militaire dienstplicht wel worden opgeroepen.⁴⁵³

Personen tegen wie een gerechtelijk vooronderzoek loopt, evenals personen die een gevangenisstraf uitzitten of die een strafblad hebben, kunnen in theorie niet worden opgeroepen voor het vervullen van de militaire dienstplicht.⁴⁵⁴ In de praktijk komt het in incidentele gevallen voor dat deze personen alsnog worden opgeroepen.⁴⁵⁵ Drugsverslaafden worden om gezondheidsredenen standaard afgekeurd. Daarnaast komt het in de praktijk niet zelden voor dat van personen die op grond van de bovengenoemde regels in aanmerking zouden moeten komen voor uitstel of vrijstelling van de dienstplicht, steekpenningen worden gevraagd en/of verwacht, teneinde uitstel of vrijstelling daadwerkelijk te verlenen.⁴⁵⁶

⁴⁵⁰ De uitstelgronden zijn genoemd in artikel 24 van de Wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst.

⁴⁵¹ Tot 1999 werd in Rusland homoseksualiteit officieel als een geestelijke stoornis beschouwd en werden homoseksuelen om gezondheidsredenen standaard afgekeurd; zie Gazeta Wyborcza, Rosyjski sąd orzekł: Gej może pracować na kolei, 4 oktober 2005.

⁴⁵² De vrijstellingsgronden zijn genoemd in artikel 23 van de Wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst.

⁴⁵³ Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005.

⁴⁵⁴ Zie artikel 23 van de Wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst.

⁴⁵⁵ Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005. Volgens MosNews, Russian Conscripts III-Prepared for Fall Military Draft – General Staff, 1 oktober 2004, heeft circa 3% van alle personen die hun militaire dienstplicht vervullen, criminele antecedenten.

⁴⁵⁶ De hoogte van steekpenningen varieert, afhankelijk van de situatie van de persoon in kwestie, tussen USD 500 en USD 5.000; zie onder andere Gazeta Wyborcza, Rosjanie i ich armia, 22 februari 2006.

5.1.4 Alternatieve dienstplicht

Iedere burger die gewetensbezwaren heeft tegen het vervullen van de militaire dienstplicht heeft volgens artikel 59, lid 2 van de Grondwet van de Russische Federatie het recht om alternatieve dienstplicht te vervullen. Dit recht is nader uitgewerkt in de Wet op de alternatieve civiele dienstplicht, die op 1 januari 2004 in werking trad.⁴⁵⁷

Iedereen die in aanmerking wil komen voor alternatieve dienstplicht dient dit ten minste 6 maanden voor de dienstplichtdatum kenbaar te maken bij de plaatselijke bevoegde oproepcommissie.⁴⁵⁸ Personen aan wie reeds uitstel van dienstplicht werd verleend, kunnen een dergelijk verzoek binnen 10 dagen na afloop van de uitsteltermijn indienen. Een verzoek om alternatieve dienstplicht moet gemotiveerd zijn. De oproepcommissie beslist omtrent het verzoek. Betrokkene wordt opgeroepen voor de commissie in persoon te verschijnen, waarbij de commissie met betrokkene een interview houdt naar zijn bezwaren. Alternatieve dienstplicht kan worden geweigerd indien de commissie van oordeel is dat ten aanzien van betrokkene geen sprake is van gegronde gewetensbezwaren.⁴⁵⁹ Tegen een dergelijke weigering, die volgens de wet gemotiveerd moet zijn, kan een beroep bij de rechter worden ingesteld. Het instellen van beroep heeft schorsende werking voor het vervullen van de militaire dienstplicht.

Alternatieve dienst, in de wet gedefinieerd als werk ten behoeve van de maatschappij en de staat, kan worden vervuld bij niet-strijdeenheden van het leger dan wel humanitaire en sociale instellingen.⁴⁶⁰ Voor diegenen die als burgerpersoneel bij het leger werken, duurt de alternatieve dienstplicht 18

⁴⁵⁷ Federale wet op de alternatieve civiele dienstplicht van 25 juli 2002 N°113-Φ3. Zie in deze context ook Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005.

⁴⁵⁸ De Wet op de alternatieve civiele dienstplicht stipuleert dat een verzoek om alternatieve dienstplicht moet worden ingediend vóór 1 april van het betreffende jaar voor personen voor wie dienstplicht in oktober-december aanvangt, en vóór 1 oktober van het voorafgaande jaar voor personen voor wie dienstplicht in april-juli aanvangt. Het is niet mogelijk om gewetensbezwaren kenbaar te maken na de aanvang van de militaire dienst.

⁴⁵⁹ Volgens de Wet op de alternatieve civiele dienstplicht kan een verzoek om alternatieve dienstplicht tevens worden geweigerd in de volgende gevallen: het niet in acht nemen van de termijn voor het indienen van het verzoek om alternatieve dienstplicht; het overleggen van valse of vervalste bewijsstukken en verklaring bij het verzoek; of indien betrokkene twee maal geen gehoor heeft gegeven aan de oproep van de oproepcommissie om te verschijnen. Volgens Quaker Council for European Affairs, The Right to Conscientious Objection in Europe: A Review of the Current Situation, april 2005, worden verzoeken die om andere gronden dan godsdienstige overtuiging zijn ingediend, in de praktijk geweigerd.

⁴⁶⁰ De lijst van instellingen waarbij het vervullen van alternatieve dienstplicht mogelijk is, is vevat in Richtlijn N°27 van 3 maart 2004 afgevaardigd door het ministerie van Arbeid van de Russische Federatie.

maanden voor universitair opgeleiden en 36 maanden voor de overige categorieën. Voor diegenen die hun dienstplicht vervullen bij een humanitaire of sociale instelling duurt de alternatieve dienstplicht respectievelijk 21 en 42 maanden. Ontduiking van alternatieve dienstplicht is strafbaar (zie ook paragraaf 5.1.6).⁴⁶¹ Alternatieve dienstplicht mag niet worden vervuld in de woonplaats van betrokkene.⁴⁶²

Voor de najaarslichting van 2004 werden circa 1500 aanvragen voor alternatieve dienstplicht ingediend. Circa 15% van deze verzoeken werd verworpen. Voor de voorjaarslichting van 2005 werden 616 aanvragen voor alternatieve dienstplicht ingediend.⁴⁶³ Voor de najaarslichting van 2005 zijn, naar schatting, circa 300 verzoeken ingediend. Momenteel wordt alternatieve dienstplicht door circa 1.000 personen daadwerkelijk vervuld.

5.1.5 Dienstplichtontduiking

Dienstplichtontduiking komt veelvuldig voor in de Russische Federatie.⁴⁶⁴

Sinds enkele jaren wordt een maas in de wet voor politie en brandweer door vele dienstplichtigen gebruikt teneinde dienstplicht in het leger te ontlopen. Indien een dienstplichtige zich vrijwillig aanmeldt bij de politie of brandweer voor een periode van twee jaar, hoeft hij na afloop van deze periode niet meer te dienen in het leger. Gezien het feit dat bij de politie en brandweer een tekort aan manschappen heerst, worden dergelijke vrijwilligers door beide diensten verwelkomd.⁴⁶⁵

⁴⁶¹ Zie Quaker Council for European Affairs, The Right to Conscientious Objection in Europe: A Review of the Current Situation, april 2005 en Office of Public Information of Jehova's Witnesses, Jehova's Witnesses – Russia, January 1, 2004 to December 31, 2004, 31 december 2004.

⁴⁶² De Russische Ombudsman spreekt in deze context van een ontmoedigingsbeleid van de autoriteiten ten aanzien van het vervullen van de alternatieve dienstplicht; zie Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005. De soldij die een persoon die alternatieve dienstplicht vervult, ontvangt, is niet toereikend voor het huren van woonruimte.

⁴⁶³ Quaker Council for European Affairs, The Right to Conscientious Objection in Europe: A Review of the Current Situation, april 2005.

⁴⁶⁴ Onder andere Coalition to stop the use of child soldiers, Child Soldiers Global Report 2004.

⁴⁶⁵ In het vorige ambtsbericht (algemeen ambtsbericht noordelijke Kaukasus van januari 2005) werd vermeld dat het Defensie-comité van de Doema als reactie voornemens was deze maas in de wet te sluiten. Tot op heden is dit, voorzover dezerzijds bekend, nog niet gebeurd.

Personen die een opleiding hebben gevolgd bij een instelling van hoger onderwijs met een militaire leerstoel, hoeven slechts twee maanden deel te nemen aan veldoefeningen. Het Russische ministerie van Defensie heeft aangegeven voornemens te zijn de militaire leerstoel bij circa 90% van alle instellingen te willen sluiten, in een poging om deze ‘legale mogelijkheid van dienstplichtontduiking’ tegen te gaan.⁴⁶⁶

Naast de legale mogelijkheden om dienstplicht te ontlopen wordt in Rusland op grote schaal gebruik gemaakt van illegale afkooppraktijken. Na betaling van steekpenningen – meestal aan de verantwoordelijke keuringsarts – ontvangt de dienstplichtige een bewijs waaruit blijkt dat hij om medische redenen in aanmerking komt voor uitstel of vrijstelling van de militaire dienst.⁴⁶⁷

Door het vrijwillig aanmelden bij politie en brandweer, een slecht functionerend oproepbeleid, een slechte gemiddelde gezondheid onder jongeren, zeer ruim toegepaste uitzonderingsgronden voor vervulling van de dienstplicht, corruptie, nepotisme en de illegale mogelijkheid tot afkopen van de dienstplicht vervult minder dan 10% van dienstplichtigen⁴⁶⁸ daadwerkelijk de dienstplicht.⁴⁶⁹ Degenen die hun dienstplicht wel vervullen, zijn voor een belangrijk deel jongemannen die wegens hun relatief slechte sociaal-economische positie in de Russische maatschappij niet in staat zijn hun dienstplicht op een illegale wijze af te kopen of op een andere manier te ontlopen. Vaak gaat het om arme, slecht opgeleide mannen afkomstig uit de lagere echelons van de maatschappij.⁴⁷⁰

⁴⁶⁶ Momenteel bestaan in Rusland 229 instellingen van hoger onderwijs met een militaire leerstoel. Uiterlijk 2009 moet, volgens de plannen van het ministerie van Defensie, de licentieovereenkomst met 200 van deze instellingen worden beëindigd; zie MosNews, [Russia to Strip Youths of Chance to Avoid Military Service](#), 2 juli 2005 en [Russian Army Prepares List of Universities to Retain Military Service Loophole – Paper](#), 25 juli 2005; Russian News & Information Agency Novosti, [Number of military schools dwindling in Russia](#), 31 augustus 2005.

⁴⁶⁷ Een dergelijke (valse) medische verklaring kost ongeveer USD 2.000; zie Gazeta Wyborcza, [W Rosji rozpoczęły się łowy na rekrutów](#), 17 oktober 2005.

⁴⁶⁸ Elk jaar bereiken circa 1.250.000 Russische mannen de dienstplichtige leeftijd; zie Quaker Council for European Affairs, [The Right to Conscientious Objection in Europe: A Review of the Current Situation; Russian Federation](#), 2005.

⁴⁶⁹ MosNews, [Russian Conscripts Ill-Prepared for Fall Military Draft – General Staff](#), 1 oktober 2004 en [Russia to Strip Youths of Chance to Avoid Military Service](#), 2 juli 2005; The Economist, [How are the mighty fallen](#), 2 juli 2005 en IWPR, [Ossetian Youths Dread Army Call-up](#), CRS No. 283 21 april 2005.

⁴⁷⁰ Zie in deze context bijvoorbeeld het jaarverslag 2004 van de Russische Ombudsman, waarin de Ombudsman zijn afkeuring uitspreekt over een dalend “cultuur- en opleidingsniveau” binnen het Russische leger; Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, [Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году](#), 31 januari 2005.

5.1.6 Dienstweigering en desertie

Dienstweigering en desertie, alsmede andere zogenaamde ‘misdrijven tegen de militaire dienst’ zijn strafbaar.⁴⁷¹

Met betrekking tot dienstplichtontduiking noemt het Wetboek van Strafrecht van de Russische Federatie de volgende strafmaten:

- ontduiking van militaire dienstplicht wordt bestraft met een geldboete,⁴⁷² detentie van 3 tot 6 maanden of een gevangenisstraf van maximaal 2 jaar (artikel 328, lid 1);
- ontduiking van alternatieve dienstplicht wordt bestraft met een geldboete,⁴⁷³ een werkstraf van 180 tot 240 uur of detentie van 3 tot 6 maanden (artikel 328, lid 2);
- ontduiking van militaire dienstplicht door simulatie van een ziekte, zelfverminking of misleiding wordt bestraft met detentie van maximaal 6 maanden dan wel een plaatsing in een strafbataljon van maximaal 1 jaar (artikel 339, lid 1). Indien betrokkene met zijn handelingen volledige ontwijking van de militaire dienstplicht beoogt, kan een gevangenisstraf van 7 jaar worden opgelegd (artikel 339, lid 2).

Het op eigen initiatief verlaten van het leger of de dienstplek wordt bestraft met:

- detentie van maximaal 6 maanden of een plaatsing in een strafbataljon voor een periode van maximaal 1 jaar, indien de ongeoorloofde afwezigheid langer dan 2 maar korter dan 10 dagen duurt (artikel 337, lid 1) of een gevangenisstraf van maximaal 2 jaar indien betrokkene in een strafbataljon dient (artikel 337, lid 2);
- een plaatsing in een strafbataljon van niet langer dan 2 jaar of een gevangenisstraf van maximaal 3 jaar, indien de ongeoorloofde afwezigheid langer dan 10 dagen maar korter dan 1 maand duurt;
- een gevangenisstraf van niet langer dan 5 jaar indien de ongeoorloofde afwezigheid langer dan 1 maand duurt.

Desertie, gedefinieerd in de wet als het op eigen initiatief verlaten van het leger of de dienstplek met als doel het ontlopen van de dienstplicht, wordt bestraft met een gevangenisstraf van niet langer dan 7 jaar (artikel 338, lid 1), dan wel een gevangenisstraf van minimaal 3 en maximaal 10 jaar in geval van desertie in groepsverband (artikel 338, lid 2).

⁴⁷¹ Zie met name hoofdstuk XI (Misdrijven tegen de militaire dienst) van het Wetboek van Strafrecht van de Russische Federatie. Artikel 331, lid 1 van het Wetboek van Strafrecht van de Russische Federatie geeft de juridische definitie van de ‘misdrijven tegen de militaire dienst’ aan.

⁴⁷² Artikel 328, lid 1 van het Wetboek van Strafrecht voorziet in een geldboete van minimaal 200 of maximaal 500 minimumlonen, dan wel 2 tot 5 maandlonen van betrokkene.

⁴⁷³ Artikel 328, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht voorziet in een geldboete van minimaal 100 en maximaal 200 minimumlonen, dan wel 1 tot 2 maandlonen van betrokkene.

Er geldt geen bijzondere strafmaat voor dienstweigering of desertie in oorlogstijd,⁴⁷⁴ dus ook niet voor dienstweigeraars en deserteurs die aangeven niet in Tsjetsjenië te willen vechten. Deserteurs worden conform de wetgeving ter zake opgespoord en bestraft.⁴⁷⁵ Slechts een klein deel van de personen die de dienstplicht ontduikt, wordt echter daadwerkelijk opgespoord en bestraft.

Er zijn dezerzijds geen gevallen bekend van onevenredige of willekeurige bestraffing of tenuitvoerlegging van de straf wegens ras, religie, etnische afkomst, lidmaatschap van een bepaalde groep of politieke overtuiging. Informatie hieromtrent is echter moeilijk verkrijgbaar.

5.1.7 Specifieke situatie in Tsjetsjenië

In theorie kunnen dienstplichtigen, nadat zij de eerste zes maanden van hun dienstperiode hebben vervuld, worden uitgezonden naar een oorlogsgebied. In maart 2004 gaf het Russische ministerie van Defensie aan met ingang van 2005 dienstplichtigen niet meer naar Tsjetsjenië te sturen.⁴⁷⁶ Voorzover dezerzijds bekend worden met ingang van 2005 daadwerkelijk geen nieuwe dienstplichtigen naar Tsjetsjenië uitgezonden. Echter, dienstplichtigen worden onder grote druk gezet om “vrijwillig”, op basis van een contract,⁴⁷⁷ in Tsjetsjenië te dienen. Hierbij is vaak sprake van dwang, misleiding en/of bedrog.⁴⁷⁸

In 2005 heeft in Tsjetsjenië geen oproep voor de dienstplicht plaatsgevonden. Van mannen in de dienstplichtige leeftijd wordt echter verwacht dat zij zich bij de lokale veiligheidstroepen aansluiten.⁴⁷⁹ De militaire commissariaten in Tsjetsjenië,

⁴⁷⁴ Strafvervolgning van ‘misdrijven tegen de militaire dienst’ begaan ten tijde van oorlog kan, in overeenstemming met artikel 331, lid 4 van het Wetboek van Strafrecht, in theorie plaatsvinden in overeenstemming met oorlogswetgeving van de Russische Federatie.

⁴⁷⁵ Gazeta Wyborcza, Rosjanie i ich armia, 23 februari 2006 spreekt van circa 5.000 gevallen van desertie elk jaar.

⁴⁷⁶ Zie bijvoorbeeld Quaker Council for European Affairs, The Right to Conscientious Objection in Europe: A Review of the Current Situation; Russian Federation, 2005. In juli 2005 liet de Russische minister van Defensie, Sergej Ivanov, weten dat de in Tsjetsjenië gestationeerde troepen niet langer worden aangevuld met dienstplichtigen; zie Gazeta Wyborcza, Rosja nie będzie wysyłać poborowych do Czeczenii, 7 juli 2005.

⁴⁷⁷ Deze soldaten worden in het Russisch *kontraktniki* (контрактники) genoemd.

⁴⁷⁸ Zo wordt bijvoorbeeld dienstplichtigen verteld dat zij sowieso in Tsjetsjenië zullen moeten dienen, maar dat zij, indien zij een contract tekenen, wel een hoge soldij zullen ontvangen, of worden zij onder druk gezet blanco contracten te tekenen bij het in ontvangst nemen van een uniform of wapens. Een andere veelgebruikte tactiek is dat tijdens een appèl gevraagd wordt “dat diegenen die niet bereid zijn het vaderland te dienen” zich bekendmaken.

⁴⁷⁹ Onder andere Organisation suisse d’aide aux réfugiés, Tchéchénie; Mise à jour: Développements en Tchéchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d’autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005.

die normaal gesproken verantwoordelijk zijn voor het oproepen van dienstplichtigen, waren in de verslagperiode belast met het werven van ‘contractsoldaten’ voor dienstneming in twee Tsjetsjeense bataljons van het leger.⁴⁸⁰

5.2 Etnische minderheden uit Tsjetsjenië

Voor het uitbreken van het eerste Tsjetsjeense conflict bestond de bevolking van de deelrepubliek uit vele etnische groepen.⁴⁸¹ Bijna de gehele niet-etnisch Tsjetsjeense bevolking van de deelrepubliek Tsjetsjenië (met name etnische Russen, Armeniërs en joden) verlieten Tsjetsjenië in de jaren 1994-1996 als gevolg van het eerste Tsjetsjeense conflict. Deze personen zijn doorgaans niet teruggekeerd naar Tsjetsjenië en hebben ervoor gekozen zich elders in de Russische Federatie permanent te vestigen.⁴⁸² Onder de ontheemden die tijdens of na het tweede Tsjetsjeense conflict de deelrepubliek ontvluchtten, bevonden zich ook nauwelijks meer leden van etnische minderheden.⁴⁸³ Recente gegevens met betrekking tot het aantal personen van niet-Tsjetsjeense etnische afkomst dat zich nog steeds in Tsjetsjenië bevindt,⁴⁸⁴ zijn niet beschikbaar.⁴⁸⁵

De etnische Russen die in Tsjetsjenië verblijven, zijn meestal bejaarden die in de deelrepubliek al heel lang wonen en Tsjetsjenië niet kunnen ontvluchten wegens

⁴⁸⁰ Het betreft hier de bataljons *Vostok* en *Zapad* gelegerd in Tsjetsjenië, die voor een groot deel gevuld zijn met lokale jongeren (zie ook paragraaf 2.5).

⁴⁸¹ Volgens de in 1989 gehouden census bestond de bevolking (toentertijd meer dan 1.270.000 personen) van de deelrepubliek Tsjetsjenië uit de volgende etnische groepen: Tsjetsjenen 57,82%, Russen 23,12%, Ingoesjen 12,89%, Armeniërs 1,17%, Oekraïners 0,99%, Kumyk 0,78%, Nogai 0,54%, Avaren 0,49%, alsmede andere kleine etnische groepen; zie Norwegian Institute for International Affairs, Centre for Russian Studies, <http://www.nupi.no> [laatst geraadpleegd op 27 december 2005].

⁴⁸² Zie in de context van etnische Russen ook IWPR, [Chechnya: Property Black Hole](#), CRS No. 285, 5 mei 2005.

⁴⁸³ Onder andere Norwegian Refugee Council, [Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees](#), mei 2005.

⁴⁸⁴ Tot deze groep worden in deze context niet meegerekend de – meestal uit andere delen van de Russische Federatie afkomstige – in Tsjetsjenië gestationeerde militairen, politieagenten en leden van andere veiligheidstroepen.

⁴⁸⁵ Volgens de Danish Refugee Council, die voorjaar 2002 de etnische samenstelling van de inwoners van Tsjetsjenië in kaart bracht, verbleven in mei 2002 naast etnische Tsjetsjenen onder meer 11.154 etnische Russen, 11.687 etnische Ingoesjen, 282 etnische Armeniërs, 259 etnische Azeri, 112 etnische Kisten, 41 etnische Duitsers, 67 etnische Georgiërs, 17 joden, 5 etnische Kabardiniërs, 8 etnische Kalmukkiërs, 2 etnische Karatsjais, 51 etnische Kazachen, 258 etnische Oekraïners, 28 etnische Ossetiërs, 569 etnische Tataren, 1.326 etnische Turken en 50 etnische Witrusen in Tsjetsjenië; zie Danish Refugee Council, [The Chechnya survey project](#), mei 2002. Recentere gegevens zijn dezerzijds niet bekend.

geldgebrek en/of omdat zij geen familie hebben waarbij zij terecht kunnen.⁴⁸⁶ Deze etnische Russen maken verhoogde kans slachtoffer te worden van acties van de rebellen,⁴⁸⁷ doch ondervinden doorgaans minder problemen van de kant van de federale troepen. Een deel van de Russen is goed geïntegreerd in de maatschappij; hun positie is vergelijkbaar met die van andere inwoners van Tsjetsjenië. Een ander deel bevindt zich echter in een aanzienlijk slechtere positie dan de etnische Tsjetsjenen, omdat zij wegens hun Russische etniciteit door de samenleving zijn verstoten. Nadere informatie over de positie van (andere) etnische minderheden in Tsjetsjenië is niet beschikbaar. Aangenomen wordt dat voor etnische minderheden dezelfde situatie geldt als voor de rest van de Tsjetsjeense bevolking.

Wanneer het gaat om de situatie van niet-etnisch Tsjetsjeense ontheemden die in andere delen van de Russische Federatie dan de deelrepubliek Tsjetsjenië verblijven, zijn er wel aanzienlijke verschillen. Zoals reeds vermeld hebben de meeste niet-etnisch Tsjetsjeense ontheemden tijdens het eerste Tsjetsjeense conflict de deelrepubliek verlaten. Over het algemeen hebben zij in andere delen van Rusland de status van gedwongen migrant verkregen (zie paragraaf 4.1), waardoor zij zich doorgaans zonder onoverkomelijke problemen in andere delen van het land hebben kunnen vestigen. De ontheemden die tijdens het tweede conflict Tsjetsjenië hebben verlaten – voor het overgrote deel etnische Tsjetsjenen – ondervinden daarentegen aanzienlijk meer problemen. Hoewel ook een deel van deze groep uit etnische Russen en andere personen van niet-Tsjetsjeense etnische afkomst bestaat, ondervindt deze groep over het algemeen wel (veel) problemen met het verkrijgen van registratie. Ook voor etnische Russen uit deze groep geldt dat zij, wanneer hun achtergrond bekend raakt, maatschappelijke discriminatie kunnen ondervinden.⁴⁸⁸ De problemen die etnische Russen kunnen ondervinden zijn echter veel minder groot dan die van etnische Tsjetsjenen. De personen van andere – niet-Tsjetsjeense – Kaukasische bevolkingsgroepen, die uiterlijk ook goed herkenbaar zijn, kunnen meer problemen ondervinden dan etnische Russen, maar nog steeds significant minder dan etnische Tsjetsjenen, mede doordat de meeste van hen gevlucht zijn naar gebieden waar hun etniciteit de meerderheid vormt, zoals etnische Ingoesjen die zich in Ingoesjetië hebben gevestigd.

⁴⁸⁶ Zie bijvoorbeeld Chechnya Weekly, [Crescent under the cross: Shamil Basaev's orthodox enemy](#), 26 januari 2006.

⁴⁸⁷ US Department of State, [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005](#), 8 maart 2006 maakt in deze context melding van gevallen van moord door Tsjetsjeense rebellen van bejaarde etnische Russen.

⁴⁸⁸ Deze etnische Russen – en andere niet-Kaukasische bevolkingsgroepen – zijn niet uiterlijk herkenbaar als zijnde afkomstig uit Tsjetsjenië. Bovendien spreken zij doorgaans vloeiend Russisch, al dan niet met een herleidbaar accent. Echter, indien Russen waarmee deze etnisch Russische ontheemden in contact komen vernemen dat zij afkomstig zijn uit Tsjetsjenië, kunnen zij discriminatie ondervinden, ongeacht de gedeelde etniciteit.

5.3 Minderjarigen

Het precieze aantal minderjarigen dat zich momenteel in Tsjetsjenië bevindt is niet bekend.⁴⁸⁹ Evenmin is het aantal Tsjetsjeense kinderen zonder adequate opvang bekend.⁴⁹⁰

In Tsjetsjenië zijn de familiebanden traditioneel zeer sterk, zodat op het moment dat een kind alleen komt te staan, in veel gevallen niet alleen de naaste familie maar ook de zogenaamde *extended family* of zelfs vrienden van de familie de zorg voor het kind op zich zullen nemen. Ondanks deze sterke familiebanden leven thans vele honderden Tsjetsjeense kinderen op straat.⁴⁹¹ Deze kinderen bevinden zich in een zeer kwetsbare positie.

In de Russische Federatie is de overheid verplicht alleenstaande minderjarigen opvang te bieden, in weeshuizen of bij opvanggezinnen. Tsjetsjenië telt momenteel, voorzover dezerzijds bekend, vijf opvanghuizen voor minderjarigen.⁴⁹² Als kinderen de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt, dienen zij de instelling te verlaten. Voorzover dezerzijds bekend bestaan in Tsjetsjenië momenteel geen faciliteiten of ondersteuningsprogramma's voor kinderen die een weeshuis hebben verlaten.⁴⁹³ Etnisch Tsjetsjeense kinderen die zich in weeshuizen elders in de Russische Federatie bevinden, kunnen problemen ondervinden als gevolg van discriminatie.

⁴⁸⁹ International Committee for the Children of Chechnya, een niet-gouvernementele organisatie die zich inzet voor de belangen van kinderen in Tsjetsjenië, schat het aantal minderjarigen (0 tot en met 17 jaar) in de deelrepubliek op circa 500.000; zie <http://www.chechenchildren.org> [laatst geraadpleegd op 27 december 2005]. Volgens UNICEF bevinden zich momenteel circa 212.000 minderjarigen in de leeftijd van 3 tot en met 17 jaar in Tsjetsjenië; zie <http://www.unicef.org> [laatst geraadpleegd op 28 december 2005].

⁴⁹⁰ IWPR, [No Help For Chechnya's Street Kids](#), CRS No. 261, 10 november 2004, noemt het aantal van 1.355 wezen en meer dan 600 zogenaamde *social orphans*, dat wil zeggen kinderen wier ouders in leven zijn, maar niet kunnen of willen zorgen voor hun kinderen.

⁴⁹¹ Door Prague Watchdog, [Nearly 400 homeless children in Grozny](#), 15 februari 2004 wordt melding gemaakt van circa 400 dakloze kinderen in de stad Grozny in 2003. IWPR, [No Help For Chechnya's Street Kids](#), CRS No. 261, 10 november 2004 noemt 700 bekende gevallen van kinderen zonder opvang in 2003 en nieuwe bekende gevallen in 2004. Volgens IWPR, [Forgotten Orphans](#), CRS No. 321, 6 januari 2006 telt Tsjetsjenië momenteel circa 1.200 kinderen die beide ouders hebben verloren en circa 25.000 die één van de ouders hebben verloren.

⁴⁹² IWPR, [Chechnya: Forgotten Orphans](#), CRS No. 321, 6 januari 2006 noemt drie weeshuizen (in Grozny, Gvardeiskoe en Kurchaloi) en twee rehabilitatiecentra voor minderjarigen (in Argun en Shali). Zie ook IWPR, [No Help For Chechnya's Street Kids](#), CRS No. 261, 10 november 2004.

⁴⁹³ IWPR, [Chechnya: Forgotten Orphans](#), CRS No. 321, 6 januari 2006.

Kinderen kunnen in Tsjetsjenië slachtoffer worden van alle mensenrechtenschendingen, waaraan ook volwassenen blootstaan. Voor oudere jongens geldt in het bijzonder dat zij, net als de rest van de mannelijke bevolking in Tsjetsjenië, voor (potentiële) rebellen kunnen worden aangezien (zie paragraaf 3.3).⁴⁹⁴ Het is voorgekomen dat minderjarigen door de rebellen tegen de Russische troepen werden ingezet, bijvoorbeeld voor het plaatsen van explosieven.⁴⁹⁵

⁴⁹⁴ US Department of State, [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005 maakt in deze context melding van minderjarige jongens die door de Russische troepen in de zogenaamde infiltratiekampen werden vastgehouden en door soldaten en medegedetineerden mishandeld en verkracht werden. Zie ook Coalition to stop the use of child soldiers, [Child Soldiers Global Report 2004](#).

⁴⁹⁵ Zie US Department of State, [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005. Het is dezerzijds niet bekend of minderjarigen nog steeds worden gebruikt voor dergelijke acties; Coalition to stop the use of child soldiers, [Child Soldiers Global Report 2004](#). Zie ook IWPR, [No Help For Chechnya's Street Kids](#), CRS No. 261, 10 november 2004. Volgens The Economist, [Putin's heroes](#), 3 december 2005, is het nog steeds het geval. Volgens US Department of State, [Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005](#), 8 maart 2006 komt het, daarentegen, niet meer voor.

6 Vluchtelingen buiten de Russische Federatie en beleid van andere landen

6.1 Vluchtelingen buiten de Russische Federatie

6.1.1 Georgië⁴⁹⁶

Tsjetsjenen worden in Georgië op *prima facie* basis als vluchteling erkend. Statusverlening en registratie als vluchteling worden uitgevoerd door het Georgische ministerie van Vluchtelingen en Opvang.⁴⁹⁷ Deze status wordt in principe voor onbepaalde tijd verleend.⁴⁹⁸ Aan erkende vluchtelingen wordt een vluchtelingenkaart verstrekt.⁴⁹⁹ Dit document geeft toegang tot de bescherming en rechten die aan vluchtelingen worden verleend, maar geldt niet als een identiteits- of reisdocument.

Op 31 juli 2005 waren 2.563 Tsjetsjeense vluchtelingen in Georgië geregistreerd.⁵⁰⁰ Verreweg de meeste Tsjetsjeense vluchtelingen wonen in de Pankisi-vallei;⁵⁰¹ enkele tientallen wonen in Tbilisi.⁵⁰² Het overgrote deel van de in

⁴⁹⁶ US Department of State, Georgia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005; Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005; UNHCR Branch Office in Georgia, UNHCR Assistance to Chechen Refugees in Georgia, augustus 2005.

⁴⁹⁷ Op asielverzoeken afkomstig van personen die tot de categorie van *prima facie* vluchtelingen behoren, dient op grond van de Georgische wetgeving binnen twee maanden na de registratie van het verzoek te zijn beslist.

⁴⁹⁸ Geregistreerde vluchtelingen zijn wel verplicht iedere 12 maanden hun registratie te verlengen. De vluchtelingenstatus van personen die verzuimen hun registratie te verlengen, kan worden ingetrokken.

⁴⁹⁹ Een vluchtelingenkaart wordt alleen verstrekt aan personen die de 12-jarige leeftijd hebben bereikt. Tsjetsjeense kinderen geboren in de Pankisi-vallei worden geregistreerd door het plaatselijke bureau voor ‘Registratie van Documenten van Burgerlijke Staat’ (de Georgische opvolger van het zogenaamde ZAGS-bureau) te Akhmeta. Dit bureau verstrekt ook geboorteaktes ten behoeve van deze kinderen. Het bureau van Akhmeta geeft echter geen overlijdensaktes af aan Tsjetsjenen.

⁵⁰⁰ Circa 80% van alle in Georgië geregistreerde Tsjetsjeense vluchtelingen bestaat uit vrouwen, bejaarden en kinderen. Volgens de Russische autoriteiten, daarentegen, verblijven in Georgië momenteel tussen 600 en 800 Tsjetsjeense vluchtelingen; zie Itar-Tass, RUSSIA-GEORGIA-CHECHENS – Total of 600 Chechen refugees living in Georgia, says official, 30 augustus 2005 en Russian diplomats visit Georgia’s Pankisi gorge, check Chechen refugees’ papers, 21 november 2005.

⁵⁰¹ De Pankisi-vallei ligt in Noordoost-Georgië, ten noorden van Akhmeta, nabij de grens met de Russische deelrepubliek Tsjetsjenië. Zie bijvoorbeeld Itar-Tass, RUSSIA – GEORGIA – CHECHENS – Total of 600 Chechen refugees living in Georgia, says official, 30 augustus 2005 en Russian diplomats visit Georgia’s Pankisi gorge, check Chechen refugees’ papers, 21 november 2005.

⁵⁰² In maart 2005 woonden 33 geregistreerde Tsjetsjeense vluchtelingen in Tbilisi; zie UNHCR Branch Office in Georgia, UNHCR Assistance to Chechen Refugees in Georgia, augustus

de Pankisi-vallei verblijvende vluchtelingen uit Tsjetsjenië vindt opvang bij de lokale bevolking – de Kisten – die dezelfde etnisch-culturele achtergrond hebben als de Tsjetsjenen.⁵⁰³ Alleen de vluchtelingen die in de Pankisi-vallei wonen, komen in aanmerking voor humanitaire hulp.⁵⁰⁴ Vluchtelingen in Georgië zijn uitgesloten van deelname aan de lokale ziektekosten- of zorgverzekeringen. Medische zorg (inclusief psychologische hulp) wordt daarom verzorgd door UNHCR, in samenwerking met lokale niet-gouvernementele organisaties. Onderwijs aan Tsjetsjeense kinderen wordt verzorgd door vrijwilligers.⁵⁰⁵ De algemene veiligheidssituatie van vluchtelingen in de Pankisi-vallei is stabiel en geeft geen reden tot zorgen.⁵⁰⁶

Een groot deel van de in Georgië verblijvende Tsjetsjeense vluchtelingen beschikt niet over (geldige) identiteitsdocumenten.⁵⁰⁷ Dit betekent dat zij grote problemen kunnen ondervinden bij sommige handelingen, zoals het kopen of huren van onroerend goed of een auto, aangaan van een arbeidsovereenkomst of het openen van een bankrekening. Degenen die niet over een geldig paspoort van de Russische Federatie beschikken, kunnen Georgië niet op legale wijze verlaten of binnenreizen.⁵⁰⁸

Volgens UNHCR was er in de verslagperiode sprake van enkele gevallen van aanhoudingen van Tsjetsjeense vluchtelingen door de Georgische autoriteiten

2005. US Department of State, Georgia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005 spreekt van 35 Tsjetsjeense vluchtelingen in Tbilisi.

⁵⁰³ Het betreft hier circa 90% van de in de Pankisi-vallei verblijvende vluchtelingen uit Tsjetsjenië. De overige 10% wordt gehuisvest in collectieve opvangcentra. Volgens US Department of State, Georgia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005, wordt circa 15% van Tsjetsjeense vluchtelingen in collectieve centra gehuisvest. Een aanzienlijk deel van de in de Pankisi-vallei verblijvende vluchtelingen uit Tsjetsjenië is Kist.

⁵⁰⁴ UNHCR verstrekt aan deze groep voedselpakketten, kleding, toiletartikelen en brandhout.

⁵⁰⁵ Onderwijs aan Tsjetsjeense kinderen wordt gegeven door Tsjetsjeense vrijwilligers, die van UNHCR een kleine vergoeding in natura – in de vorm van extra voedselpakketten – ontvangen.

⁵⁰⁶ In de verslagperiode zijn er bijvoorbeeld bij UNHCR geen meldingen van intimidatie uit de vluchtelingengemeenschap gekomen.

⁵⁰⁷ De Georgische wetgeving voorziet niet in een bijzonder identiteits- of reisdocument voor vluchtelingen. Sinds december 2005 gelden de oude Sovjet paspoorten, waarover een deel van Tsjetsjenen nog steeds beschikt, voor de Georgische autoriteiten niet langer als een geldig identiteitsdocument. Zoals reeds vermeld, geldt een Georgische vluchtelingenkaart niet als een geldig identiteitsdocument.

⁵⁰⁸ Volgens UNHCR komt het in de praktijk zeer regelmatig voor dat bij het op legale wijze verlaten van Georgisch grondgebied de vluchtelingenkaart wordt ingenomen. Dit gebeurt echter alleen als de vluchteling zich als zodanig bekend maakt. Indien de vluchteling in het bezit is van een geldig paspoort en niet aangeeft vluchteling te zijn, wordt de vluchtelingenkaart niet ingenomen.

alsmede van (pogingen tot) uitwijzing van Tsjetsjenen naar de Russische Federatie.⁵⁰⁹

Aangezien UNHCR van mening is dat terugkeer naar de Russische Federatie voor Tsjetsjeense vluchtelingen vooralsnog niet mogelijk is (zie ook paragraaf 6.3), richten de activiteiten van de organisatie zich vooral op hervestiging van deze groep.⁵¹⁰ In de afgelopen twee jaar hebben de autoriteiten van de Russische Federatie enkele missies naar de Pankisi-vallei georganiseerd om vluchtelingen te bewegen tot terugkeer.⁵¹¹ In 2005 zijn ook circa 160 Tsjetsjenen met assistentie van de Russische autoriteiten teruggekeerd naar Tsjetsjenië.⁵¹² Daarnaast vindt er veelvuldig terugkeer naar de Russische Federatie plaats zonder tussenkomst of medeweten van de autoriteiten of UNHCR.⁵¹³

6.1.2 Azerbeidzjan⁵¹⁴

Teneinde spanningen in de bilaterale relatie met de Russische Federatie te voorkomen, laat Azerbeidzjan asiolverzoeken van Tsjetsjenen door UNHCR

⁵⁰⁹ De precieze omvang van dit fenomeen is dezerzijds niet bekend. US Department of State, Georgia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005, geeft aan dat er slechts sprake was van gevallen van dreigen met en pogingen tot uitwijzing naar de Russische Federatie. Enkele Tsjetsjenen die Georgië via Azerbeidzjan waren binnengekomen, werden door de autoriteiten uitgewezen naar Azerbeidzjan; zie Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005 en Amnesty International, Europe and Central Asia: Summary of Amnesty International's Concerns in the Region: January – June 2005, Georgia, EUR/01/012/2005, november 2005.

⁵¹⁰ Naast hervestiging worden ook, zij het in zeer beperkte mate, activiteiten ondernomen ter bevordering van lokale integratie van Tsjetsjenen in Georgië. Het ministerie van Vluchtelingen en Opvang zou bovendien bereid zijn Tsjetsjeense vluchtelingen te ondersteunen bij het verkrijgen van het Georgische staatsburgerschap; zie Russian News & Information Agency Novosti, Georgia offers citizenship to Chechen refugees, 31 augustus 2005.

⁵¹¹ Volgens Itar-Tass, Some 500 Chechen refugees wish to return home from Georgia, 13 december 2005, liet eind 2005 eind groep van circa 500 Tsjetsjeense vluchtelingen weten terug te willen keren naar Tsjetsjenië. Zie ook Itar-Tass, Russian diplomats visit Georgia's Pankisi gorge, check Chechen refugees' papers, 21 november 2005.

⁵¹² Een groep van circa 20 personen in mei 2005 en circa 140 personen in december 2005; zie bijvoorbeeld United Nations Association of Georgia, Dozens of Chechen refugees repatriated, 6 december 2005. Voorzover bekend is dit de enige twee groep die op een legale wijze naar Tsjetsjenië zijn teruggekeerd.

⁵¹³ De precieze omvang van dit fenomeen is niet bekend.

⁵¹⁴ US Department of State, Azerbaijan, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005; Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005; US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, Azerbaijan, 2005.

beoordelen. Alle andere asiolverzoeken worden wel door de Azerbeidzjaanse autoriteiten zelf afgehandeld. UNHCR Bakoe geeft Tsjetsjenen op *prima facie* basis een *protection letter* die 12 maanden geldig is, en die met 12 maanden kan worden verlengd. De *protection letter* geeft toegang tot de bescherming en faciliteiten van UNHCR, maar geldt niet als vluchtelingenstatus of reisdocument. Volgens schattingen van UNHCR verblijven thans circa 4.000 geregistreerde Tsjetsjenen in Azerbeidzjan.⁵¹⁵ Hun verblijf in Azerbeidzjan wordt door de autoriteiten gedoogd, maar is strikt juridisch gezien illegaal.

In Azerbeidzjan verblijven in totaal veel meer Tsjetsjenen dan er bij UNHCR Bakoe geregistreerd staan. Redenen dat lang niet iedereen zich laat registreren bij UNHCR zijn onder meer dat een deel van de Tsjetsjenen slechts tijdelijk naar Azerbeidzjan komt, en dat een deel bang is dat registratie er toe kan leiden dat de Russische veiligheidsdienst er achter komt dat zij in Azerbeidzjan verblijven.

Tsjetsjeense vluchtelingen, zowel geregistreerd als ongeregistreerd, hebben in Azerbeidzjan geen recht op voorzieningen en ondersteuning van overheidswege. Noch geregistreerde noch niet-geregistreerde Tsjetsjenen mogen in Azerbeidzjan arbeid verrichten. Geregistreerde vluchtelingen zijn daarom afhankelijk van de hulp die door UNHCR wordt verstrekt. Deze hulp beperkt zich in de praktijk tot een bescheiden financiële bijdrage⁵¹⁶ en het verlenen van medische zorg. Sinds 2003 mogen Tsjetsjeense kinderen onderwijs volgens op Azerbeidzjaanse scholen.⁵¹⁷ De niet-geregistreerde Tsjetsjenen ontvangen geen hulp.

Tsjetsjenen die bij UNHCR zijn geregistreerd, ondervinden geen veiligheidsproblemen, al dan niet van de zijde van de Azerbeidzjaanse autoriteiten. Er zijn dezerzijds geen gevallen bekend van detentie,⁵¹⁸ uitzetting of ontvoering

⁵¹⁵ Volgens US Department of State, Azerbaijan, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005, waren in 2004 8.669 Tsjetsjeense vluchtelingen door UNHCR geregistreerd.

⁵¹⁶ De hoogte van de financiële hulp varieert tussen 350.000 manat (circa EUR 65) voor alleenstaanden en 600.000 manat (circa EUR 110) voor families van meer dan vijf personen. Hulp wordt verleend op roulatiebasis, meestal om de maand. Alleen families met meer dan vijf kinderen ontvangen hulp elke maand.

⁵¹⁷ Dit geldt alleen voor basisscholen. Tsjetsjeense kinderen gaan doorgaans naar de Russischtalige scholen. Volgens US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, Azerbaijan, 2005, telt de stad Bakoe tevens 5 inofficiële Tsjetsjeense scholen. Volgens US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, Azerbaijan, 2005 gingen slechts circa 700 van de circa 3.000 Tsjetsjeense kinderen daadwerkelijk naar school.

⁵¹⁸ Dit geldt niet voor geregistreerde Tsjetsjenen die zich in Azerbeidzjan schuldig hebben gemaakt aan strafbare feiten. Een aanhouding of detentie heeft echter in een dergelijk geval geen verband met de etniciteit, afkomst of status van betrokkene.

van bij UNHCR geregistreerde vluchtelingen.⁵¹⁹ Dezerzijds zijn enkele gevallen bekend van illegaal in Azerbeidzjan verblijvende Tsjetsjenen – dat wil zeggen zonder registratie bij UNHCR – die uit Azerbeidzjan naar Rusland werden uitgezet.⁵²⁰

Aangezien UNHCR van mening is dat terugkeer naar de Russische Federatie voor Tsjetsjeense vluchtelingen vooralsnog niet mogelijk is (zie ook paragraaf 6.3), richten de activiteiten van de organisatie zich vooral op de hervestiging van deze groep. In de praktijk is er wel sprake van groeiende spontane terugkeer zonder tussenkomst en medeweten van UNHCR.⁵²¹

6.1.3 Kazachstan

In Kazachstan bevindt zich reeds tientallen jaren een etnisch Tsjetsjeense gemeenschap.⁵²² Het betreft hier (nakomelingen van) de door Stalin na de Tweede Wereldoorlog naar Kazachstan gedeporteerde Tsjetsjenen, die in Kazachstan zijn gebleven. Deze personen beschikken over het Kazachstaanse staatsburgerschap en zijn grotendeels goed geïntegreerd.⁵²³ Naast deze groep bevinden zich tussen 5.000

⁵¹⁹ Zie echter US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, Azerbaijan, 2005. Deze bron maakt melding van een mogelijke uitwijzing van Tsjetsjeense vluchtelingen naar de Russische Federatie, waarbij – volgens deze bron – sprake was van *refoulement*. Deze informatie wordt niet bevestigd door andere geraadpleegde bronnen.

⁵²⁰ Volgens US Department of State, Azerbaijan, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005, werden in 2004 enkele Tsjetsjenen die verdacht waren van criminele activiteiten en in Rusland werden gezocht, uitgeleverd aan de Russische Federatie. Het is niet duidelijk wat de precieze achtergrond van deze personen is. Het is dezerzijds niet bekend hoeveel personen in 2005 door Azerbeidzjan naar de Russische Federatie werden uitgewezen. US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, Azerbaijan, 2005, maakt voorts melding van een aantal gevallen van mishandeling door de Azerbeidzjaanse politie van niet-geregistreerde Tsjetsjeense vluchtelingen.

⁵²¹ De precieze omvang van dit fenomeen is dezerzijds niet bekend. Het kan niet worden uitgesloten dat een deel van de Tsjetsjenen die Azerbeidzjan verlaten, niet naar de Russische Federatie terugkeren, maar doorreizen naar een derde land.

⁵²² In de periode 1944-1949 werden ruim 302.000 Tsjetsjenen en Ingoesjen naar Kazachstan gedeporteerd; zie VN Mensenrechtencommissie, Minorities and Participation in Public Life: Kazakhstan, E/CN.4/Sub.2/AC.5/2003/WP.9, 5 mei 2003.

⁵²³ Zie RFE/RL, Kazakhstan: Chechens Mark 60th Anniversary of Deportation, 23 februari 2004. De schattingen omtrent het aantal etnisch Tsjetsjeense staatsburgers van Kazachstan lopen sterk uiteen en variëren tussen 30.000 en 75.000 personen; zie respectievelijk IRINnews, Kazakhstan: Chechens mark 10th anniversary of war, 13 december 2004 en RFE/RL, Kazakhstan: Chechens Mark 60th Anniversary of Deportation, 23 februari 2004. VN Mensenrechtencommissie, Minorities and Participation in Public Life: Kazakhstan, E/CN.4/Sub.2/AC.5/2003/WP.9, 5 mei 2003, noemt het aantal van 49.000 etnisch Tsjetsjeense staatsburgers van Kazachstan. Deze schatting is gebaseerd op de uitkomst van een volkstelling die in 1989 werd gehouden.

en 13.000 Tsjetsjeense vluchtelingen in Kazachstan,⁵²⁴ waarvan het merendeel gearriveerd is na het uitbreken van het tweede Tsjetsjeense conflict. Deze groep bestaat grotendeels uit bejaarden, vrouwen en kinderen. Zij verblijven doorgaans bij etnisch Tsjetsjeense familieleden en vrienden in Kazachstan.⁵²⁵

Staatsburgers van de Russische Federatie kunnen, net als alle andere staatsburgers van GOS-landen, Kazachstan visumvrij inreizen. Na registratie mogen zij drie maanden in Kazachstan blijven. Deze verblijfsduur kan in principe onbeperkt worden verlengd. Gedurende het verblijf kunnen zij, mits zij geregistreerd zijn, legaal arbeid verrichten. In de praktijk wordt hierbij echter een onderscheid gemaakt tussen etnische Tsjetsjenen en andere staatsburgers van de Russische Federatie. Aan Tsjetsjenen wordt namelijk dikwijls registratie geweigerd. Ongeregistreerd verblijf in Kazachstan is strafbaar; de straffen die opgelegd kunnen worden, variëren van een administratieve boete tot gedwongen uitzetting uit Kazachstan. Van Tsjetsjenen worden vaak steekpenningen gevraagd teneinde registratie te verkrijgen. Een deel van de etnische Tsjetsjenen kiest er zelf voor om ongeregistreerd te blijven, om niet ontdekt te worden door de autoriteiten. Personen die ongeregistreerd in Kazachstan verblijven, kunnen geen aanspraak maken op sociale voorzieningen.⁵²⁶

Kazachstan is sinds 1999 partij bij het Vluchtelingenverdrag, maar heeft nog geen uitvoeringswetgeving aangenomen.⁵²⁷ GOS-staatsburgers worden beschouwd als immigranten (zie hierboven) en zijn daarom per definitie uitgesloten van de asielprocedure.⁵²⁸ In de praktijk betekent dit dat etnische Tsjetsjenen niet in aanmerking kunnen komen voor de vluchtelingenstatus. Ook ontvangen

⁵²⁴ Zie bijvoorbeeld IRINnews, [Kazakhstan: Chechens mark 10th anniversary of war](#), 13 december 2004. In VN Mensenrechtencommissie, [Minorities and Participation in Public Life: Kazakhstan](#), E/CN.4/Sub.2/AC.5/2003/WP.9, 5 mei 2003 wordt het aantal Tsjetsjeense vluchtelingen in Kazachstan op ten minste 30.000 personen geschat. Deze schatting wordt niet ondersteund door andere geraadpleegde bronnen. US Department of State, [Kazakhstan, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005 gaat uit van circa 13.700 Tsjetsjeense vluchtelingen in Kazachstan. UNHCR Kazakhstan, [Briefing note: Representation of UNHCR in Kazakhstan](#), januari 2006 maakt melding van circa 5.000 Tsjetsjeense *de facto* asielzoekers in Kazachstan.

⁵²⁵ Zie bijvoorbeeld RFE/RL, [Kazakhstan: Chechens Mark 60th Anniversary of Deportation](#), 23 februari 2004.

⁵²⁶ Norwegian Refugee Council, [Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees](#), mei 2005. Zie ook IRINnews, [Kazakhstan: Chechens mark 10th anniversary of war](#), 13 december 2004.

⁵²⁷ US Department of State, [Kazakhstan, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005 en UNHCR Kazakhstan, [Briefing note: Representation of UNHCR in Kazakhstan](#), januari 2006.

⁵²⁸ Norwegian Refugee Council, [Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees](#), mei 2005 en US Department of State, [Kazakhstan, Country Reports on Human Rights Practices – 2004](#), 28 februari 2005.

Tsjetsjeense vluchtelingen van de Kazachstaanse autoriteiten geen hulp.⁵²⁹
UNHCR verstrekt humanitaire hulp in de meest schrijnende gevallen.

6.2 **Beleid van andere landen**

Ten algemene kan worden opgemerkt dat alle landen instroomcijfers hanteren van staatsburgers van de hele Russische Federatie, ongeacht de plaats van afkomst. Hierdoor is geen goed beeld te krijgen van het aantal personen uit alleen de deelrepubliek Tsjetsjenië of andere gebieden in de noordelijke Kaukasus dat asiel aanvraagt in de respectievelijke landen.

6.2.1 **België**

België telde in 2004 1.361 asielaanvragen van personen afkomstig uit de Russische Federatie.⁵³⁰ In de eerste helft van 2005 vroegen 616 personen afkomstig uit de Russische Federatie asiel aan in België.⁵³¹

Alle asielverzoeken van personen afkomstig uit de Russische Federatie worden in België op individuele basis beoordeeld. Er wordt in alle zaken beslist. Het behoren tot een bepaalde groep of categorie leidt er niet automatisch toe dat de verzoeker in aanmerking komt voor een vluchtelingenstatus. Dit geldt ook voor personen afkomstig uit de deelrepubliek Tsjetsjenië. De Belgische autoriteiten achten terugkeer van afgewezen asielzoekers uit de Russische Federatie verantwoord. Gedwongen terugkeer van personen afkomstig uit Tsjetsjenië vindt echter in de praktijk niet plaats, ook niet naar andere delen van de Russische Federatie dan de Tsjetsjeense Republiek.⁵³²

⁵²⁹ Zie ook Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005 en UNHCR Kazakhstan, Briefing note: Representation of UNHCR in Kazakhstan, januari 2006.

⁵³⁰ UNHCR, 2004 Global Refugee Trends, 17 juni 2005.

⁵³¹ UNHCR, Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, First Quarter, 2005, mei 2005 en Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, Second Quarter, 2005, september 2005.

⁵³² Informatie verstrekt door de Belgische autoriteiten op 15 december 2005.

6.2.2 Denemarken

Denemarken telde in 2004 163 asielaanvragen van personen afkomstig uit de Russische Federatie.⁵³³ In de eerste helft van 2005 vroegen 92 personen afkomstig uit de Russische Federatie asiel aan in Denemarken.⁵³⁴

Alle asielverzoeken van personen afkomstig uit de Russische Federatie worden in Denemarken op individuele basis beoordeeld. Er wordt in alle zaken beslist. Het behoren tot een bepaalde groep of categorie leidt er niet automatisch toe dat de verzoeker in aanmerking komt voor een vluchtelingenstatus. Dit geldt ook voor personen afkomstig uit de deelrepubliek Tsjetsjenië. De Deense autoriteiten achten terugkeer van afgewezen asielzoekers uit de Russische Federatie verantwoord.⁵³⁵

6.2.3 Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk telde in 2004 305 asielaanvragen van personen afkomstig uit de Russische Federatie.⁵³⁶

Alle asielverzoeken van personen afkomstig uit de Russische Federatie worden in het Verenigd Koninkrijk op individuele basis beoordeeld. Er wordt in alle zaken beslist. Het behoren tot een bepaalde groep of categorie leidt er niet automatisch toe dat de verzoeker in aanmerking komt voor een vluchtelingenstatus. Dit geldt ook voor personen afkomstig uit de deelrepubliek Tsjetsjenië. De Britse autoriteiten achten terugkeer van afgewezen asielzoekers uit de Russische Federatie verantwoord. (Gedwongen) terugkeer van afgewezen asielzoekers uit de Russische Federatie vindt ook daadwerkelijk plaats.⁵³⁷

6.2.4 Zwitserland

Zwitserland telde in 2004 505 asielaanvragen van personen afkomstig uit de Russische Federatie.⁵³⁸ In de eerste helft van 2005 vroegen 172 personen afkomstig uit de Russische Federatie asiel aan in Zwitserland.⁵³⁹

⁵³³ UNHCR, 2004 Global Refugee Trends, 17 juni 2005.

⁵³⁴ UNHCR, Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, First Quarter, 2005, mei 2005 en Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, Second Quarter, 2005, september 2005.

⁵³⁵ Informatie verstrekt door de Deense autoriteiten op 17 oktober 2005.

⁵³⁶ UNHCR, 2004 Global Refugee Trends, 17 juni 2005. De gegevens met betrekking tot het jaar 2005 zijn dezerzijds niet bekend.

⁵³⁷ Informatie verstrekt door de Britse autoriteiten op 18 oktober 2005.

⁵³⁸ UNHCR, 2004 Global Refugee Trends, 17 juni 2005.

Alle asielverzoeken van personen afkomstig uit de Russische Federatie worden in Zwitserland op individuele basis beoordeeld. Er wordt in alle zaken beslist. Het behoren tot een bepaalde groep of categorie leidt er niet automatisch toe dat de verzoeker in aanmerking komt voor een vluchtelingenstatus. Voor personen die vóór het indienen van het asielverzoek in Zwitserland in de deelrepubliek Tsjetsjenië hebben gewoond, geldt dat zij ook in aanmerking kunnen komen voor subsidiaire bescherming, tenzij zij over een sociaal netwerk buiten Tsjetsjenië beschikken. De Zwitserse autoriteiten achten (gedwongen) terugkeer van afgewezen asielzoekers naar de deelrepubliek Tsjetsjenië niet verantwoord. Terugkeer naar andere delen van de Russische Federatie wordt voor personen afkomstig uit Tsjetsjenië verantwoord geacht, mits zij over financiële middelen en een sociaal netwerk buiten Tsjetsjenië beschikken. (Gedwongen) terugkeer naar de Russische Federatie vindt ook daadwerkelijk plaats.⁵⁴⁰

6.3 Standpunten van UNHCR

In februari 2003 bracht UNHCR een uitgebreid rapport uit, waarin de organisatie tot de conclusie komt dat er geen sprake is van een werkelijk binnenlands vestigingsalternatief voor etnisch Tsjetsjeense ontheemden als gevolg van een combinatie van lokale, restrictieve vestigingsregels, maatschappelijke discriminatie en oprechte zorg bij de autoriteiten om etnische spanningen en terroristische aanslagen te voorkomen.⁵⁴¹

In oktober 2004 publiceerde UNHCR een nieuwe *position paper*, waarin de organisatie, ondanks een beperkte verbetering van de situatie in de deelrepubliek, de in februari 2003 geuite standpunten herhaalt. UNHCR stelt verder dat alle etnisch Tsjetsjeense asielzoekers met een permanente woonregistratie in Tsjetsjenië op zijn minst een tijdelijk verblijfsrecht dienen te krijgen. De asielaanvragen van etnische Tsjetsjenen met een permanente woonregistratie elders in de Russische Federatie dienen op individuele basis te worden beoordeeld.⁵⁴²

De standpunten van UNHCR zijn sindsdien ongewijzigd gebleven.

⁵³⁹ UNHCR, Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, First Quarter, 2005, mei 2005 en Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, Second Quarter, 2005, september 2005.

⁵⁴⁰ Informatie verstrekt door de Zwitserse autoriteiten op 20 oktober 2005.

⁵⁴¹ UNHCR, UNHCR Paper on Asylum Seekers from the Russian Federation in the context of the situation in Chechnya, februari 2003.

⁵⁴² UNHCR, UNHCR Position regarding Asylum-Seekers and Refugees from the Chechen Republic, Russian Federation, 22 oktober 2004.

7 Samenvatting

In de verslagperiode hebben de Russische autoriteiten het ‘normalisatieproces’ verder gestalte gegeven door het organiseren van assembleeverkiezingen, die in november 2005 plaatsvonden. De verkiezingen verliepen zonder noemenswaardige veiligheidsincidenten. Zoals verwacht werden de verkiezingen gewonnen door de *Jedinaja Rossija*. De politieke ontwikkelingen in Tsjetsjenië stonden in de verslagperiode tevens voor een deel in het licht van de moord op Aslan Maschadov in maart 2005. Volgens velen vertegenwoordigde Maschadov binnen de rebellenbeweging een relatief gematigde vleugel, die voorkeur gaf aan een vreedzame oplossing van het conflict en bereid was tot onderhandelingen met de Russische autoriteiten. De dood van Maschadov heeft een machtsvacuüm gecreëerd, dat voor een belangrijk deel door meer militante en extremistische elementen binnen de rebellenbeweging is opgevuld.

De veiligheidssituatie in Tsjetsjenië bleef onveranderd slecht. Vrijwel dagelijks waren er veiligheidsincidenten, waarbij doden en gewonden vielen. De trend waarbij criminele zelfverrijking in toenemende mate de belangrijkste drijfveer is voor de voortdurende gevechten (in plaats van ideologische beweegredenen), heeft zich in de verslagperiode doorgezet.

Hoewel er in vergelijking met de vorige verslagperiode sprake is van een zeer lichte verbetering, is de sociaal-economische situatie in Tsjetsjenië, vooral buiten de stad Grozny, over het algemeen slecht. Er bestaan nog steeds problemen op vrijwel alle vlakken, zoals huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en werkgelegenheid.

In de verslagperiode hebben de federale troepen slechts een gering aantal grotere “schoonmaakoperaties” uitgevoerd. In plaats daarvan vonden steeds vaker meer gerichte, kleinschaliger acties plaats. Buitengerechtelijke arrestatie en detentie, ontvoering, verdwijning, mishandeling en marteling kwamen ook in deze verslagperiode veelvuldig voor. De veiligheidsdienst van de Tsjetsjeense president (de zogenaamde *Kadyrovtsy*) was verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de mensenrechtenschendingen.

De van oorsprong separatistische strijd in Tsjetsjenië is verworpen tot een situatie, waarbij zich een scala aan gewelddadigheden en mensenrechtenschendingen voordoet. Dit varieert van gewapende overvallen door (min of meer) georganiseerde strijdgroepen op overheidsinstellingen en -functionarissen, leden van de aanwezige federale troepen (zowel het leger, de politie als andere veiligheidstroepen), tot aanslagen, liquidaties en terreuracties tegen burgers. Hoewel de intensiteit van geweld per regio verschilt, kampen inmiddels

Ingoesjetië, Dagestan, Noord-Ossetië, Kabardië-Balkarië en Karatsjaj-Tsjerkessië met dergelijke problemen.

In de verslagperiode is de veiligheids- en mensenrechtensituatie in zowel Ingoesjetië en Dagestan zodanig verslechterd (zowel voor Tsjetsjeense ontheemden als voor de lokale bevolking), dat inmiddels alle vormen van geweld en mensenrechtenschendingen die in Tsjetsjenië plaatsvinden, ook in Ingoesjetië en Dagestan voorkomen, hoewel op een aanzienlijk minder grote schaal. Een groot deel van de Tsjetsjeense ontheemden die in Ingoesjetië verblijven is inmiddels onder (zwarte) druk (doch niet dwang) teruggekeerd naar Tsjetsjenië.

Tsjetsjenen die sinds het uitbreken van het tweede Tsjetsjeense conflict in 1999 zijn gevlucht, kunnen in de praktijk over het algemeen geen permanente woonregistratie (in de volksmond vaak nog steeds *propiska* genoemd) verkrijgen in andere delen van de Russische Federatie. Tsjetsjenen ondervinden veel problemen als gevolg van discriminatie, zowel zijdens de autoriteiten (onder andere politie of justitie) als vanuit de burgerbevolking (bijvoorbeeld werkgevers of huurders). Dit geldt voor alle delen van de Russische Federatie, hoewel niet overal in gelijke mate. Met name ongeregistreerde Tsjetsjenen (en Tsjetsjenen met een tijdelijke woonregistratie van minder dan 6 maanden) kunnen problemen ondervinden bij de toegang tot economische en sociale rechten.

De – uiterlijk goed herkenbare – Tsjetsjenen worden veelvuldig aangehouden door de politie voor identiteitscontrole. Hierbij worden zij doorgaans ook gefouilleerd en ondervraagd. Het kwam geregeld voor dat Tsjetsjenen zonder legale aanleiding werden meegenomen naar een politiebureau voor nader verhoor.

Met name in de periode van verhoor en voorarrest op politiebureau komt mishandeling veelvuldig voor. De politiepraktijk om bewijzen te falsificeren is nog slechts incidenteel voorgekomen. Met enige regelmaat vonden huiszoekingen zonder de vereiste gerechtelijke toestemming plaats. Het aantal gewelddadige aanvallen door racistische groeperingen is in de verslagperiode verder gestegen. De gang naar de rechter biedt Tsjetsjenen over het algemeen geen adequate oplossing: de kans op succes is gering (met name de lagere rechtbanken beslissen vrijwel zonder uitzondering in het nadeel van Tsjetsjenen) en het aanspannen van een rechtszaak vergt veel moed (klagers zijn geregeld bedreigd of aangevallen) en doorzettingsvermogen, evenals tijd en geld.

In principe moeten mannen vanaf hun achttiende gedurende twee jaar hun dienstplicht vervullen. In de praktijk vervult slechts een klein deel van een lichter daadwerkelijk zijn militaire dienstplicht, als gevolg van de toepassing van uitzonderingsgronden en de onofficiële mogelijkheid de dienst (illegaal) af te kopen of bij politie of brandweer te vervullen. Desgewenst kan thans voor

alternatieve dienstplicht gekozen worden. In 2005 vond in Tsjetsjenië geen oproep voor het vervullen van de militaire dienstplicht plaats.

De bevolking van Tsjetsjenië bestaat op het moment voor het overgrote deel uit personen van etnisch Tsjetsjeense origine. Aangenomen wordt dat de leefomstandigheden van de in Tsjetsjenië woonachtige etnische minderheden niet significant anders zijn dan voor de etnische Tsjetsjeense bevolking. Wel ondervinden de niet-etnische Tsjetsjeense ontheemden minder problemen bij verblijf buiten Tsjetsjenië dan etnische Tsjetsjenen.

Tsjetsjenen worden in Georgië op *prima facie* basis als vluchteling erkend. Aan erkende vluchtelingen wordt een vluchtelingenkaart verstrekt. Dit document geeft toegang tot de bescherming en rechten die aan vluchtelingen worden verleend. Verreweg de meeste in Georgië verblijvende Tsjetsjeense vluchtelingen wonen in de Pankisi-vallei. Het overgrote deel van hen vindt opvang bij de lokale bevolking, de Kisten. In Azerbeidzjan en Kazachstan komen Tsjetsjeense ontheemden niet in aanmerking voor vluchtelingenstatus. In Azerbeidzjan wordt hun verblijf gedoogd. UNHCR is verantwoordelijk voor de (beperkte) opvang van Tsjetsjeense vluchtelingen in Azerbeidzjan.

In België, Denemarken, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk worden alle asielverzoeken van personen afkomstig uit de Russische Federatie op individuele basis beoordeeld. Er wordt in alle zaken beslist. Het behoren tot een bepaalde groep of categorie leidt er niet automatisch toe dat de verzoeker in aanmerking komt voor de vluchtelingenstatus. Dit geldt ook voor personen afkomstig uit de deelrepubliek Tsjetsjenië. Alle landen achten terugkeer van afgewezen asielzoekers uit de Russische Federatie in algemene zin verantwoord.

Het meest recente standpunt van UNHCR met betrekking tot Tsjetsjenen dateert van oktober 2004. Volgens UNHCR dienen alle etnisch Tsjetsjeense asielzoekers met een permanente woonregistratie in Tsjetsjenië op zijn minst een tijdelijk verblijfsrecht te krijgen omdat van een werkelijk binnenlands vestigingsalternatief geen sprake is. De asielaanvragen van etnische Tsjetsjenen met een permanente woonregistratie elders in de Russische Federatie dienen op individuele basis te worden beoordeeld.

Bijlage(n)

I Lijst van gebruikte afkortingen

BAA	Bundesasylamt
CPT	Committee for the Prevention of Torture (Comité ter Voorkoming van Marteling)
CRS	Caucasus Reporting Service
ECRE	European Council on Refugees and Exiles
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
FPS	Russische Federale Grensdienst
FBS	Russische Federale Veiligheidsdienst
GOS	Gemeenschap van Onafhankelijke Staten
ICRD	International Committee of the Red Cross
IWPR	Institute for War and Peace Reporting
OCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
RFE/RL	Radio Free Europe / Radio Liberty
RSF	Reporters sans frontières
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees

UNICEF	United Nations Children's Fund
UXO	Unexploded Ordnance
WFP	United Nations Food Programme
ZAGS	bureau voor 'Registratie van Documenten van Burgerlijke Staat' (Запись Актов Гражданского Состояния / ЗАГС)
ПЦ	Правозащитный Центр (Centrum voor de bescherming van rechten)
ФЗ	Федеральный закон (Federale wet)

II Lijst van geraadpleegde bronnen

Amnesty International, Russian Federation, Covering events from January – December 2004, 2005;

Amnesty International, Russian Federation: Russian police officer found guilty of crimes against the civilian population in the Chechen Republic, EUR 46/011/2005, 31 maart 2005;

Amnesty International, Russian Federation; Violations continue, no justice in sight. A briefing paper on human rights violations in the context of the armed conflict in the Chechen Republic, EUR 46/029/2005, 1 juli 2005;

Amnesty International, Europe and Central Asia: Summary of Amnesty International's Concerns in the Region: January – June 2005, Georgia, EUR/01/012/2005, november 2005;

Amnesty International, Russian Federation: Nowhere to turn to – Violence against women in the family, EUR/46/056/2005, 14 december 2005;

Amnesty International, Russian Federation: New law stifles independent civil society, 17 januari 2006;

Amnesty International, Russian Federation, Chechnya: Council of Europe must take action to ensure real change for human rights, EUR/46/002/2006, 20 januari 2006;

Coalition to stop the use of child soldiers, Child Soldiers Global Report 2004;

Danish Refugee Council, Comprehensive Household Economy Survey of Internally Displaced Persons from Chechnya, residing in Ingushetia, april 2005;

Demos, Situation in the Russian law-enforcement system and its influence on human rights observance, maart 2005;

EHRM, Survey of Activities 2004, 2005;

ECRE, Guidelines on the Treatment of Chechen Internally Displaced Persons (IDPs), Asylum Seekers & Refugees in Europe, PP2/05/2005/Ext/CR, juni 2005;

European Human Rights Case, Europees Hof voor de Rechten van de Mens 24 maart 2005, nr. 57950/00, aflevering 5, 13 mei 2005, met noot Roscini;

Foreign & Commonwealth Office, Country Profile, Russia;

Freedom House, Countries at the Crossroads 2005, Russia, 2005;

Freedom House, Nations in Transit 2005, Russia, juni 2005;

Freedom House, Annual Survey of political rights and civil liberties in related and disputed territories; Russia, Chechnya, augustus 2005;

Human Rights Watch, To Serve Without Health? Inadequate Nutrition and Health Care in the Russian Armed Forces, november 2003;

Human Rights Watch, The Wrongs of Passage: Inhuman and Degrading Treatment of New Recruits in the Russian Armed Forces, oktober 2004;

Human Rights Watch, Worse Than a War: "Disappearances" in Chechnya – a Crime Against Humanity, maart 2005;

Human Rights Watch, Russia: Suspects in Caucasus Attack Ill-Treated, 18 november 2005;

Human Rights Watch, World Report 2006, 2006;

Internationale Campaign to Ban Landmines, Russian Federation, Landmine Monitor 2004, 28 februari 2005;

International Helsinki Federation for Human Rights, The Silencing of Human Rights Defenders in Chechnya and Ingushetia, 15 september 2004;

International Helsinki Federation for Human Rights, Chechnya: More of the Same: Extrajudicial Killings, Enforced 'Disappearances', Illegal Arrests, Torture, 30 maart 2005;

International Helsinki Federation for Human Rights, Impunity: A Leading Force behind Continued Massive Violations in Chechnya, 19 mei 2005;

International Helsinki Federation for Human Rights e.a., In a Climate of Fear: "Political Process" and Parliamentary Elections in Chechnya, november 2005;

"Memorial" Human Rights Center / "Migration Rights" Network, The Internally Displaced Persons from Chechnya in the Russian Federation, 2002;

“Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, The Internally Displaced Persons from Chechnya in the Russian Federation, June 2002 – May 2003, 2003;

“Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2003 – June 2004, 2004;

“Memorial” Human Rights Center / “Migration Rights” Network, On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation, June 2004 – June 2005, 2005;

“Memorial” Human Rights Center, Chechnya: Who Is Behind Human Abductions?, 14 januari 2005;

“Memorial” Human Rights Center, Chechnya 2004: “New” Methods of Anti-Terror. Hostage taking and repressive actions against relatives of alleged combatants and terrorists, 17 maart 2005;

“Memorial” Human Rights Center, “Ryazan trainings” continue in Nazran?, september 2005;

“Memorial” Human Rights Center, A Conveyer of Violence; Human rights violations during anti-terrorist operations in the Republic of Ingushetia, september 2005;

“Memorial” Human Rights Center, Offner Brief vom 16.10.2005 “An die Gerichte, Anwälte und Migrationsbehörden in Deutschland, in: Asylmagazin 11/2005;

Moscow Bureau for Human Rights, Nazi skinheads in modern Russia, (ongedateerd);

Moscow Bureau for Human Rights, Racism, xenophobia, ethnic discrimination and anti-Semitism in Russia (January-June 2005), 2005;

Moscow Helsinki Group, Nationalism, xenophobia and intolerance in contemporary Russia, 2002;

Naimark N.M., Fires of Hatred; Ethnic Cleansing in Twentieth-Century Europe, 2001;

Naumann M., The right not to return: the situation of displaced Chechens dispersed in the Russian Federation, augustus 2003;

Norwegian Refugee Council, Whose responsibility? Protection of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees, mei 2005;

OCHA, North Caucasus Humanitarian Action Briefing Kit: Spring 2005, 2005;

OCHA, 2006 Inter-Agency Transitional Workplan for the North Caucasus;

Office of Public Information of Jehova's Witnesses, Jehova's Witnesses – Russia: January 1, 2004 to December 31, 2004, 31 December 2004;

Organisations suisse d'aide aux réfugiés, La Tchétchénie et sa population au sein de la Fédération de Russie, 24 mei 2005;

Organisation suisse d'aide aux réfugiés, Tchéchénie: Mise à jour: Développements en Tchétchénie, en Ingouchie, au Daghestan et dans d'autres parties de la Fédération de Russie, 7 november 2005;

OVSE, (press release) OSCE Chairman regrets end of OSCE mandate in Chechnya, 3 januari 2005;

Österreichisches Rotes Kreuz, bericht aan BAA Grundsatz- und Dublinabteilung, 14 oktober 2004;

Quaker Council for European Affairs, The Right to Conscientious Objection in Europe: A Review of the Current Situation; Russian Federation, 2005;

Raad van Europa, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Aanbeveling 1733 (2006), 25 januari 2006;

Raad van Europa / Comité ter Voorkoming van Marteling, 15th General Report on the CPT's activities covering the period 1 August 2004 to 31 July 2005, 22 september 2005;

Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Human rights situation in the Chechen Republic, Resolutie 1403 (2004) van 7 oktober 2004;

Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Doc. 10568, 3 juni 2005;

Raad van Europa / Parlementaire Assemblée, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Resolutie 1455 (2005), 22 juni 2005;

Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Honouring of obligations and commitments by the Russian Federation, Aanbeveling 1710 (2005), 22 juni 2005;

Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Doc. 10774, 21 december 2005;

Raad van Europa / Parlementaire Assemblee, Human rights violations in the Chechen Republic: the Committee of Ministers' responsibility vis-à-vis the Assembly's concerns, Resolutie 1479 (2006), 25 januari 2006;

RSF, Russie – Rapport annuel 2005, 2 mei 2005;

Russia Profile, More Clarity, Less Security, 23 maart 2005;

Souleimanov E., Chechen society and mentality, 25 mei 2003;

Souleimanov E., Islam as a uniting and dividing force in Chechen society, 13 augustus 2004;

UNHCR, UNHCR Paper on Asylum Seekers from the Russian Federation in the context of the situation in Chechnya, februari 2003;

UNHCR, UNHCR Position regarding Asylum-Seekers and Refugees from the Chechen Republic, Russian Federation, 22 oktober 2004;

UNHCR, Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, First Quarter, 2005, mei 2005;

UNHCR, Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, Second Quarter, 2005, september 2005;

UNHCR, 2004 Global Refugee Trends, 17 juni 2005;

UNHCR, Global Appeal 2006;

UNHCR, UNHCR to open office in Chechnya as soon as security allows, says High Commissioner António Guterres, 11 april 2006;

UNHCR Branch Office in Georgia, UNHCR Assistance to Chechen Refugees in Georgia, augustus 2005;

UNHCR Kazakhstan, Briefing note: Representation of UNHCR in Kazakhstan, januari 2006;

UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, januari 2004;

UNHCR Moscow, Background Note On the Replacement of USSR passports In the Russian Federation, (updated) december 2004;

United Nations Association of Georgia, Dozens of Chechen refugees repatriated, 6 december 2005;

US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2004, 2004;

US Committee for Refugees and Immigrants, World Refugee Survey 2005, 2005;

US Department of State, Closure of OSCE Assistance Group in Chechnya, 23 januari 2003;

US Department of State, Azerbaijan, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005;

US Department of State, Georgia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005;

US Department of State, Kazakhstan, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005;

US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2004, 28 februari 2005;

US Department of State, Russia, Country Reports on Human Rights Practices – 2005, 8 maart 2006;

VN, Chechnya and Neighbouring Republics (North Caucasus – Russian Federation Mid-Year Review), 2005;

VN Mensenrechtencommissie, Minorities and Participation in Public Life: Kazakhstan, E/CN.4/Sub.2/AC.5/2003/WP.9, 5 mei 2003;

EHRM, uitspraak in de zaak van *Smirnova tegen Rusland*, 24 juli 2003;

EHRM, uitspraak in de zaak van *Isayeva tegen Rusland*, 24 februari 2005;

EHRM, uitspraak in de zaak van *Khashiyev en Akayeva tegen Rusland*, 24 februari 2005;

EHRM, uitspraak in de zaak van *Isayeva, Yusupova en Bazayeva tegen Rusland*, 24 februari 2005;

EHRM, uitspraak in de zaak van *Gasán tegen Rusland*, 24 februari 2005;

EHRM, uitspraak in de zaak van *Koltsov tegen Rusland*, 24 februari 2005;

EHRM, uitspraak in de zaak van *Petrushko tegen Rusland*, 24 februari 2005;

EHRM, uitspraak in de zaak van *Shamayev en 12 anderen tegen Georgië en Rusland*, 12 april 2005;

Бархатова Е.Ю., Комментарий к Конституции Российской Федерации, 2005;

Дешериев Ю.Д., Чеченский язык, in: Языки народов СССР, 1967;

Зелькина А., История ислама в Чечне;

Лебедева Н., 122-й закон: правовые и социальные последствия, in: Человек и Труд, No. 4, 2005;

Международная Амнистия – Amnesty International, Российская Федерация: новый закон подавляет независимое гражданское общество, EUR 46/001/2006, 17 januari 2006;

ПЦ “Мемориал”, Положение внутриперемещенных лиц из Чеченской Республики в Республике Ингушетия, 28 september 2005;

Совет по содействию развитию институтов гражданского общества и правам человека, О Совете, История Совета, (ongedateerd);

Торшин А.П., Выступление заместителя Председателя Совета Федерации, председателя Парламентской комиссии по расследованию причин и обстоятельств совершения террористического акта в городе Беслане Республики Северная Осетия-Алания 1-3 сентября 2004 года, 28 december 2005;

Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2004 году, 31 januari 2005;

Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации, Доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации в 2005 году, 2006;

Доклад депутатской Комиссии по рассмотрению и выяснению обстоятельств, связанных с трагическими событиями в г. Беслане 1-3 сентября 2004 года, созданной на заседании Парламента Республики Северная Осетия-Алания 10 сентября 2004 года, (ongedateerd);

Persberichten

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van relevante artikelen en nieuwsberichtgeving die in de verslagperiode zijn gepubliceerd. De in het ambtsbericht genoemde bronverwijzingen zullen hier niet worden herhaald.

In het bijzonder is gebruik gemaakt van de volgende persoverzichten en –agentschappen:

BBC News (<http://www.bbc.co.uk>)
Caucasus Times (<http://www.caucasustimes.com>)
Chechen Society newspaper (<http://chechensociety.net>)
Chechnya Weekly (zie <http://www.jamestown.org>)
CNN (<http://www.cnn.com>)
De Groene Amsterdammer (<http://groene.alias.nl>)
De Volkskrant
Der Spiegel (<http://www.spiegel.de>)
Der Standard (<http://derstandard.at>)
Eurasia Daily Monitor
Gazeta Wyborcza (<http://www.gazeta.pl>)
Guardian (<http://www.guardian.co.uk>)
Institute for War and Peace Reporting (<http://www.iwpr.net>)
Interfax (www.interfax.ru)
IRINnews (<http://www.irinnews.org>)
Itar-Tass (<http://www.itar-tass.com>)
Kommersant (<http://www.kommersant.com>)
Le Monde (<http://www.lemonde.fr>)
Le Soir (<http://www.lesoir.be>)
MosNews (<http://www.mosnews.com>)

NRC Handelsblad
NEWSru (<http://newsru.com>)
Pravda (<http://www.pravda.ru>)
Radio Free Europe / Radio Liberty (<http://www.rferl.org>)
Reformatorisch Dagblad (<http://www.refdag.nl>)
Regnum (<http://www.regnum.ru>)
Reporters sans frontières (<http://www.rsf.org>)
Reuters (<http://today.reuters.com>)
Rossiiskaya Gazeta (<http://www.rg.ru>)
Rusnet (<http://www.rusnet.nl>)
Russian News & Information Agency Novosti (<http://www.rian.ru>)
Rzeczpospolita (<http://www.rzeczpospolita.pl>)
St. Petersburg Times (<http://www.sptimes.ru>)
The Chechen Times (<http://www.chechentimes.org>)
The Economist
The Financial Times (<http://www.ft.com>)
The Independent (<http://www.independent.co.uk>)
The Moscow Times (<http://www.themoscowtimes.com>)
The Washington Post (<http://www.washingtonpost.com>)
Xinhua News Agency (<http://www.xinhuanet.com>)
Wprost (<http://www.wprost.pl>)

Газета (<http://www.gazeta.ru>)
Грани (<http://grani.ru>)
Кавказский Узел (<http://kavkaz.memo.ru>)
Радио Свобода (<http://www.svoboda.org>)

Websites

<http://antirasizm.ru>

<http://assembly.coe.int>

<http://chechensociety.net>

<http://cpt.coe.int>

<http://derstandard.at>

<http://grani.ru>

<http://groene.alias.nl>

<http://kavkaz.memo.ru>

<http://ombudsman.gov.ru>

<http://refugee.memo.ru>

<http://taalunieversum.org/taalunie>

<http://today.reuters.com>

<http://zaprava.ru>

<http://www.amnesty.org>

<http://www.amnesty.org.ru>

<http://www.bbc.co.uk>

<http://www.caucasustimes.com>

<http://www.ceip.org>

<http://www.chechentimes.org>

<http://www.child-soldiers.org>

<http://www.cnn.com>

<http://www.coe.int>

<http://www.cprf.ru>

<http://www.demushkin.com>

<http://www.duma.ru>

<http://www.echr.coe.int>

<http://www.edinros.ru>

<http://www.fco.gov.uk>

<http://www.ft.com>

<http://www.gazeta.pl>

<http://www.gazeta.ru>

<http://www.gks.ru>

<http://www.guardian.co.uk>

<http://www.hro.org>

<http://www.icare.to>

<http://www.icbl.org>

<http://www.ihf-hr.org>

<http://www.independent.co.uk>

<http://www.interfax.ru>

<http://www.itar-tass.com>

<http://www.iwpr.net>

<http://www.jamestown.org>

<http://www.jw-media.org>

<http://www.kchr.info>

<http://www.kommersant.com>

<http://www.kremlin.ru>

<http://www.lautonomy.org>

<http://www.ldpr.ru>

<http://www.legislature.ru>

<http://www.lemonde.fr>

<http://www.lesoir.be>

<http://www.mhg.ru>

<http://www.mil.ru>

<http://www.mosnews.com>

<http://www.newsru.com>

<http://www.nupi.no>

<http://www.osar.ch>

<http://www.osce.org>

<http://www.pravda.ru>

<http://www.refdag.nl>

<http://www.refugees.org>

<http://www.regnum.ru>

<http://www.reliefweb.int>

<http://www.rferl.org>

<http://www.rg.ru>

<http://www.rian.ru>

<http://www.rsf.org>

<http://www.rodina.ru>

<http://www.rusnet.nl>

<http://www.russiaprofile.org>

<http://www.rzeczpospolita.pl>

*algemeen ambtsbericht noordelijke Kaukasus
mei 2006*

<http://www.sovetpamfilova.ru>

<http://www.spiegel.de>

<http://www.sptimes.ru>

<http://www.svoboda.org>

<http://www.themoscowtimes.com>

<http://www.unhcr.ch>

<http://www.unhcr.org>

<http://www.unicef.org>

<http://www.washingtonpost.com>

<http://www.watchdog.cz>

<http://www.wprost.pl>

<http://www.xe.com>

<http://www.xinhuanet.com>

III Overzichtskaart van Tsjetsjenië

